

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Diplomová práce

2016

Vít Šebesta

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války

Diplomová práce

Autor: Mgr. Vít Šebesta
Studijní program: N7105 Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví (NARCHIVA)
Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Zadání diplomové práce

Autor: Mgr. Vít Šebesta

Studium: F1322

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název diplomové práce: **Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války**

Název diplomové práce Hradec Králové Municipal Office During the Thirty Years War
AJ:

Anotace:

Stručný obsah: V úvodu se stručně shrne dosavadní výzkum ve sledované oblasti. Následovat bude popis života a celkové situace v Hradci Králové této doby. Přiblížení podoby kancelářských zařízení ostatních měst. Stěžejní součástí práce se stane vylíčení poměrů v hradecké městské kanceláři ? jejího personálního obsazení atd. K tvorbě této studie se využijí především dobové materiály, uchované z velké části v SOKA Hradec Králové (fond Archiv města Hradec Králové).
Metody zpracování: Analytická metoda, syntetická metoda, transkripce dobového textu, komparativní metoda. Literatura nebo archivní fondy: F. de P. Švenda, Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Hradce nad Labem, Rozdíl II., Hradec Králové 1808; Jaromír Mikulka, Dějiny Hradce Králové do r. 1850 2/1, Hradec Králové 1994; Národní archiv, fond Stará manipulace, kart. 1136 ? 1141, inv. č. 1606; Archiv Národního muzea, Topografická sbírka F, Hradec Králové; Materiály ze SOKA Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Zdeněk Zahradník

Datum zadání závěrečné práce: 7.7.2014

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval, pod vedením vedoucího diplomové práce, samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

Vít Šebesta

Poděkování.

Touto cestou bych chtěl mnohokrát poděkovat PhDr. Janě Vojtíškové, Ph.D. za její ochotu, s níž mi pomáhala při tvorbě této práce.

Anotace

ŠEBESTA, VÍT. **Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války.** Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, Diplomová práce.

Cílem této diplomové práce je zobrazení poměrů v městské kanceláři a ostatních kancelářských zařízeních ve městě Hradci Králové během pohnutých časů třicetileté války. Dále se chci zaměřit na co nejpodrobnější popis produkovaných diplomatických materiálů, zachycení životních osudů zdejších písařů a v neposlední řadě popis fyzické podoby úředních prostor kancelářskými zařízeními využívaných. Aby byly tyto informace zařazeny do patřičného kontextu, je samozřejmě účelné věnovat pozornost i jednotlivým typům městských úředníků (důchodní, městští rychtáři...), kterým dané kancelářské zařízení bezprostředně podléhalo. První kapitola se též krátce věnuje obecným dějinám Hradce Králové v době třicetileté války. Její součástí je rovněž popis zdejší městské správy. Práce je rozčleněna do pěti kapitol a řady podkapitol. Mimo všech povinných náležitostí obsahuje i textové a obrazové přílohy.

Klíčová slova: Kancelář, Hradec Králové, třicetiletá válka, úřední činnost, písaři

Annotation

ŠEBESTA, VÍT. **Hradec Králové city office in the period of the Thirty Years' War.** Hradec Králové: University of Hradec Králové, Faculty of Art, 2016, Thesis.

The aim of this thesis is to show the situation in the city office and other type of offices in the city Hradec Králové during the turbulent times of the Thirty Years' War. Furthermore, I want to focus on a detailed description of produced diplomatic materials, capturing the life stories of local scribes, and finally a description of the physical form of office space used by various types of offices. That this information be included in the proper context, it is of course advisable to pay attention to the different types of city officials (financial clerks, city mayors...), to whom was such type of office directly subordinated. The first chapter also briefly deals with the general history of Hradec Králové in the Thirty Years' War. It includes also a description of the local municipal administration. The work is divided into five chapters and subchapters series. Along with all the mandatory requirements includes both text and image attachments.

Key words: Office, Hradec Králové, The Thirty Years' War, official activities, scribes

Obsah

Obsah	8
Úvod	10
I. Historie města Hradce (Králové) v době třicetileté války (1618 – 1648)	13
I.1 Městská správa v Hradci po roce 1618	18
II. Kancelář hradeckých radních písařů v době třicetileté války	21
II.1 Podoba kanceláře radních písařů	21
II.2 Hradečtí radní písaři v době třicetileté války	27
II.3 Úřední knihy vedené radními písaři v letech 1618 – 1648	35
II.4 Písemnosti listinného, listového a mandátního typu vytvářené v královéhradecké radní kanceláři	52
III. Kancelářské zařízení hradeckých důchodních písařů	58
III.1 Hradečtí důchodní úředníci, podoba jejich kancelářských prostor	58
III.2 Hradečtí důchodní písaři v letech 1618 – 1648	59
III.3 Finanční knihy vzniklé z produkce kanceláře královéhradeckých důchodních úředníků, případně důchodním úředníkům odvedené	60
IV. Kancelářské zařízení hradeckých městských rychtářů	71
IV.1 Hradečtí městští rychtáři, podoba jejich úředních prostor	71
IV.2 Písaři městských rychtářů	73
IV.3 Písemnosti vzešlé z produkce hradeckých městských rychtářů	75
V. Kancelářské zařízení císařského rychtáře	78
V.1 Hradečtí císařští (královští) rychtáři	78
V.2 Písemnosti z produkce hradeckých císařských (královských) rychtářů	79

Závěr	82
Prameny a literatura	85
Zkratky	89
Rejstřík vlastních jmen a zeměpisných názvů	90
Seznam příloh	105
Textová příloha	106
Obrazová příloha	110

Úvod

Existence města Hradce (později zvaného „Králové“) je poprvé prokázána v listině vydané Přemyslem Otakarem I. roku 1225.¹ Již ve 13. století se jednalo o jedno z největších sídel v Čechách.² V roce 1306 zažil Hradec podstatnou změnu, která významně spoluovlivnila vývoj města. Stal se spolu s Chrudimí, Jaroměř, Poličkou a Vysokým Mýtem majetkem královny-vdovy po Václavu II. Elišky Rejčky a jejích následovnic věnným městem českých královen.³ Hradec byl posléze příjemcem řady privilegií vydaných Janem Lucemburským a Karlem IV. Tato privilegia dále posílila hospodářskou moc hradeckých měšťanů.⁴ V době husitských bouří šlo o jedno z center husitského revolučního hnutí, sídlo Janem Žižkou založeného tzv. Menšího Tábora, kališnického bratrstva, nazývaného po smrti tohoto husitského hejtmana „sirotčím“. Právě v časech husitských bouří došlo k zásadní proměně náboženské a etnické skladby města Hradce. Odchod německého měšťanstva a přechod většiny obyvatelstva na víru „podobojí“ zapříčinil, že se obec stala až do třicetileté války prakticky ryze českou a nekatolickou.⁵ Po citelném propadu, zapříčiněném konfiskacemi nemovitého majetku v důsledku prohraného povstání z r. 1547, zažívá Hradec na konci 16. a v prvních letech 17. století období poměrné prosperity. Především za časů svého patrně nejslavnějšího purkmistra Martina Cejpa z Peclínovce, který zemřel v r. 1599 při morové epidemii.⁶ Právě tehdy město dostalo svůj renesanční ráz. Došlo k realizaci několika významných stavebních projektů, kupř. hradecké Bílé věže.⁷

Cílem předkládané práce je zobrazit činnost královéhradecké městské kanceláře v době třicetileté války, stručně popsat historii města Hradce (Králové), zasadit fungování kanceláře do širšího kontextu dějin hradecké obce v těchto nelehkých časech, zachytit životní osudy a profesní působení královéhradeckých radních písařů, popsat

---

¹ Radek POKORNÝ, *Úvod*, in: Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Nejstarší archivní dokumenty týkající se středověkého Hradce Králové a katedrály Svatého Ducha*, Hradec Králové 2008, s. 5. Srov. též SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, Archiv města Hradec Králové (dále jen AMHK), *Listiny a listy*, inv. č. 1, krab. č. 1.

² Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti a její středověký vývoj*, in: Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013, s. 17.

³ Zdeněk DOUBEK – Milan LAJDAR, *Kouzlo objevů, čtení o starém Hradci*, Hradec Králové 2005, s. 10.

⁴ František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do r. 1526)*, Praha 2009, s. 438–439.

⁵ Kupř. Václav Vladivoj TOMEK, *Z dějin Hradce Králové*, Hradec Králové 1997, s. 38.

⁶ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 92, krab. č. 35.

⁷ Petr ŠILHÁNEK – Vladimíra ŠILHÁNKOVÁ, *Ulice, náměstí a nábřeží Hradce Králové*, Hradec Králové 2009, s. 13.

dochovaný diplomatický materiál královéhradecké provenience. Budou identifikovány rukopisy jednotlivých písařů a určen jejich podíl na tvorbě městských knih, případně listů, listin či jiného diplomatického materiálu vytvořeného hradeckými kanceláři. Záměrem práce také je na základě dostupných informací co nejpodrobněji popsat fyzický vzhled jednotlivých hradeckých kanceláří a způsob ukládání dokumentů v těchto institucích. Pozornost si zaslouží i materiály, které se sice fyzicky nedochovaly, ale jejichž existenci je možné na základě zmínek v dobových pramenech prokázat. Nebo alespoň s velkou mírou pravděpodobnosti předpokládat. Stranou nezůstanou ani otázky týkající se provenience papíru používaného tehdy městskou kanceláří.

Téma bylo zvoleno hned z několika důvodů. Prvním z nich je fakt, že daná problematika nebyla pro dobu třicetileté války ještě nikým komplexně zpracována. Nezanedbatelnou roli jistě hraje i to, že jsem se výzkumu činnosti královéhradecké radní kanceláře věnoval už v minulosti, společně s Janou Vojtíškovou.⁸ Předkládaná studie se, spolu s výše uvedenou monografií a další prací, která by v brzké budoucnosti mohla zachytit vývoj hradecké radní kanceláře v letech 1648–1700⁹, snad stane jednou z částí rozsáhlejšího projektu. Ten má za cíl co nejkomplexněji popsat činnost a vývoj královéhradecké městské kanceláře od jejích počátků až konce 17. století.

Jak bylo již dříve jednoznačně prokázáno, dochovanost materiálů z produkce hradecké městské kanceláře je značně torzovitá.¹⁰ Tato diplomová práce bude vycházet ze všech dostupných dokumentů (hradecké městské knihy, listiny a listy, spisy ze „Staré manipulace“) z tohoto období, uložených v SOkA Hradec Králové, případně v Národním archivu či Archivu Národního muzea. Nesporně pozitivní informací ovšem je, že všechny tyto materiály jsou součástí zpracovaných archivních fondů. Proto se jedná o dokumenty badatelům bez problému přístupné. I tak je ovšem poměrně pravděpodobné, že řada otázek nebude právě díky již zmíněné značné torzovitosti dosud existujících dobových pramenů zodpovězena se stoprocentní jistotou a nabízené odpovědi na ně zůstanou pouhými hypotézami.

Velmi důležitým zdrojem informací o královéhradecké městské kanceláři v době

---

⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013.

⁹ Martin VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648 – 1700*. Obhajoba je plánována na srpen 2017.

¹⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Úvod*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 24.

třicetileté války je dílo Františka de Pauli Švendy z let 1807¹¹, resp. 1808¹². A to především proto, že Švenda příslušné svazky vytvářel ještě v době před největšími skartacemi písemností královéhradecké provenience.¹³ Měl proto ještě k dispozici celou řadu materiálu, který je pro současného badatele bohužel již nedostupný. Mnoho informací o osudech hradeckých písařů, mezi nimi i těch, působících v této funkci v době třicetileté války, můžeme nalézt v rozsáhlé práci Antonína Truhláře, Josefa Hejnice, Jana Martínka a Karla Hrdiny věnované renesančním literátům.¹⁴

Komplexní studium činnosti městských kancelářů, jak měst královských, tak ještě ve větší míře poddanských, je bohužel doposud pro historiky poněkud opomíjeným tématem. Přesto existuje několik významnějších prací, které se mu, někdy alespoň zčásti, věnují. Jde kupř. o práce Marka Ďurčanského.¹⁵ Obecné dějiny hradecké obce v době třicetileté války jsou prozatím nejlépe zpracovány Jaromírem Mikulkou, z jehož monografie následující text také hojně vychází.¹⁶ Pro převod datací z datování podle církevních svátků na datování průběžné bývá v této studii využita práce Marie Bláhové.¹⁷

---

¹¹ František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie království Českého a města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., Hradec Králové 1807.

¹² František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie království Českého a města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl II., Hradec Králové 1808.

¹³ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Úvod*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, (Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620, s. 6–16.

¹⁴ Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, 4.–5. díl, Praha 1973–1982.

¹⁵ Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války*, Praha 2013. Též Marek ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, Nymburk 2012.

¹⁶ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, Hradec Králové 1994.

¹⁷ Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001, zvláště s. 506–575.

I. Historie města Hradce (Králové) v době třicetileté války (1618 – 1648)

Začněme popisem obecných dějin města v době třicetileté války. Jde o časy, které přinesly hradecké obci mnohé škody prakticky ve všech stránkách jejího života. A nadlouho zjizvily její tvář. Většina obyvatel tradičně protestantského Hradce pochopitelně v letech 1618–1620 ideově souzněla se stavovským povstáním. Nedlouho po jeho porážce v bitvě na Bílé Hoře se ovšem Hradečtí vzdali jakéhokoliv odporu a 2. prosince 1620 složili přísahu věrnosti císaři Ferdinandovi II., zastoupenému při této příležitosti komisaři jmenovanými místodržícím Karlem z Lichtenštejna.¹⁸ V lednu 1621 byla pacifikace města dokončena tím, že byli Hradečtí donuceni odevzdat městská děla a některé další zbraně, které byly v jejich vlastnictví.¹⁹ Po bělohorské prohře českých stavů a v následujících válečných letech Hradec také často zakusil útrapy spojené s kvartýrováním vojska. Již dne 7. ledna 1621 si Hradečtí stěžovali místodržícímu Karlovi z Lichtenštejna na náklady a obtíže spojené se sedmítýdenním ubytováním tří praporců pěchoty. Stížnost nebyla akceptována. Město muselo záhy po jejich odchodu přijmout další nechtěné návštěvníky v podobě tří praporců pěchoty francouzské.²⁰ Jen od května do prosince roku 1621 se musela hradecká obec vyrovnat se čtyřmi vojenskými „muštrůňky“ a zajistit vojákům ubytování a náležité zaopatření.²¹ Obtíže spojené s vynuceným ubytováním a živením vojska potom trápily hradecké vcelku pravidelně i v následujících válečných letech.

O značné výši výdajů, souvisejících s vydržováním kvartýrujících vojsk, si můžeme udělat představu po přečtení dochovaných hradeckých finančních „register“ z roku 1622.²² Uveďme si zde pro zajímavost některá čísla z tohoto dokumentu. Městský příjem „z města i předměstí“²³ podle těchto register za dobu 28 týdnů (od 17. dubna do 29. října 1622) činil 13 105 zlatých 44 krejcarů,²⁴ poddaní hradecké obce museli ve stejné době přispět do obecního rozpočtu částkou 5696 zlatých 23 krejcarů 4 denáry²⁵, město získalo i 122 zlatých ze starých dluhů (tzv. „reštantův starých

---

¹⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 5.

¹⁹ *Tamtéž*, s. 8.

²⁰ *Tamtéž*.

²¹ *Tamtéž*, s. 9.

²² AMHK, *Registratura sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622*, kn. č. 3785.

²³ *Tamtéž*, fol. 18v.

²⁴ *Tamtéž*.

²⁵ *Tamtéž*, fol. 19v.

berničních“)²⁶ a 388 zlatých 24 krejcarů z rozličných jiných zdrojů²⁷, zachyceno je zde také 1837 zlatých 20 krejcarů poskytnutých „z kontribucí krajských od pánův stavův ku pomoci městu tomuto“.²⁸ Celkem tedy jde o více než 21 000 zlatých. Ve stejném období Hradečtí vydali, pouze na udržování oddílů hraběte Torquato, 10 544 zlatých 10 krejcarů.²⁹ Nejednalo se přitom zdaleka o jediný „vojenský“ výdaj. Celkovou částku poskytnutou mezi dubnem a říjnem 1622 vojenským oddílům vyčísluje J. Mikulka na základě těchto „register“ na více než 19 000 zlatých.³⁰

Od roku 1623 také začala postupná rekatolizace dosud z valné většiny protestantského města. Tlak na přijetí katolické víry velmi zesílil v roce 1625, kdy byla, jak zmiňuje L. Domečka, část Hradeckých dokonce uvězněna: „R. 1625 svolána byla všeska obec z města i předměstí na radnici a všickni předvolaní byli vyzváni, aby v katolické víře dali se vyučiti. Kdo odpírali, byli v radnici uvězněni. Každý kout, sklep a každá síň v radnici byly plny vězňů. Zděšené ženy, děti a čeládka k radnici běželi, muže, otce, hospodáře pláčem a křikem trápili, až tito klesnuvše na mysl, žádali, aby katolickému náboženství naučiti se mohli.“³¹ V roce 1623 byla obnovena katolická bohoslužba v kostele Sv. Ducha.³² Další formu sankcí, mající hradecké donutit k přijetí „pravé víry“, popisuje Švenda. V prosinci 1625 bylo v Hradci ubytováno vojsko vedené Kašparem Štraubem. Tento oddíl o síle asi 200 mužů představoval pro město další ekonomickou zátěž. Záměrem bylo, „aby J. M. cis. pan rychtář měšťané [!] v městě tomto s pomocí soldátesky k katolické víře přivedsti se snažil. A zatím, když měšťané katoličtí budou, že Jich Milosti ráčí chtíti netoliko týž lid zase odtud vzdvihnouti.“³³ Ne všichni tomuto psychickému a ekonomickému nátlaku podlehli. V letech 1626 a 1628 proto v Hradci došlo ke dvěma emigračním vlnám.³⁴ Tyto odchody obyvatelstva pochopitelně dále poškozovaly již tak válkou soužené město. Většina měšťanů ovšem podlehla a alespoň formálně přijala státem vynucované katolictví. J. A. Komenský popisuje situaci Hradeckých v „Historii o protivenstvích církve české“: „Toliko 28 osob z tak velikého měšťanů počtu se našlo, kteříž ztrátou zemských zboží svědomí boží sobě

²⁶ Tamtéž, fol. 21r.

²⁷ Tamtéž, fol. 21v.

²⁸ Tamtéž, fol. 20r.

²⁹ Tamtéž, fol. 22r.

³⁰ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 13.

³¹ Ludvík DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, Hradec Králové 1937, s. 8.

³² http://www.dekanstvihk.cz/historie/historie_katedrала/historie_katedrала.htm, [cit. 25. 1. 2016].

³³ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 138.

³⁴ L. DOMEČKA, *Stará radnice*, s. 8.

koupili a s čeledmi svými do exilium vyšli.³⁵ Do exilu v r. 1626 odešli také bývalí radní písaři. Jedním z nich byl M. Gabriel Svěchin z Paumberka, jehož osobou se budu v této práci ještě podrobněji zabývat. Dále šlo o Jana Tobolecia Strochovského a nejspíše také Jana Žáka z Radobejle. Město a vlast tehdy s největší pravděpodobností³⁶ opustil i bývalý městský rychtář (1615–1620) Pavel Jakobeus Čáslavský.³⁷ Po bělohorské porážce se ve městě již v roce 1621 usadil františkánský (minoriti) řád³⁸ a od r. 1636 také jezuité.³⁹

V květnu a červnu 1628 byly částečně zmírněny nejtvrdíší majetkové sankce zavedené proti hradecké obci. Listem ze dne 11. května navrátila česká komora jak Hradci, tak i ostatním věnným a královským městům po stanovení devíti omezujících podmínek zabavené statky. Městu bylo mimo jiné zakázáno se bez povolení české komory nebo samotného císaře zadlužovat.⁴⁰ Dne 18. září 1628 byla za přítomnosti podkomořího obnovena městská rada.⁴¹ Jeho návštěvu místní městská rada financovala jednou ze splátek ve výši 100 kop míšeňských, kterou Hradečtí obdrželi po prodeji obecního Jirkovského dvora.⁴² Obnovení rady za účasti podkomořího pak proběhlo během války ještě několikrát. Kupř. 8. ledna 1636.⁴³ Jak si dále ukážeme, nebyly rozprodeje a zástavy obecního majetku v krušných válečných letech ničím neobvyklým. V roce 1638 městská rada znovu obdržela právo na zisk poloviny odúmrti.⁴⁴

Na sklonku r. 1631 došlo k saskému vpádu do Čech. V jeho důsledku někteří Hradečtí nakrátko „odpadli“ od katolictví.⁴⁵ Po obratu válečných událostí a příklonu válečného štěstí na stranu císařských ovšem znovu pokorně přijali „pravou“ katolickou víru. Proti „zbloudilým“ nebyly na radu pražského arcibiskupa směřovanou hradeckému arciděkanovi uplatněny žádné větší sankce. Mělo jim být uděleno pouhé rozhhřešení. Na jaře 1632 potom Hradec zažil v souvislosti s tažením císařského generalissima Albrechta z Valdštejna proti Sasům další velký „mustruňk“ tří pluků Adama Erdmana

³⁵ Jan Amos KOMENSKÝ, *Suma historie o protivěnstvích církve české*, in: Opera omnia Jan Amos Komenský, ed. Jiřina OTÁHALOVÁ – POPELOVÁ, Praha 1989, s. 160.

³⁶ Švenda hovoří v souvislosti s emigranty rovněž o učeném muži jmenovaném jako „Pavel Jakobeus“ (F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 144), pravděpodobně totožným s předbělohorským městským rychtářem.

³⁷ *Tamtéž*.

³⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 74.

³⁹ *Tamtéž*, s. 69.

⁴⁰ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 105, krab. č. 35. Viz též J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 41.

⁴¹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, inv. č. 336, kn. č. 47, fol. 155r.

⁴² F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 174.

⁴³ *Tamtéž*, s. 138.

⁴⁴ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 46.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 15.

Trčky z Lípy.⁴⁶ Po několika relativně klidnějších letech vyvrcholilo válečné utrpení Hradeckých po dobytí města Švédy, vedenými vojevůdcem Banérem, kteří na město zaútočili 17. června 1639.⁴⁷ Ti neváhali po měšťanech vymáhat zaplacení válečných rekvizic ve výši 20 000 tolarů dokonce uvězněním císařského rychtáře a dalších předních měšťanů: „20. června J. M. pan rychtář a páni mnozí se dostali do arestu, po zmocnění se města od lidu Švejdského, i také do želez se dostali pro neodvedení 20 tisíc tolarů ranzionu“.⁴⁸ Nakonec se ovšem švédské velení spokojilo „pouze“ se sedmi tisíci tolarů. Hradec utrpěl během pobytu švédské armády obrovské škody. Jen na předměstích bylo zničeno asi 400 domů. Švédové se z města pokusili udělat jakési centrum své moci v oblasti. Právě odkud měly být podnikány loupežné výpravy. Ani město samo se ovšem nevyhnulo loupežnému řádění švédské soldatesky.

V únoru 1640 byl Hradec opět dobyt císařskými oddíly.⁴⁹ Ani to však neznamenalo pro město konec válečných béd. Již o dva roky později vyplenil asi stočlenný švédský oddíl patřící k armádě vedené generálem Torstensonem opět hradecká předměstí. Při této příležitosti zde samozřejmě pobral značnou kořist.⁵⁰ Od 1. 1. do 9. 4. 1643 Hradečtí vynaložili bezmála 4000 zlatých na výživu regimentu pana z Wolframsdorfu, který byl ve městě ubytován. V roce 1644 zažil Hradec znovu několik vojenských kvartýrů.⁵¹ Během r. 1645 získalo město na své tváři další nepříjemnou jizvu, jelikož byl nepřátelskými švédskými vojáky zničen kostel sv. Antonína.⁵² Roku 1646 došlo k vyplenění větší části Hradeckého kraje oddíly švédského generála Wittenberga. Samotné město bylo tehdy uchráněno silnou posádkou císařských vojáků.⁵³

Dlouhá léta válčení měla pochopitelně neblahé následky. I pokud jde o vzhled města. Existenci řady „pustých míst“ a poškozených domů dokládají také dochované hradecké trhové knihy. Kupř. dne 2. června 1631 koupil Jiřík Šlechta „místo a stavení pusté“⁵⁴ v Zámostském hejtmanství od hradeckého měšťana Martina Kožky za 60 kop grošů míšeňských.⁵⁵ Dne 26. března 1635 získal hradecký měšťan Pavel Ebron se svou

---

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 18.

⁴⁷ V. V. TOMEK, *Z dějin Hradce Králové*, s. 47. Viz též Z. DOUBEK – M. LAJDAR, *Kouzlo objevů, čtení o starém Hradci*, s. 13.

⁴⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 24 - 25.

⁴⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 20.

⁵⁰ V. V. TOMEK, *Z dějin Hradce Králové*, s. 48.

⁵¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 24.

⁵² L. DOMEČKA, *Stará radnice*, s. 8.

⁵³ *Tamtéž*, s. 25.

⁵⁴ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 221r.

⁵⁵ *Tamtéž*.

manželkou od Jindřicha Vadasa z Karlova pusté místo zbylé po bývalém Nygrýnovském dvorci.⁵⁶ Hradecká obec rovněž řešila nedostatek financí prodejem městského majetku. Často za poměrně nízké částky. Dne 28. dubna 1634 koupil Matěj Procházka za 11 kop míšeňských pusté místo patřící dosud obci.⁵⁷ Někdy býval obecní majetek soukromým osobám dán jen do zástavy. Zde si jako příklad uveďme převod role patřící původně k obecnímu Hunšovskému dvoru za 500 kop míšeňských na Jana Krumlovského. Tato transakce byla ovšem provedena za této podmínky: „*Když by koliv na tento trh nastoupeno a těch 500 kop míš. dotčenému panu kupujícímu, dědicům a budoucím jeho odvedeno bylo, tehdy oni ihned zase též roli k ruce obce týmž úředníkům důchodním nynějším i budoucím plným právem odstoupiti a zápis tento propustiti mají.*“⁵⁸ V některých případech byl obecní majetek přímo převeden na věřitele města. Většinou výměnou za nesplacený dluh. Např. 16. května 1630 město odevzdalo louku nazvanou „Suchá“ Izaiášovi Patíkovi jako protihodnotu za dluh 150 kop míšeňských. A to proto, aby v této „*pozůstávající sumě dokonale spokojen byl*“.⁵⁹ V době nouze a válečných zmatků zůstalo mnoho domů fakticky opuštěno jejich měšťanskými majiteli. Nejčastěji patrně z důvodu, že vlastníci nebyli schopni odvádět poplatky spojené s držbou těchto nemovitostí. V opuštěných a chátrajících budovách potom často zdarma přebývala městská chudina.⁶⁰

V říjnu roku 1648 byl konečně uzavřen toužebně očekávaný mír. Jak píše Švenda: „*Dávno vinšovaný pokoj rok přítomný [tj. 1648] celé Evropě přinesl*“.⁶¹ Důsledky války byly ovšem pro Hradec katastrofální. J. Mikulka právem konstatuje, že byl jedním z nejpostiženějších měst v českých zemích. Počet obyvatel, který se v době předbělohorské pohyboval až kolem 8000 osob,⁶² klesnul snad až o dvě třetiny.⁶³ Podle údajů komise pracující na sestavování berní ruly žilo v Hradci k roku 1656 celkem 174 sousedů, stálo zde 16 šosovních dvorů a jeden farní kostel. Jedenáct stavení bylo

---

⁵⁶ *Tamtéž*, fol. 235r.

⁵⁷ *Tamtéž*, fol. 236r.

⁵⁸ *Tamtéž*, fol. 137r.

⁵⁹ *Tamtéž*, fol. 211v.

⁶⁰ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 50.

⁶¹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 127.

⁶² Existovaly ovšem výkyvy, jako byl např. prudký nárůst mortality v době zmiňované morové epidemie z r. 1599.

⁶³ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 26. Viz též <http://hradeckralove.luksoft.cz/historie.php>, [cit. 3. 7. 2016].

opuštěných. Místo 495 domů zbyla jen pustá místa.⁶⁴ Město se tedy bez velké nadsázky proměnilo v hromadu sutin.

I.1 Městská správa v Hradci po roce 1618

V čele hradecké městské správy stála, podobně jako u dalších královských (resp. věnných) měst, městská rada. Ta byla zpravidla tvořena dvanáctičlenným sborem konšelů. Konšelé se vždy po čtyřech týdnech střídali na postu purkmistra. Ten městské radě předsedal. Formálně stál v čele městské rady primátor neboli primas. První purkmistr jejího funkčního období.⁶⁵ Konšelský sbor býval před válkou pravidelně obnovován, tj. opět jmenován. Někdy v obměněném složení.⁶⁶ Městská rada měla k dispozici tzv. úředního služebníka. Jména některých z těchto služebníků se vyskytují v dochovaných pramenech. Šlo kupř. o **Martina Jesenského**,⁶⁷ **Jiříka Štefka**,⁶⁸ **Mikuláše Michálka**,⁶⁹ **Adama Tuchlovského**,⁷⁰ **Jana Nedělku**,⁷¹ **Adama Picáka**,⁷² pravděpodobně i **Václava Rabeho**⁷³. O náplni jejich práce se z Hradeckého prostředí nezachovalo příliš mnoho zpráv.

Dalším orgánem městské samosprávy byli tzv. obecní starší. V případě Hradce se zprvu jednalo o dvacetičlenný sbor.⁷⁴ Obecní starší královských, případně věnných měst bývali především jakýsi kontrolní orgán ve věci obecních financí.⁷⁵ V hradeckých městských knihách jsou příslušníci tohoto sboru jmenováni i jako osoby přítomné sepsování kšaftu nebo uzavření trhu mezi soukromými osobami. Kupř. 2. října 1640 dosvědčil korektní postup při sepsání závěti Jana staršího Duchoslava z Libína také „*p. Karel Jiskra z starších obecních*“.⁷⁶ Podobně se trh uzavřený 5. dubna 1645 mezi Václavem Opendou, jeho manželkou Annou a Janem Chaloupkou odehrál „*u přítomnosti slovutné poctivosti pana Václava Šolce, spoluradního a pana Matěje*

⁶⁴ Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRAVNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula 15. Kraj Hradecký*, IV. díl, Praha 2011, s. 272.

⁶⁵ Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války*, Praha 2013, s. 184.

⁶⁶ Zmínka o obnově městské rady kupř. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 133–134.

⁶⁷ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, inv. č. 337, kn. č. 48, fol. I14v.

⁶⁸ *Tamtéž*, fol. M14r.

⁶⁹ Kupř. AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, inv. č. 334, kn. č. 45, fol. V17v.

⁷⁰ *Tamtéž*, kupř. fol. E7r.

⁷¹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 288r.

⁷² *Tamtéž*, fol. 158r.

⁷³ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O2v.

⁷⁴ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 108

⁷⁵ Marek ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, Nymburk 2012, s. 6–7.

⁷⁶ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, inv. č. 418, kn. č. 129, fol. E12v.

Netolického, z starších obecních“.⁷⁷ Po r. 1640 počet obecních starších klesá na 12. Je možné plně souhlasit se Švendou, který dává tento pokles do souvislosti s celkovým úbytkem obyvatelstva města: „*Již toliko 12 starších obecních toho roku se vyказuje, když jinda starobytně vždy 20 osob se ustanovovalo. Viděti jest, že obyvatelův města počet ztenčený byl.*“⁷⁸

Dalším z úředníků městské samosprávy byl městský rychtář. V tomto období již dávno zcela podřízený hradecké městské radě. Marek Ďurčanský celkem výstižně charakterizuje postavení městského rychtáře v královských městech jako „*de facto voleného policejního úředníka, který rozhodoval o menších přestupcích a staral se za pomoci biřiců o bezpečnost ve městě*“.⁷⁹ O náplni práce hradeckého městského rychtáře si můžeme udělat přesnější představu na základě dochovaných register práva rychtářského 1617 – 1624. V této práci jim ještě bude věnován prostor.

Velmi důležitou funkci jak v předbělohorském, tak v pobělohorském Hradci zastával císařský rychtář. Jednalo se o zeměpanského úředníka, zastupujícího zájmy panovníka.⁸⁰ Pokud hovoříme o Hradci v době třicetileté války, bude dobré na tomto místě krátce vzpomenout také osobu jednoho z císařských rychtářů. Proslulého Jana Dyringera. Dyringer se do Hradce přistěhoval patrně někdy před rokem 1635. Pocházel z České Lípy. Šlo o horlivého katolíka, který o sobě dal poprvé výrazněji vědět při švédském útoku v r. 1639. Tehdy, jako jeden z hradeckých měšťanů, rozhodně odmítl kapitulaci před švédskou armádou. Prosazoval rozhodný odpor proti této přesile. Po dobytí města Švédy uprchl. Dále působil jako zvěd pro císařského generála Gallase. Opětovné dobytí Hradce císařskými na sebe ovšem nedalo dlouho čekat. Do města se tak mohl navrátit i Jan Dyringer.⁸¹ Za své služby císařským byl odměněn. Roku 1640 se stal členem městské rady. O pět let později potom císařským rychtářem.⁸² V roce 1649 uvědomil Dyringer nadřízené orgány o přítomnosti nekatolíků v Babicích a Boharyni. Vyprovokoval tím trestnou výpravu proti těmto lidem.⁸³

Jan Dyringer vedl s hradeckou městskou radou řadu sporů. Roku 1652 přikázali konšelé Dyringerovi, aby platil jemu příslušející platy a šosy ze svého majetku. Což v předcházejících letech nedělal a odmítl to činit i nyní. Proto si hradecká městská rada

⁷⁷ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 279v.

⁷⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 47.

⁷⁹ M. ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, s. 6.

⁸⁰ Petr RAK, *Správa města Kadaně v letech 1465 – 1620*, Ústí nad Labem 2014, s. 187.

⁸¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I.*, s. 30.

⁸² *Tamtéž*, s. 30–31.

⁸³ *Tamtéž*, s. 34.

v březnu 1653 stěžovala na rychtářovo chování u české komory. Pánové z české komory během června 1654 stížnostem Hradeckých vyhověli. Nepopulární Dyringer byl odvolán a nahrazen. Novým císařským rychtářem se stal hradecký měšťan Jiří Kotečník.⁸⁴ Dyringer, značně kontroverzní osobnost hradeckých dějin, dokázal za cca 20 let svého působení v místní správě nahromadit značný majetek. K jeho evidenci byla dokonce založena zvláštní úřední kniha o jednašedesáti foliích. Jedná se o úřední písemnost složenou prakticky výhradně z opisů jednotlivých trhů, kde kupujícím je Jan Dyringer.⁸⁵ Pro ilustraci zmiňme pouze dva příklady. Dne 23. 7. 1645 koupil Dyringer kus pole od Víta a Doroty, dětí po Janovi Ještětickém.⁸⁶ K 10. prosinci 1648 prodala městská rada Janu Dyringerovi „*jezero obecní, slove Mnichovec, za Pražským podměstím, kudy se ke vsi Opatovicím chodí, ležící, do něhož voda z Labe vpadá a louku při témž jezeru, též obecní.*“⁸⁷ Zmíněné knize se bude tato práce ještě podrobněji věnovat.

---

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 35.

⁸⁵ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, kn. č. 3801, inv. č. 5167.

⁸⁶ *Tamtéž*, fol. 12v.

⁸⁷ *Tamtéž*, fol. 28r.

II. Kancelář hradeckých radních písařů v době třicetileté války

II.1 Podoba kanceláře radních písařů

Počátky královéhradecké městské kanceláře jsou, zejména kvůli torzovitosti dochovaných pramenů, dosti těžko rekonstruovatelné. Sahají snad až do prvních let 14. století. Podobně jako v jiných městech jsou i v Hradci Králové rané doklady o diplomatické činnosti spojeny s počátkem užívání pečeti. Ta je v tomto místním prostředí ale dochována až k r. 1362. Z 15. 9. 1363 pochází nejstarší dosud existující královéhradecká písemnost. Revers určený královně Alžbětě Pomořanské, manželce Karla IV.⁸⁸ Agenda hradecké radní kanceláře se v průběhu času rozšiřovala. Stoupal i počet městských písařů. Ve třicátých letech 16. století se nakonec ustálil na počtu tří osob.⁸⁹

Samotná kancelář radních písařů se nacházela v prvním patře radniční budovy. Velmi zajímavou zmínku popisující vnitřní uspořádání k roku 1605 nalezneme v registrech vydání z důchodu městského 1605. Zde se dozvídáme, že bylo Anně Mackové vyplaceno 14 grošů: „*Za 2 korce srsti do hlí[.]y [.] přeložení dvojích kamen v dolní světnici, v rathauze a v šatlavě a k opr[.]vování jiných kamen [.] kancel[.]i, v pokoji úřednickém, rychtářském a v rad[.] světnici*“.⁹⁰ V roce 1648 je v jedné z trhových knih poloha hradecké radní kanceláře popsána ještě blíže. Kancelář se nacházela vedle jednoho z mnoha pustých míst. Tam, kde kdysi stál tzv. Kustošovský dům. Toto pusté místo je v pramenech lokalizováno „*vedlé rathauzu, od předku kanceláře až k obecnímu pivovaru*“.⁹¹ Další drobná poznámka, z níž můžeme alespoň částečně rekonstruovat stavební podobu radní kanceláře a jejího bezprostředního okolí, se objevuje u jedné ze splátek dlužné kontribuce a purkrechtu. Tyto splátky byly připojeny k opisu trhové smlouvy mezi Janem Broulem a Annou Pečeňkovou. Splátku ze 13. června 1636 odvedli Hradečtí „*pánům úředníků důchodním na koupení vápna k stavení pilířův při kanceláři*“.⁹²

Na základě soudobých zvyklostí můžeme předpokládat, že v hradecké radní

---

⁸⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti a její středověký vývoj*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 24.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 103.

⁹⁰ AMHK, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, inv. č. 5156, kn. č. 3790, fol. 41v. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 116.

⁹¹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, inv. č. 335, kn. č. 46, fol. B23v. Též AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 32v.

⁹² AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. H3r.

kanceláři jistě nechyběl psací stůl spolu s lavicemi či židlemi. Stejně jako nejrůznější almary a police.⁹³ Víme také o tom, že Hradečtí vlastnili výtisky významných knih, důležitých pro úřední činnost. O jejich nepochybném využívání se dozvídáme z vyjádření hradecké městské rady ve věci sporu rybnického písaře pardubického komorního panství Jana Žehuňského a jeho sestry Anny s hradeckými důchodními úředníky a císařským rychtářem Janem Hubeciusem. Mezi dokumenty, z nichž Hradečtí při sestavování svého „nálezu“ vycházeli, nalézáme mj. „zřízení zemské“⁹⁴ a „práva městská“.⁹⁵ Zdá se být pravděpodobné, že tyto velmi důležité písemnosti byly rovněž uchovávány v radní kanceláři. Mezi předměty denní potřeby radních písařů patřil pečetní vosk, posýpadla, kalamáře, inkoust, psací pera, nože a nůžky k jejich ořezávání, kalendáře, přesýpací hodiny. Nepochybně byly využívány také svíce a svícny. V případě potřeby sloužily k osvětlování kancelářských prostor. V neposlední řadě pak pergamen a především papír.⁹⁶

Papír pro potřeby hradecké městské kanceláře odebírala místní městská rada z více zdrojů. Stejně jako v době před rokem 1618 i během třicetileté války šlo mj. o papírnu ve slezském městě **Dušníky**. Ta byla mezi lety 1618 – 1648 ve vlastnictví rodiny Kretschmerů. Používala typický filigrán zachycující svatého Petra s klíčem v kruhu.⁹⁷ Velmi často se vyskytuje papír z **Trutnova**. Trutnovská papírna využívala v dané době hned několik filigránů. V podstatných rysech jsou si ale jednotlivé trutnovské vodoznaky dosti podobné. Mají podobu dvou věží, mezi kterými je brána s vytaženou padací mříží. Pod věžemi se někdy objevuje drak. Občas bývá letící drak i nad branou.⁹⁸ Řidčeji nalézáme i papír z papírny ve městě **Plzni**. Je pro ni typický filigrán v podobě rozpolceného štítu. V levé polovině tohoto štítu pak vidíme zbrojnoše, v pravé polovici půlku orla.⁹⁹

I z torzovitě dochovaných pramenů lze získat řadu informací o existenci mnoha specializovaných úložišť diplomatického materiálu v hradecké radní kanceláři. Poměrně často je zmiňována existence tzv. ladulí. Tedy jakýchsi „krabic“. Ve sledovaném období využíval místní kancelářský personál celý systém ladulí. V některých případech barevně odlišených a očíslovaných. Kupř. v laduli označené číslem 3 byla po jistý čas uložena

⁹³ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 133–134.

⁹⁴ Národní archiv (dále jen „NA“), *Stará manipulace* (dále jen „SM“), sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 110r.

⁹⁵ *Tamtéž*.

⁹⁶ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 133.

⁹⁷ František ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, Památky archeologické 35, 1926–1927, s. 445.

⁹⁸ *Tamtéž*, s. 458.

⁹⁹ *Tamtéž*, s. 455.

kvitance z 20. října 1623. Jejím prostřednictvím potvrdil Albrecht Ctibor Pecingár Dorotě Pravětické zaplacení dluhu ve výši 300 kop míšeňských. Odkaz na přesné místo uschování originálu této kvitance nalezneme v marginální poznámce u jednoho ze zápisů vepsaných do tržební knihy bílé 1617–1716: „*Originál kvitancí té vide v laduli numero 3, cum signo W*“.¹⁰⁰ Pokud je v pramenech uveden odkaz na uložení originálu nějakého dokumentu, bývá často uvedeno číslo ladule. Popřípadě také její barva a značka („*signum*“), kterou příslušná písemnost nese. Jako typický příklad můžeme uvést poznámku o uložení psaní od úředníka na Příně Martina Vejvarovského „*v laduli červené numero 3, cum signo*“.¹⁰¹ Červených ladulí existovalo více. Víme minimálně o pěti. O laduli označené číslem 1 se dozvídáme pouze z jedné zmínky. Právě „*v laduli červené numero 1*“¹⁰² hradečtí úředníci uchovávali „*postoupení*“¹⁰⁴ části dlužné částky Janem Čermákem bratru Václavovi.¹⁰⁵ Další laduli červené barvy poznáváme jako místo archivace spisu, v němž se Jindřich a Samuel Cejpové z Peclínovce za 100 kop míšeňských vzdali svého podílu na tzv. Macháňovské roli. Příslušný spis byl „*cum signo*“¹⁰⁶ *do depositi složený*“.¹⁰⁷ Místo uložení písař ještě blíže upřesnil marginální poznámkou „*vide v laduli červené numero 2*“¹⁰⁸

V tržební knize bílé 1617–1716 se objevuje celá řada zpráv o červených ladulích číslo 4 a 5. Obě tyto ladule byly, minimálně po určitou dobu, uloženy u „*šraňků*“.¹⁰⁹ Ve 4. laduli bychom mohli nalézt kupř. originál plnomocenství vydaného 20. 3. 1629 Karlem Kapounem ze Svojkova. Karel Kapoun v něm zmocnil svého bratra Albrechta Kapouna k prodeji domu se zahradou.¹¹⁰ Poté byl tento mocný list uložen „*v laduli červené, u šraňku, numero 4 vyznamenané*“.¹¹¹ O více než šest let mladší je opis kvitace pátera Bartoloměje Guardianiana z 1. prosince 1635. Ten je rovněž obsažen ve výše zmíněné tržební knize bílé 1617–1716. Čteme zde: „*Já, níže poznamenaný, přiznávám, že jsem přijal od Colina Kalína*“¹¹² *zcela a zouplna purghkret, který mne a konventu*

¹⁰⁰ AMHK, *Tržební kniha bílá 1617–1716*, fol. F5v.

¹⁰¹ Za slovem „*signo*“ je nakreslena příslušná značka.

¹⁰² AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. B4v.

¹⁰³ AMHK, *Tržební kniha žlutá 1588–1696*, fol. T18v.

¹⁰⁴ *Tamtéž*.

¹⁰⁵ *Tamtéž*.

¹⁰⁶ Za tímto slovem je tato značka nakreslena. Má podobu křížku, kde horní svislou přímkou opisuje kruh.

¹⁰⁷ AMHK, *Tržební kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 182v.

¹⁰⁸ *Tamtéž*.

¹⁰⁹ Kupř. AMHK, *Tržební kniha bílá 1617–1716*, fol. G16r.

¹¹⁰ *Tamtéž*, fol. H7v–H8r.

¹¹¹ *Tamtéž*, fol. H8r.

¹¹² V originále jsou poslední dvě slova napsána ve tvaru „*Kolina Kaljna*“ (*Tamtéž*, fol. I3r).

*mému přináležel, na tom domě, v kterém přebývá.*¹¹³ Originální znění této kvitance bychom svého času rovněž našli složené „do ladule červené, numero 4, při šraňku ležící“. Konečně o poslední známé, tedy páté, červené laduli víme kvůli kvitanci z 6. února 1633 psané obročním písařem Smidarského panství Janem Šturmem: „*Originál pak této kvitanci jest v depositi, v laduli červené numero 5 u šraňku.*“¹¹⁴

V hradecké radní kanceláři fungoval rovněž systém ladulí zelené barvy. O něm se však dochoval pouze jediný známý doklad. Poznámka, podle které byla v zelené laduli označené číslem tři uchovávána kvitance psaná panem Bořkem starším Dohalským z Dohalic 11. září 1626: „*Originál tý kvitanci v laduli zelené numero 3 cum signo*“¹¹⁵.¹¹⁶ Lze tedy logicky předpokládat, že v radní kanceláři byly uloženy i zelené ladule nesoucí čísla 1 a 2.

V hradecké kanceláři bychom nejspíše našli i žluté ladule. Mezi materiály tzv. „Staré manipulace“ totiž nalezneme také opis rozhodnutí pánů z české komory. Toto rozhodnutí pochází z 22. 2. 1645. Týká se kšaftu Tobiáše Vostatka. Hned v záhlaví tohoto dokumentu je řečeno, že zmíněné ustanovení „*v depositi kancelářské žluté nachází se in originali*“.¹¹⁷ Hned ve dvou případech máme zprávu o využívání krabice umístěné za jakousi mřížkou. Zde bývaly archivovány dokumenty dokládající bezplatný převod statků. Zmíněná mřížka patrně sloužila k ochraně uložených dokumentů před přístupem nepovolaných osob. V knize závětí 1617–1745 můžeme nalézt plnomocenství vydané 26. června 1628 paní Annou Ledčanskou z Aventýnu pro Jana st. Ledčanského z Popic a Martina Kožku. Měli namísto paní Anny před hradeckou městskou radou provést převod jejího majetku na pana Benjamina Ledčanského z Popic. K témuž případu byla dále vytvořena i darovací smlouva.¹¹⁸ Originální znění obou těchto písemností bylo posléze uloženo „*v krabici za mřížkou, v prostředním repositorium složené*“.¹¹⁹ A nadepsané „*dání statků*“.¹²⁰ Jen o několik měsíců později je toto úložiště zmiňováno znovu. Dne 27. března 1629 byl do tržební knihy bílé 1575–1707 zachycen převod domu vlastněného olomouckým měšťanem a kožešníkem

---

¹¹³ *Tamtéž.*

¹¹⁴ *Tamtéž*, fol. F20v.

¹¹⁵ Za tímto slovem je pak značka nakreslena. Má přibližně tvar o 45° doleva pootočené majuskulní litery X (*Tamtéž*, fol. B5v).

¹¹⁶ *Tamtéž.*

¹¹⁷ NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 419r.

¹¹⁸ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D11.

¹¹⁹ *Tamtéž*, fol. D11v.

¹²⁰ *Tamtéž.*

Tobiášem Křečkem na Annu Červinkovou. Samotné „*postoupení*“¹²¹ z 3. dubna 1628 pak Hradečtí uložili „*za mřížkou v krabici*“¹²² nadepsané „*ladule originalův dáni statkův*“.¹²³

Trhové smlouvy bývaly ukládány ve svazcích (fasciklech). Tyto svazky vznikaly minimálně od r. 1623 na každý nový rok zvlášť. Právě k roku 1623 se v trhové knize 1617–1716 objevují opisy dvou listů, v nichž se Heřman Vilém a Václav Mikuláš Pecingárové vzdávají dědických nároků na jakýsi hradecký dům. Originální texty bychom ve své době objevili „*v svazku mezi trhy léta 1623*“.¹²⁴ Ve fasciklu mezi trhovými smlouvami byla r. 1630 vložena také certifikace z 5. září 1630. A o deset dní mladší „*poselací cedulka*“. Zde se jednalo o dokumenty uložené společně s trhem týkajícím se nákupu tzv. Hochovského dvora Janem Hubeciem z Libé Hory 22. 9. 1630¹²⁵: „*Originálové této obojí věci jsou při originálu trhu v svazečku trhovým 1630*“.¹²⁶ Konečně o šest let později byla do podobného svazku připojena dvě plnomocenství. Tyto mocné listy vznikly v souvislosti s případem Petra Šichy. Kvůli jeho prohlášením, že nadále nepožaduje žádné peníze za svůj podíl v tzv. Hunšovském domě: „*Plnomocenství ta zůstávají při originálu odevzdání tohoto in fasciculo originalium emptionum anno 1636*“.¹²⁷ Máme mnoho informací o uložení trhových smluv do „*deposicí*“. Tj. k jejich uchování pro možné další využití. Mimo jiné v poznámce pod trhem věnovaným nákupu domu Janem Strnadem čteme: „*Novej trh tohoto domu zůstává in originali v deposicí mezi jinými trhy*“.¹²⁸

Víme také s jistotou o existenci specializovaného úložiště pro diplomatický materiál zaslaný hradeckým od nadřízených úřadů. Zde Hradečtí archivovali kupř. rozhodnutí pánů z české komory ve věci Václava Kratochvíle ze dne 14. října 1643. Václavovi Kratochvílemu byly tehdy sníženy splátky za jím koupený dům. Originál tohoto rozhodnutí se pak dostal „*do deposicí kancelářské, v šupladni žluté, do kteréž se jinší originálové milostivých poručení a superioribus magistratibus skládají*“.¹²⁹ Snad právě na tomto místě bychom našli také psaní ze 30. března 1637. Bylo adresováno hradeckému císařskému rychtáři Mikuláši Bočkovi a městské radě. Česká komora

¹²¹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A14v.

¹²² *Tamtéž*.

¹²³ *Tamtéž*.

¹²⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. F5r.

¹²⁵ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 215r–217r.

¹²⁶ *Tamtéž*, fol. 216v.

¹²⁷ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. O1v.

¹²⁸ *Tamtéž*, fol. X3r.

¹²⁹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. N3r.

v něm povoluje snížení částky placené Havlem Kolínem za koupený dům, patřící kdysi emigrantovi Pavlu Jakobeovi Čáslavskému. Psaní se nacházelo „*mezi jinými poručeními od Jich Milostí přicházejícími*“.¹³⁰

Ve zvláštní „deposici“ byly ukládány také misivy (listy poselací). Doklad o její existenci najdeme u jedné ze splátek připojených k trhu uzavřenému v r. 1622 mezi Jonášem Patíkem¹³¹, Jiříkem Šlechtou a jeho manželkou Ludmilou. Jednalo se o 50 grošů míšeňských. Při jejich přijetí zastupoval výše zmíněnou Ludmilu její bratr Jiří Patík. Tuto transakci Hradečtí provedli „*podlé psaní ku právu tomuto od práva téhož města Přelouče prošlýho*“.¹³² Příslušný misiv od Přeloučských potom uložili „*v deposici listův poselacích*“.¹³³

Máme k dispozici také řadu jiných zpráv o archivaci nejrůznějšího diplomatického materiálu. I když v těchto případech již neexistují přímé důkazy o přítomnosti specializovaných úložišť. Jde kupř. o vložení společného „zadání“ statků, k němuž došlo 13. června 1625 mezi kovářem Valentinem Vyskočilem a jeho manželkou Johanou, „*do deposici právní*“.¹³⁴ V případě této „deposice“ tedy jde o archiv kanceláře městských písařů. Podobně byla dne 9. prosince 1622 v kanceláři uložena zpráva (relace) Jana Krumlovského, Jana Vorlického, Simeona Daniele a předního radního písaře M. Gabriela Svěchina z Paumberka. Tato zpráva se týkala sepisování závěti paní Libuše Duchoslavové z Kaliště. Po jejím podání hradecké městské radě se zmíněná „*relaci dotčených pánův rektorův i s tímto upečetěným zápisem*“¹³⁵ dostala do „*deposici práva*“.¹³⁶ Mezi trvaleji uchovávané písemnosti patrně patřily i „zvody“ na nemovitosti. Např. na tzv. Maškovský dvůr byl učiněn „*právní zvod, kterýž při právě se vynajde*“.¹³⁷ Nejinak tomu zřejmě bylo i s kundšafty. Mezi materiály „Staré manipulace“ se vyskytuje rovněž opis kundšaftu, který dodal „ku právu“ Tomáš Klecle. Slovy pramene: „*V deposici kancelářské nachází se kundšaft v slovích níže psaných těchto*“.¹³⁸

S kancelářskou prací úzce souvisí instituce městských poslů. Zaměstnanců

---

¹³⁰ *Tamtéž*, fol. 11v.

¹³¹ V originálu bychom jeho příjmi našli v podobě „*Patik*“ (AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. W1v).

¹³² *Tamtéž*.

¹³³ *Tamtéž*.

¹³⁴ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, inv. č. 331, sign. 7, kn. č. 42, fol. 59v.

¹³⁵ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. C18v.

¹³⁶ *Tamtéž*.

¹³⁷ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 215v.

¹³⁸ NA, SM, sign. K27/10/1, inv. č. 1606, kart. 1136, fol. 120r.

hradecké obce, kteří zajišťovali doručování písemností určeným institucím státním, městským, vrchnostenským, církevním, popřípadě krajským hejtmanům. V neposlední řadě i soukromým osobám. Mimo přísežných poslů existovaly před r. 1618 i osoby, které tuto funkci vykonávaly pouze příležitostně. Např. studenti nebo lidé cestující za nějakým účelem do místa, kam bylo nutné předat zásilku.¹³⁹ Je pravděpodobné, že tato praxe fungovala i v námi sledovaném období. Pro dobu třicetileté války známe jméno jednoho z profesionálních, přísežných, poslů. Ondřeje Davidů. Dne 23. prosince 1626 zaplatil jednu ze splátek sumy, kterou byl povinen odevzdat Jakubu Formanovi za dům: „*Ondřej Davidů, posel přísežný, složil za dům tento za rok přítomný 1626 7 kop míš.*“¹⁴⁰ Dne 26. srpna 1642 zaplatil Jakub Čerovský 10 kop míšeňských jako část zálohy za dům koupený od hradecké obce. Polovinu této sumy obdržel hradecký purkmistr Jan Svoboda. Tyto peníze měly být využity „*na posly a jiná obecní rozličná vydání*“.¹⁴¹

II.2 Hradečtí radní písaři v době třicetileté války¹⁴²

Než přejdeme k biografickým údajům ze životů jednotlivých písařů, nejprve tuto problematiku uveďme popisem jejich profesní situace. K roku 1397 nacházíme první doklad o působení notáře (radního písaře) v Hradci Králové. Jmenoval se Fridrich. Vedle písaře radního zde existoval i post písaře městského rychtáře. Pravděpodobně již v době po husitských bouřích vzrostl počet radních písařů na dva. Po roce 1526 se agenda královéhradecké kanceláře výrazně rozrůstá. Městská kancelář byla v dané době personálně posílena. Už na počátku 30. let 16. století (1532–1533) v Hradci s jistotou nacházíme tři radní písaře. Náplň práce třetího písaře byla poměrně detailně popsána v nejstarší dochované pamětní knize.¹⁴³

Stejně jako v předcházející době působily i po roce 1618 na postech radních písařů tři osoby.¹⁴⁴ První (tzv. „přední“), druhý („mladší“) a třetí radní písař. Ve 30. a 40. letech tento počet pravděpodobně v některých letech klesal. Jedna z prvních zpráv o jejich činnosti v době třicetileté války se objevuje 21. března 1622 v knize smluv 1620–1703 (1706). Právě tehdy požádala Barbora Judit pány radní, aby poručili „*pánům*

¹³⁹ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 127.

¹⁴⁰ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. F7v.

¹⁴¹ *Tamtéž*, fol. O2v.

¹⁴² Pro informace o hradeckých radních písařích z období předcházejícím 14. lednu 1620: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, zejména s. 152–180.

¹⁴³ *Tamtéž*, s. 148. Viz též AMHK, *Knih pamětní cca 1540–1757*, inv. č. 307, kn. č. 18, fol. 160.

¹⁴⁴ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 42.

*písařům*¹⁴⁵ opsat do městských knih kvitanci. Ta byla vydána týž Barborou Judit pro jejího tchána Jana st. Vostárka z Vacetína.¹⁴⁶ U některých radních písařů (Mistr Gabriel Svěchin, Mistr Samuel Filadelf) se prokazatelně jednalo o velmi vzdělané muže. Hned v několika případech je doložena jejich znalost němčiny. M. Samuel Filadelf v roce 1640 německy uvítal v branách města knížete Picolominiho. Dochovaly se dva překlady původně německých písemností, provedené „*od písaře našeho [tj. hradeckého] přísežného*“.¹⁴⁷ V prvním případě šlo o „*listovní vysvědčení od práva města Horního Šmidberka v Slízku*“¹⁴⁸ z r. 1628. O rok mladší je do češtiny převedený „*list posílací od práva města Roudnice*“.¹⁴⁹ Také tyto překlady byly dozajista dílem M. Samuela Filadelfa. V této době již v kanceláři prokazatelně působil.

Jako důkaz poměrně důležitého postavení předního radního písaře v rámci městské rady můžeme uvést zmínku v psaní císařského rychtáře, neblaze proslulého Jana Dyringera: „*Primátor města, písař radní přední a jeden z starších obecních, jenž k obnově rady do Prahy vyslaní byli, právě v pátek před svatých Šimona a Judy ranním časem domů se navrátili*“.¹⁵⁰ Dá se proto usoudit, že přední radní písaři byli využíváni také k plnění nejrůznějších diplomatických úkolů. Kusé informace lze v pramenech z let 1618–1648 vyčíst o finančních i naturálních odměnách určených radním písařům. K roku 1628 nalezneme v jedné z trhových knih sdělení psané rukou M. Samuela Filadelfa. Podle něj měl jistý Marek Dvořáček zaplatit dlužný purkrecht ve výši 15 kop 30 grošů. Tyto peníze byly, jak se zde píše, odvedeny „*mně, M. Samuelovi Filadelfovi, písaři radnímu, na doplnění salarium mého za rok 1628*“.¹⁵¹ V knize smluv na nájem a prodej masných krámů z let 1560–1803 se v souvislosti s případem nákupu masného krámu Jiříkem Čížkem a jeho manželkou Lidmilou k roku 1638 hovoří také o jejich povinnosti doplatit 6 grošů míšeňských. Tyto peníze měly být součástí jimi na počátku složeného závdavku. Zmíněných 6 grošů poté náleželo „*panu purkmistru a pánům z trhu a p. písařům od zápisu*“.¹⁵² K naturálním odměnám můžeme počítat kupř. ryby, odváděné pravděpodobně pravidelně při výlovu Březhradského rybníka radním písařům. V listopadu r. 1630 se jednalo o jeden džber ryb daný přednímu radnímu

¹⁴⁵ AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706)*, inv. č. 430, kn. č. 141, fol. C2r.

¹⁴⁶ *Tamtéž*.

¹⁴⁷ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 41r.

¹⁴⁸ *Tamtéž*.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, fol. 42v.

¹⁵⁰ NA, SM, sign. K27/8, inv. č. 1606, kart. 1136, fol. 15r.

¹⁵¹ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. O7r.

¹⁵² AMHK, *Kniha smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, inv. č. 454, kn. č. 165, fol. E6v.

písaři.¹⁵³ O devět let později tento počet nejspíše poklesnul. Březhradský rybník byl totiž „od nepřátelských soldátů na větším díle vyloven“.¹⁵⁴ Právě z této doby pochází zpráva o věnování 20 štik a 10 kaprů mladšímu radnímu písaři Janu Marcotiusovi.¹⁵⁵ S těmito naturálními benefity ovšem nemůžeme počítat v letech 1622–1628, kdy byly městu zkonfiskovány jeho statky.

Povinností hradeckých radních písařů se v roce 1628 stalo vyhotovování „certifikací“ pro důchodní úředníky. Výhradně na jejich základě mohl být proveden výdaj z městského rozpočtu. Jednalo se o jednu z podmínek, za kterých byl městu v r. 1628 vrácen zabavený majetek.¹⁵⁶ Na základě císařské instrukce ze 4. listopadu 1641 měl přísežný písař v případě uplatnění práva odúmrti také sestavovat inventář pozůstalého majetku.¹⁵⁷

M. Gabriel Svěchin z Paumberka

Byl pravděpodobně nejvýznamnějším hradeckým radním písařem tohoto období. Pocházel z rodu erbovních měšťanů usazeného v Chrudimi. Právem užívat erb a přídomek „z Paumberka“ obdařil Jiřího Svěchina, dědečka pana Gabriela, král Ferdinand I. majestátem z 8. září 1546.¹⁵⁸ Gabriel Svěchin z Paumberka byl nejstarším ze tří synů¹⁵⁹ Petra Svěchina z Paumberka a jeho třetí manželky, Alžběty Písecké. Základy vzdělání získal na místní chrudimské škole.¹⁶⁰ Mezi lety 1600–1603 pak studoval v Kutné Hoře. Krátce pobyl i na týnské škole na Starém Městě pražském.¹⁶¹ V roce 1604 zahájil studia na pražské univerzitě. Již 14. 10. 1604 začíná působit, jako praeceptor na druhé třídě pražské akademie. Dne 16. srpna 1605 obdržel z rukou M. Jana Kampana Vodňanského titul bakaláře.¹⁶² Několik let se věnoval pedagogické činnosti. Mezi 16. 10. 1605 a 24. 4. 1606 zastával funkci rektora ve Vodňanech, později na Starém Městě pražském řídil školy u sv. Jiljí a u sv. Michala.

¹⁵³ AMHK, *Rejstřík výlovu Březhradského rybníka*, inv. č. 107, krab. č. 36, nefoliováno.

¹⁵⁴ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 49.

¹⁵⁵ *Tamtéž*.

¹⁵⁶ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 105, krab. č. 35.

¹⁵⁷ AMHK, *Kniha pamětní cca 1540–1757*, fol. 270v.

¹⁵⁸ Antonín RYBIČKA, *O rodině erbovní Svěchinů z Paumberka*, ČČM 36, 1862, s. 258–259.

¹⁵⁹ Mladší z těchto tří bratří, Jiří Svěchin z Paumberka, rovněž působil v hradecké městské správě a na pozici písaře místního městského rychtáře. Další informace k této osobě: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 300.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, s. 263.

¹⁶¹ Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, 5. díl, Praha 1982, s. 249. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 177.

¹⁶² A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 249. Srov. též A. RYBIČKA, *O rodině erbovní Svěchinů z Paumberka*, s. 264.

V říjnu 1607 („na sv. Havla“) se stává představeným školy v Hradci Králové. Během srpna 1608 pak zakončil svá univerzitní studia ziskem mistrovského titulu.¹⁶³ Dne 13. října 1609 uzavřel M. Gabriel Svěchin z Paumberka manželskou smlouvu s Kateřinou, vdovou po bývalém předním radním písaři Janu mladším Libockém z Libé Hory. K 24. 11. 1609 uzavřeli oba manželé společně také společné „zadání“ svého majetku.¹⁶⁴ V této době M. Gabriel zanechal pedagogické dráhy a zahájil kariéru v městské správě. Roku 1610 se stává obecním starším. O dvě léta později potom přijímá funkci městského radního.¹⁶⁵ K 13. říjnu 1613 je jmenován druhým radním písařem.¹⁶⁶ V této funkci je připomínán kupříkladu 11. září 1617, kdy byl přítomen tvorbě kšaftu Zachariášem Vostatkem.¹⁶⁷ Jeho kariéra městského úředníka vyvrcholila postupem na pozici předního radního písaře. Švenda nás informuje, že k tomu došlo 14. ledna osudného roku 1620. Zcela v souladu s dobovou zvyklostí nešetří superlativy na M. Svěchina: „*Na to 14. ledna urozený, poctivý a učený pan Mistr Gabriel Svěchin z Pamberka za písaře předního vyhlášen a dotvrzen*“.¹⁶⁸ S dalším detailem ze života Gabriela Svěchina se setkáváme v jedné z hradeckých trhových knih. Zde je k 4. březnu 1624 zmíněn jako „*přidaný k radě poručník někdy Václavovi Slepíčkovi, sirotku*“.¹⁶⁹ Jen o pár dní později se, spolu s císařským rychtářem a Adamem Madátem, zúčastnil nezdařené diplomatické mise. Ta měla zabránit dalšímu kvartýrování vojska ve městě Hradci.¹⁷⁰ Jako „přední radní písař“ je Gabriel Svěchin vzpomínán kupř. ještě 19. září 1625. Tehdy byl přítomen uzavření manželské smlouvy mezi radním Jáchymem Kameníkem a Juditou Ledeckou, zastoupenou Janem starším Ledčanským z Popic.¹⁷¹

V souvislosti s narůstajícím tlakem proti nekatolíkům požádal M. Gabriel Svěchin z Paumberka 21. října 1625 hradeckou městskou radu o uvolnění z písařské funkce. Hradeckým radním se příliš nechtělo Svěchinově žádosti vyhovět. Jak píše Švenda: „*Magistrát neslušně souděje, by město tak učeného a užitečného muže zbaveno*

---

¹⁶³ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 177. Srov. též A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 249–250.

¹⁶⁴ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, inv. č. 330, kn. č. 41, fol. Q15.

¹⁶⁵ A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 250.

¹⁶⁶ František de Paula ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Králové Hradce na Labem*, Rozdíl V., Hradec Králové 1804, s. 184.

¹⁶⁷ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, inv. č. 418, kn. č. 129, fol. B4r.

¹⁶⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie království Českého a města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., s. 33.

¹⁶⁹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. A20r.

¹⁷⁰ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 120.

¹⁷¹ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 43.

*býti mělo, propuštění toto sice do dvou neděl odložil, potom i dále odkládal, ale nadarmo. Neb Svěchin v náboženství svém utvrdil mysl svou...*¹⁷² Svěchin tedy nadřadil své náboženské přesvědčení nad pokračováním osobní kariéry ve službách městské rady. Zvolil raději vyhnanství. Na začátku roku 1626 proto odchází do exilu. O místě jeho dalšího pobytu potom není nic známo. Umírá někdy během roku 1628. Podle některých tvrzení však až 25. února 1632.¹⁷³

M. Daniel Spir (Spira) Turnovský

Daniel Spir se narodil v Chrudimi jako syn Jakuba Preclíčka. Ten zastával v tomto městě v letech 1587–1592 úřad městského písaře. Rodina, do které se narodil, byla početná. Z jeho sourozenců známe bratry Jeremiáše a Samuela, sestry Kateřinu, Saloménu a Lidmilu.¹⁷⁴ Po letech strávených na gymnáziu ve Zhořelci a v Kutné Hoře nastoupil r. 1615 na pražskou univerzitu. Právě zde obdržel 10. března 1616 bakalářský titul. Jen o několik měsíců později se stává Mistrem. Od roku 1618 pak nějaký čas řídil hradeckou školu.¹⁷⁵ K 14. lednu 1620 nastupuje na pozici druhého radního písaře. M. Daniel Spir byl dvakrát ženatý. Poprvé s Juditou, vdovou po hradeckém měšťanovi Kryštofu Pfofovi.¹⁷⁶ V hradecké knize svatebních smluv 1562–1622 se dochovalo společné „zadání“ statků těchto manželů. Došlo k němu 22. srpna 1619.¹⁷⁷ Záhy ovšem ovdověl. Jeho další manželkou byla od 16. července 1622 Dorota, dcera Adama Pekelského.¹⁷⁸

Dne 14. ledna 1620 se Daniel Spir stal druhým radním písařem.¹⁷⁹ Na tomto postu ovšem nepůsobil dlouho. Již 8. února 1622 umírá.¹⁸⁰ Velmi zajímavá je jeho závěť sepsaná pouhé dva dny před smrtí. Dům odkázal manželce Dorotě a jejích, tehdy ještě nenarozenému, dítěti. Některé drobnosti ovšem věnoval i svému otci a

---

¹⁷² F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 137.

¹⁷³ A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 250.

¹⁷⁴ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. C11r.

¹⁷⁵ *Tamtéž*, s. 148. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 179.

¹⁷⁶ A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 148.

¹⁷⁷ AMHK, *Knihy svatebních smluv 1562–1622*, fol. S10v.

¹⁷⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 75.

¹⁷⁹ *Tamtéž*, s. 33.

¹⁸⁰ *Tamtéž*, s. 89.

sourozencům. Kupř. sestra Saloména obdržela z tohoto dědictví „*prsten zlatý s rubínem*“.¹⁸¹

M. Daniel Therminus ze Zhoře

Daniel Therminus pocházel ze Žatce, kde se narodil jako syn místního konšela Jana staršího Thermena ze Zhoře.¹⁸² Navštěvoval nejprve místní žateckou školu, poté snad školu ve Stříbře. Na rozdíl od obou výše jmenovaných radních písařů studoval minimálně v roce 1611 i v cizině (Heidelberg, Herbon). Roku 1616 získal na pražské univerzitě bakalářský titul. Jen o rok později se stal Mistrem.¹⁸³ Od r. 1616 nějaký čas působil, jak tomu již bylo u budoucích radních písařů zvykem, na hradecké škole. Poté Hradec nakrátko opustil. Po návratu se oženil s Mandalénou, dcerou Jana Vadasa z Karlova. Opis jejich svatební smlouvy, uzavřené ve městě Žatci, zaslala žatecká městská rada Hradeckým.¹⁸⁴ Na písařské místo nastupuje 14. ledna 1620. Tedy současně s M. Danielem Spirem. Daniel Therminus se tehdy stal třetím radním písařem.¹⁸⁵ Po smrti Daniela Spira byl jmenován druhým písařem. Dne 1. července 1623 sepisuje závěť. Veškerý majetek v ní odkazuje své manželce Mandaléně. Někdy mezi 1. a 13. červencem 1623 potom umírá.¹⁸⁶

Václav Vencelín (Vencelík)

Dochované informace o tomto městském písaři jsou poměrně kusé. Václav Vencelín byl synem Jana Vencelína Boleslavského.¹⁸⁷ Hradeckého radního písaře z let 1600 – 1607.¹⁸⁸ Písařské profesi se začal věnovat od 17. června 1621, kdy byl jmenován třetím radním písařem.¹⁸⁹ Dne 15. července 1624 postoupil na pozici druhého písaře.¹⁹⁰ Z městských služeb odchází, alespoň podle Švendových informací, někdy v průběhu roku 1625. A to patrně z náboženských důvodů. Následně opouští zemi.¹⁹¹

¹⁸¹ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. C11r.

¹⁸² *Tamtéž*, fol. C20v. Srov. též A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 361.

¹⁸³ *Tamtéž*.

¹⁸⁴ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. S5r.

¹⁸⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 33.

¹⁸⁶ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. C20v.

¹⁸⁷ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 90.

¹⁸⁸ O Janu Vencelínovi Boleslavském blíže J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 175.

¹⁸⁹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 90.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 122.

¹⁹¹ *Tamtéž*, s. 134–135.

Daniel Almayer

Jen krátký čas strávil v úřadě písař Daniel Almayer. Dne 15. července 1624 se stal po Václavu Vencelínovi třetím radním písařem.¹⁹² Spolu s ním ovšem také svůj post již v následujícím roce opouští. I zde patrně dominovaly náboženské příčiny.¹⁹³

Daniel Mastík

Jedná se o dalšího z řady písařů, kteří svou funkci nevykonávali příliš dlouho. Post třetího radního písaře obdržel nejspíše v květnu 1625.¹⁹⁴ Zajímavý byl důvod jeho odchodu z městských služeb. Patrně někdy na konci srpna 1626 vstoupil spolu s rychtářským písařem Samuelem Sudlicem do císařské armády.¹⁹⁵ Na základě jeho specializace a odbornosti by se dalo usuzovat, že se stal vojenským písařem.

Samuel Suk

Narodil se patrně v Hradci Králové. Jeho matkou byla Anna Suková. Pramen, v daném případě jedna z hradeckých trhových knih, ovšem nezmiňuje jméno jeho otce.¹⁹⁶ Nejspíše je totožný s žákem hradecké školy z r. 1616 Samuelem Sukem, který obdržel 9. srpna 1618 bakalářský titul.¹⁹⁷ Dne 13. listopadu 1626 se stává třetím radním písařem.¹⁹⁸ O jeho osobě lze nalézt řadu zmínek v dobových pramenech. Na jednom z folií trhové knihy zelené 1604–1679 (1706, 1801) nalezneme také jméno manželky Samuela Suka Concordie.¹⁹⁹ Kupř. v hradecké knize kšaftů je k 24. září 1629 zmínka o svědkovi při uzavření smlouvy „*Samuelovi Sukovi, písaři*“.²⁰⁰ Samuel Suk sloužil poté hradecké městské radě jako písař po celou dobu třicetileté války. A také po ní. V hradecké knize závětí 1612–1745 nalezneme pro 6. říjen 1634 důkaz o přítomnosti Samuela Suka při aktu potvrzení řádného sepsání darování statků Martou Vorlickou.²⁰¹ Propracoval se až do funkce předního radního písaře. Není ovšem jasné, kdy k tomu došlo. V roce 1644 povolila městská rada Samuelu Sukovi stavbu dvou haltýřů na ryby

¹⁹² *Tamtéž*, s. 122.

¹⁹³ *Tamtéž*, s. 134–135.

¹⁹⁴ *Tamtéž*, s. 134.

¹⁹⁵ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 42. Srov též F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 150.

¹⁹⁶ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 193v.

¹⁹⁷ A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 5. díl, s. 245.

¹⁹⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 152–153.

¹⁹⁹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 193v.

²⁰⁰ AMHK, *Knih závětí 1612–1745*, fol. D22r.

²⁰¹ *Tamtéž*, fol. E2r.

u obecního, tzv. Rormejestrovského, mlýna.²⁰² Tehdy byl jmenován jako „*spoluradní a písař náš radní přední*“.²⁰³ K 18. lednu 1649 čteme, jak „*Samuel Suk, osoba spoluradní a přední písař radní*“²⁰⁴ získal 100 kop míšeňských tzv. „*purkrechních peněz*“²⁰⁵ od Matěje Procházky.²⁰⁶ Další a prozatím poslední zpráva o něm je o dva roky mladší. Pochází z 19. ledna 1651, kdy byl účasten v pozici předního radního písaře převodu pěti rolí a Kamarýtovské louky. A to do vlastnictví císařského rychtáře Jana Dyringera.²⁰⁷

M. Samuel Filadelf

Samuel Filadelf pocházel z Golčova Jeníkova. Jeho otcem byl Martin Filadelf Chlumecký. Mladší bratr se jmenoval Adam Filadelf. Podobně jako další hradečtí radní písaři byl velmi vzdělaným člověkem. V letech 1609 – 1610 studoval ve Zhořelci. V roce 1616 získal titul bakaláře na pražské univerzitě. Dne 26. září 1617 se tamtéž stává mistrem.²⁰⁸ M. Samuel Filadelf měl také pravděpodobně obstojné jazykové schopnosti. V roce 1640 na rynku německy vítal knížete Piccolominiho. Osvoboditele města od Švédů.²⁰⁹ Mimo to byl velmi literárně činný.²¹⁰ Na počátku roku 1628 se Samuel Filadelf stal předním radním písařem. Jak píše Švenda: „*Pan Mistr Samuel Filadelf vstoupil před J. M. pana purgmistra s pány přáteli svými, přednesa žádost svou. A dána mu od pánův skrze p. Mikuláše Bočka, primasa, odpověď, že J. M. jemu té služby přítí a úřad písaře předního radního, na žádost jeho a přímlovu pánův přátel, svěřiti ráčí.*“²¹¹ Ještě v tomto roce se Mistr Samuel úspěšně zhostil uvítání podkomořího Filipa Fabricia z Rosenfeldu, který tehdy Hradec navštívil. Patrně kvůli obnovení městské rady.²¹²

Dne 11. prosince 1626 byl Samuel Filadelf vyslán na sněm do Prahy. Spolu s ním odjel také další významný hradecký měšťan Joachym Kameník²¹³ I později je poměrně často připomínán různými dobovými prameny hradecké provenience. Kupř.

²⁰² *Tamtéž.*

²⁰³ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 276r.

²⁰⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. F1r.

²⁰⁵ *Tamtéž.*

²⁰⁶ *Tamtéž.*

²⁰⁷ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 47v–48v.

²⁰⁸ Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, 4. díl, Praha 1973, s. 161.

²⁰⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 42. Srov. též F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 36–37.

²¹⁰ O jeho literárním díle blíže: A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, 4. díl, s. 161–162.

²¹¹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 162.

²¹² *Tamtéž*, s. 174.

²¹³ *Tamtéž*, s. 178.

k 3. říjnu 1630 nalezneme zprávu o přítomnosti „*pana Mistra Samuele Filadelfa, písaře předního radního*“²¹⁴ při uzavření tržové smlouvy mezi Pavlem Mikšičkem, Pavlovou manželkou Žofíí a Jakubem Sládkem.²¹⁵ Dne 28. února 1633 byl přední písař Samuel Filadelf přítomen při vzniku kšaftu Jana Vorlického.²¹⁶ V březnu 1635 je Samuel Filadelf jmenován nejen jako přední radní písař, ale zároveň i jako purkmistr.²¹⁷ Během obsazení města Švédy byl Samuel Filadelf uvězněn v rathauzním vězení. Tento osud potkal i několik dalších představitelů města. Např. císařského rychtáře Mikuláše Bočka.²¹⁸ V roce 1641 kdosi M. Samuela Filadelfa zažaloval za údajnou urážku císařského majestátu. Šlo o počátek vleklého sporu. Jeho výsledek ovšem neznáme.²¹⁹

Jan Marcotius

Poměrně skoupé jsou dochované prameny na informace o Janu Marcotiusovi. Jednalo se o syna hradeckého měšťana a radního Jiřího Marcotia.²²⁰ Dne 16. března 1635 se stal třetím radním písařem.²²¹ Jako radní písař působil jistě ještě v roce 1640.²²²

II.3 Úřední knihy vedené radními písaři v letech 1618 – 1648

Z původně nepochybně velkého množství úředních knih vedených Hradeckými radními, důchodními a rychtářskými písaři v době třicetileté války se jich do současnosti dochoval pouze zlomek. V případě radních písařů se jedná o *Knihu závětí 1612–1745*,²²³ *Knihu smluv 1620–1703 (1706)*,²²⁴ *Trhovou knihu bílou 1575–1707*,²²⁵ *Trhovou knihu žlutou 1588–1696*,²²⁶ *Trhovou knihu zelenou 1604–1679 (1706, 1801)*,²²⁷

²¹⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. C8v.

²¹⁵ *Tamtéž*.

²¹⁶ AMHK, *Knih závětí 1612–1745*, fol. D30r.

²¹⁷ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 249.

²¹⁸ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 26.

²¹⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I*, s. 42.

²²⁰ Jedná se s největší pravděpodobností o osobu, působící necelé dva roky (1607–1609) na pozici třetího radního písaře. Více informací o této osobě J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 176–177.

²²¹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 249.

²²² F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 49.

²²³ AMHK, *Knih závětí 1612–1745 (Liber testamentorum V.)*, inv. č. 418, kn. č. 129.

²²⁴ AMHK, *Knih smluv 1616–1706 (Liber contractuum VI.)*, inv. č. 430, kn. č. 141 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako kniha smluv 1620–1703 (1706)).

²²⁵ AMHK, *Trhová kniha 1575–1667 (Liber emtionum albus I.)*, inv. č. 335, kn. č. 46 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako tržová kniha bílá 1575–1707).

²²⁶ AMHK, *Trhová kniha 1588–1602 (Liber emtionum luteus)*, inv. č. 334, kn. č. 45 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako tržová kniha žlutá 1588–1696).

²²⁷ AMHK, *Trhová kniha 1604–1690 (Liber viridis II. emtionum)*, inv. č. 336, kn. č. 47 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako tržová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)).

Trhovou knihu bílou 1617–1716,²²⁸ *Trhovou knihu cca 1651* (do sledovaného období patří obsahově, napsána ovšem byla o něco později),²²⁹ *Pamětní knihu cca 1540–1757*,²³⁰ *Pamětní knihu 1638–1700*,²³¹ *Knihu smluv na nájem a prodej masných krámů (zápisy cechovních pořádků) 1560–1803*,²³² *Knihu svatebních smluv 1562–1622*,²³³ *Knihu svatebních smluv 1623–1850*.²³⁴ Celkem se tedy jedná o 12 městských knih. Tyto knihy byly ovšem povětšinou vedeny již před r. 1620. Nejen jim, ale i dalším předbělohorským městským knihám, byla proto věnována pozornost v monografii zaměřené na vývoj předbělohorské hradecké městské kanceláře. Odtud pochází přesnější určení časového rozsahu těchto písemností.²³⁵ V dalším textu se tedy postupně zaměřím na diplomatický rozbor těchto pramenů. A co možná nejúplnější rekonstrukci podoby knižního, listinného a listového fondu vzniklého v královéhradeckém prostředí během třicetileté války.

Knihy městského soudnictví vedené centrální městskou kanceláří k pojištění právního řádu ve městě a soukromých práv jednotlivců

Radní manuály

Jedná se o pomocné kancelářské knihy zachycující průběh jednání městské rady. Nejstarší dosud nalezený doklad o jejich vedení v hradeckém prostředí spatříme v trhové knize 1532 – 1583. Zde je u trhové smlouvy jisté Marty Mlsky připojen odkaz: „*Vide in manuali Georgii D19*“.²³⁶ Postupem času byly radní manuály zakládány vždy na každý nový rok. Tato praxe potom pokračovala i po r. 1620.²³⁷ I když se bohužel ani

²²⁸ AMHK, *Trhová kniha 1617–1682 (Liber emtionum albus III.)*, inv. č. 337, kn. č. 48 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako trhová kniha bílá 1617–1716).

²²⁹ AMHK, *Trhová kniha 1631–1651*, kn. č. 3801, inv. č. 5167 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako trhová kniha cca 1651).

²³⁰ AMHK, *Knih pamětní 1532–1757 (Liber documentorum I.)*, inv. č. 307, kn. č. 18 (po provedeném diplomatickém rozboru je v této práci citována jako kniha pamětní cca 1540–1757).

²³¹ AMHK, *Knih pamětní 1638–1700*, inv. č. 308, kn. č. 19.

²³² AMHK, *Knih smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, inv. č. 454, kn. č. 165.

²³³ AMHK, *Knih svatebních smluv 1562–1622 (Liber obligationum coniugalium)*, inv. č. 330, kn. č. 41.

²³⁴ AMHK, *Knih svatebních smluv 1623–1850 (Liber novus obligationum coniugalium I.)*, inv. č. 331, sign. 7, kn. č. 42.

²³⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, zejména s. 180–248.

²³⁶ AMHK, *Trhová kniha 1532–1583* (tato kniha byla po provedeném diplomatickém rozboru nazvána „*Trhová kniha černá 1532–1606*“ (J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 222–223)), inv. č. 333, kn. č. 44, fol. 38v. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 207.

²³⁷ Není bez zajímavosti, že se i mezi materiály z produkce královéhradecké městské rady zachovala zmínka o „*Manuálu radním města Pardubic nad Labem, na rok 1641 založeným*“ (AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. M7v). Z toho můžeme usuzovat, že ke každoročnímu zakládání nového radního

pro období třicetileté války fyzicky nezachoval žádný z těchto pramenů,²³⁸ obsahují dosud existující městské knihy celou řadu zmínek bezpečně dokládajících jejich vedení.

Uveďme si zde jen některé z nich. K 18. prosinci 1623 čteme o potvrzení platnosti kšaftu Barbory Zemánkové: „*Ortel a jeho konfirmaci manuálem naším radním k létu Páně 1622 založeném, pod lit. H7 zapsaný*“.²³⁹ Radní manuál z roku 1625 obsahoval na foliu G17 text přísahy, kterou jistý Adam Doležal potvrzoval zaplacení dluhu 30 kop míšeňských Adamovi Budiměřickému.²⁴⁰ Radní manuál z r. 1628 („*manuali anni 1628*“²⁴¹) obsahoval na foliu N13 „zvod“ na jistou roli.²⁴² V tržební knize 1604–1679 (106, 1801) potom nalezneme odkaz na relaci, jež v „*manuali anni 1629, 27. aprilis, zapsaná se nachází*“.²⁴³ Do manuálů byly rovněž prokazatelně zachycovány právní „nálezy“ hradecké městské rady. V dochovaném případě šlo o rozhodnutí hradeckých konšelů ve věci prodeje Bílinovského domu. Toto rozhodnutí vzniklo podle „*nálezů práva domácího léta 1630, v manuálu radním téhož roku H10*“.²⁴⁴ I mezi záznamy v knize smluv na nájem a prodej masných krámů se vyskytují odkazy na zápisy v radních manuálech: „*Dictum z práva vynešení se jest stalo, že ten dluh 51 kop zaplácena [!] býti jmá a pro tuž věc u vězení jsou oni, poručníci, podlé poručení jsou zůstávali, jakž se to všechno v manuáli radním léta 1631 zapsané nachází*“.²⁴⁵ Mezi materiály tzv. „Staré manipulace“ můžeme najít i opisy některých částí hradeckých radních manuálů. Kupř. manuálu z roku 1641 neboli latinsky „*manuali anni 1641*“.²⁴⁶

Z radních manuálů mnohokrát cituje i Švenda.²⁴⁷ V jeho jsou díle uváděny pod latinským názvem „*manuale consulum*“.²⁴⁸ Švenda o „konšelském manuálu“ hovoří mimo jiné při popisu neblahého vlivu válečného období a emigrace místních vzdělavců na hradeckou diplomatickou produkci. Čteme zde: „*V těch těžkostech a bídách města tohoto, když přední radní písař a jiní učení muži město opustili, nebyl jest nebo nehodné*

---

manuálu mohlo docházet i v Pardubicích. Tuto hypotézu by ovšem bylo potřeba potvrdit detailnějším výzkumem.

²³⁸ K problematice radních manuálů v době předbělohorské: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 206–209.

²³⁹ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D2v.

²⁴⁰ AMHK, *Tržební kniha žlutá 1588–1696*, fol. G18r.

²⁴¹ AMHK, *Tržební kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 146v.

²⁴² *Tamtéž*.

²⁴³ *Tamtéž*, fol. 195v.

²⁴⁴ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 117r.

²⁴⁵ AMHK, *Knihy smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, fol. I4r.

²⁴⁶ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 247r.

²⁴⁷ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 118.

²⁴⁸ *Tamtéž*, s. 127.

soudili čeho upsati tak, že nižádného manuálu konšelského naléztí nelze. Ani kde obnovení konšelův toho roku poznamenané se nachází“.²⁴⁹

Knihy městského soudnictví nesporného

Trhová kniha cca 1651

Tato kniha je svým obsahem dosti specifická. Vyskytují se zde jednotlivě i dva zápisy, hlásící se do doby před rokem 1631 (1586,²⁵⁰ 1627²⁵¹). Opis trhu z 20 srpna 1586 se týká koupě domu, patřícího původně Václavu Picákovi, Jiříkem Opendou. V případě druhého trhu, z 19. prosince 1627, jde o prodej role Dorotou Šafenbergerovou Janu Lukáši Vilímovskému. Nejmladší zápis pochází z 3. července 1651 a je věnován prodeji role Annou Ještětickou císařskému rychtáři Janu Dyringerovi.²⁵² Kniha je opatřena novodobou foliací, podle které má 72 listů. Foliace je provedena tužkou. Arabskými číslicemi, v pravých dolních rozích jednotlivých listů. Trhová kniha cca 1651 je psána českou novogotickou kurzívou a to patrně pouze jediným písařem. Jak bylo paleografickým rozbořem stanoveno, jde nejspíše o Samuela Suka. Muže, který je na jejích stránkách několikrát zmíněn. A to i k r. 1651, v pozici „písaře radního předního“.²⁵³ Vazba je kožená, původní, již dosti poškozená. Zdobí ji tlačené ornamenty. Trhová kniha cca 1651 má rozměry 21, 5 x 31, 5 cm.²⁵⁴ Na přední straně desek, v pravém dolním rohu, je kniha opatřena štítkem. Ten obsahuje několik identifikačních údajů, které se k tomuto rukopisu vztahují. Kupř. místo uložení: „*Státní okresní archiv Hradec Králové, HK – AM, kn. č. 3801*“.²⁵⁵ Jde o knihu v zásadě českou. Pouze v jednom případě se zde objevuje latina. Ta byla použita při tvorbě opisu povolení k prodeji jakési písčité role, patřící hradeckým minoritům.²⁵⁶ Zdá se být velmi pravděpodobné, že kniha byla vytvořena až v roce 1651. Případně krátce poté. Dobou vzniku tedy nespadá do období třicetileté války. I když obsahově do vymezeného období ohraničeného roky 1618 – 1648 z větší části náleží. Osud této knihy byl, tak jako je tomu u mnoha písemností z produkce královéhradecké městské kanceláře, patrně dosti komplikovaný. Svědčí o tom přípisek provedený tužkou na vnitřní straně desek:

²⁴⁹ *Tamtéž*, s. 158.

²⁵⁰ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 3v–4v.

²⁵¹ *Tamtéž*, fol. 6.

²⁵² *Tamtéž*, fol. 60v–61r.

²⁵³ Kupř. *Tamtéž*, fol. 49v.

²⁵⁴ Jiří PAVLÍK, *Dílčí inventář k archivnímu fondu Archiv města Hradec Králové 1518–1945, inventární seznam*, Hradec Králové, s. 6.

²⁵⁵ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, nefoliováno.

²⁵⁶ *Tamtéž*, fol. 19v.

„Prodal Al. Košťál, Solnice, 20/X 1910, K 30“. Trhová kniha cca 1651 tedy byla po bližší neurčenou dobu v soukromém vlastnictví Aloise Košťála. Teprve v roce 1910 se prodejem dostala do vlastnictví hradeckého muzea.

Jde pouze o opisy obchodních transakcí. Ve většině z nich figuruje jméno císařského rychtáře Jana Dyringera. Nejsou obsaženy žádné původní záznamy. Pod jednotlivými trhy se zpravidla neobjevují ani informace o splátkách. Jedná se o opisy informací uvedených v jiných úředních dokumentech. Především v „*Libro viridi emptionum secundo*“,²⁵⁷ tj. druhé trhové knize zelené.²⁵⁸ V menší míře pak zachycuje údaje z nedochované „*Libro albo emtionum secundo*“²⁵⁹ neboli z druhé trhové knihy bílé. Případně z její předchůdkyně první trhové knihy bílé, zvané „*Liber albus emtionum primo*“.²⁶⁰ Ta existuje v hradeckém archivu do dnešních dnů.²⁶¹ Obsaženo je i několik opisů z „*Libri sexti contractuum*“.²⁶² Tedy z šesté knihy smluv.²⁶³ Nalezneme zde i společné „zadání“ statků mezi Janem Dyringerem a jeho manželkou Kateřinou. To bylo opsáno z „*Libri novi obligationum conjugalium*“.²⁶⁴ Tj. z nové knihy svatebních smluv.²⁶⁵ Popřípadě kšaft ze čtvrté knihy závětí „*Libri quinti testamentorum*“.²⁶⁶

Není příliš podivné, že k evidenci majetku drženého Janem Dyringerem byla založena tato kniha. V jeho vlastnictví se podle berní ruly nacházelo 1190 strychů polí.²⁶⁷ Téměř dvakrát tolik, než kolik náleželo druhému největšímu hradeckému pozemkovému majiteli Janu Matyáši Duchoslavovi.²⁶⁸ Jan Dyringer je v berní rule uveden také jako majitel Hronšovského domu, dvou sladoven, tří dvorů na předměstích, tří chalup, ovčína, mlýna a zahrady.²⁶⁹

Trhová kniha bílá 1575–1707

První „bílá“ trhová kniha, nadepsaná na rectu druhého (nečíslovaného) folia jako „*Liber emptionum albus*“. Sama tato kniha není ani na svých deskách, ani na žádném ze svých folií nijak očíslována. Její pořadí mezi „bílými“ trhovými knihami však lze zjistit

---

²⁵⁷ Kupř. *Tamtéž*, fol. 10r.

²⁵⁸ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 280.

²⁵⁹ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 11r.

²⁶⁰ Kupř. *Tamtéž*, fol. 30r.

²⁶¹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B23r.

²⁶² AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 33r.

²⁶³ AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706)*, fol. M7r.

²⁶⁴ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 35r.

²⁶⁵ AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. 72v–73r.

²⁶⁶ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 36v.

²⁶⁷ I. ČADKOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula*, s. 251.

²⁶⁸ *Tamtéž*, s. 252.

²⁶⁹ *Tamtéž*, s. 251.

pomocí odkazů v jiných pramenech. Kupř. v trhové knize cca 1651 se nachází informace o koupi domu Jiříkem Opendou. Jde o opis z „*Libro albo emptionum primo R9*“.²⁷⁰ Zmíněný trh můžeme nalézt právě na stránkách této knihy.²⁷¹ Kniha má rozměry 29 x 43 cm. Původní, renesanční, kožená vazba je již dosti poškozená. Je vyzdobena motivy rostlin, geometrickými obrázky, hlavami světců a protestantských reformátorů.²⁷² K vazbě jsou připevněny zbytky kovových spon, které kdysi sloužily k uzamčení knihy. Kniha byla v roce 1850 parafována magistrátním úředníkem Josefem Eckertem. Ten také na versu posledního folia připojil poznámku: „*Dieses Grundbuch enthält 807 beschriebene und 129 unbeschriebene Blattseiten und zwar von litt. A1. bis litt. V18. zusammen Vier hundert sechzig acht Blätter. Grundbuchsamts Königgrätz am 31. Jänner 1850. Obige Anschliesungsklaustel wird dahin berichtet daß gegenwärtiges Grundbuch Vier hundert siebenzig Blätter enthält. Königgrätz an 14. März 1850.*“²⁷³ Foliace knihy je původní. Provedená v pravém horním rohu kombinací liter a arabských číslic. Kniha byla mezi lety 1620–1648 psána těmito písaři: M. Gabrielem Svěchinem z Paumberka (zápis z r. 1620),²⁷⁴ Danielem Thermenem ze Zhoře (zápis z r. 1621).²⁷⁵

Trhová kniha bílá 1617–1716

V pořadí třetí z řady „bílých“ trhových knih. Její dobový název „*Liber emptionum III^{tius}*“ se vyskytuje už na předních deskách tohoto rukopisu. Jen s malou obměnou „*Liber albus empt. 3.*“²⁷⁶ pak i na rectu úvodního folia. Rozměry této knihy činí 29 x 43 cm.²⁷⁷ Vazba je kožená, zdobená tlačenými ornamenty rostlin a nejrůznějšími geometrickými tvary. Je již dosti poškozena. Na jejích okrajích nalezneme zbytky kovových spon. Ty kdysi sloužily k uzamčení knihy. Mladší zápisy jsou psány českou novogotickou kurzívou, která postupně přechází do novogotické kurzívy německé. V knize je provedena foliace. Jednotlivá folia jsou označena ve svých pravých horních rozích kombinacemi písmen a arabských číslic. Nejstarší zápis pochází ze 14. září 1617.²⁷⁸ Nejmladší přípisek pak z 6. března 1716.²⁷⁹ V době třicetileté války

²⁷⁰ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 3v.

²⁷¹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. R9r–R10r.

²⁷² J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 226.

²⁷³ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. V18v. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 227.

²⁷⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. T14v.

²⁷⁵ *Tamtéž*, fol. G12v.

²⁷⁶ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, nefoliováno.

²⁷⁷ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 233.

²⁷⁸ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. A1r

²⁷⁹ *Tamtéž*, fol. O18r.

se na tvorbě této knihy podíleli M. Gabriel Svěchin z Paumberka,²⁸⁰ Václav Vencelín,²⁸¹ Daniel Therminus ze Zhoře,²⁸² Samuel Filadelf,²⁸³ Daniel Spir Turnovský,²⁸⁴ Samuel Suk²⁸⁵ a Jan Marcotius.²⁸⁶

Trhová kniha žlutá 1588–1696

Tato kniha je třetí nejstarší dochovanou z řady hradeckých trhových knih. Jde o rukopis o rozměrech 29 x 43 cm. Je opatřena renesanční koženou vazbou s motivy rostlin. K vazbě jsou připojeny zbytky kovových spon. Podobně jako v případech ostatních knih i zde spony sloužily k uzavření knihy. Na její přední straně je vepsán název knihy „*Liber luteus [...] contractus anno 1674–1689*“. Zmínku o letech 1674–1689 lze vysvětlit dodatečným připojením zápisů z tohoto období na posledních dvou foliích.²⁸⁷ Na počátku této trhové knihy je vytvořen abecední rejstřík. Foliace je původní. Tvořená literami a arabskými, resp. římskými, číslicemi. Rejstřík není foliován. Nejstarší zápis pochází z 12. dubna 1588. Je věnován nákupu tzv. Hunšovského dvora hradeckými důchodními úředníky.²⁸⁸ V nejmladším přípisku z 6. prosince 1696 potvrzuje úředník záduší Sv. Ducha František Kotečník přijetí třinácti purkrechtních platů od pana Pavla Skrochovského.²⁸⁹ Základní vrstva trhových smluv v této knize vznikala v letech 1588 – 1602.²⁹⁰ Mezi písaři, kteří se podíleli na tvorbě této knihy, byli rozpoznáni: M. Gabriel Svěchin z Paumberka,²⁹¹ Samuel Filadelf (zápisy z let 1628 – 1629),²⁹² Daniel Spir Turnovský,²⁹³ Daniel Therminus ze Zhoře (zápis z r. 1620),²⁹⁴ Václav Vencelín (zápis z r. 1623),²⁹⁵ Samuel Suk (zápis z roku 1651)²⁹⁶ a Jan Marcotius (zápis z 18. března 1636).²⁹⁷

---

²⁸⁰ *Tamtéž*, fol. F11v.

²⁸¹ *Tamtéž*, fol. F12v.

²⁸² *Tamtéž*, fol. D7r.

²⁸³ *Tamtéž*, fol. G14v.

²⁸⁴ *Tamtéž*, fol. C12r.

²⁸⁵ *Tamtéž*, fol. I17v.

²⁸⁶ *Tamtéž*, fol. N16r.

²⁸⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 228. Srov. též AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. X15r–X16v.

²⁸⁸ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. A1r–A2v.

²⁸⁹ *Tamtéž*, fol. E17v.

²⁹⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 228.

²⁹¹ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. R8v.

²⁹² *Tamtéž*, fol. O7r.

²⁹³ *Tamtéž*, fol. X7r.

²⁹⁴ *Tamtéž*, fol. M13v.

²⁹⁵ *Tamtéž*, fol. T3r.

²⁹⁶ *Tamtéž*, fol. G18r.

²⁹⁷ *Tamtéž*, fol. F16v.

Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)

Jedná se o druhou „zelenou“ trhovou knihu vedenou v hradecké kanceláři. První se nedochovala. Tato kniha má rozměry 21 x 33cm. Je opatřena renesanční vazbou s tlačnými motivy rostlin a světců. Tato vazba byla vyrobena z kůže. Na přední části desek je patrný erb patrně nejvýznamnějšího radního písaře předbělohorského Hradce, Václava Plácela z Elbingu.²⁹⁸ Na rectu prvního folia nalezneme dobový latinský název této knihy: „*Liber viridis II. emtionum*“.²⁹⁹ Součástí tohoto rukopisu je rovněž abecední jmenný rejstřík. Foliace knihy je, podobně jako u mnoha podobných písemností hradecké proveniencce, dvojitá. Jednak původní, provedená s využitím písmen abecedy a arabských číslic. Rejstřík není touto foliací označen. Dále také novodobá, vyhotovená tužkou zhruba v půli dolního okraje. Kniha byla v roce 1850 parafována magistrátním úředníkem Josefem Eckertem. Obsahuje nejenom opisy trhových smluv, ale i dalších písemností. Kupř. kvitancí³⁰⁰, misivu³⁰¹ nebo plnomocenství³⁰². K jednotlivým trhovým smlouvám bývají málokdy připisovány jednotlivé splátky. Důvodem je fakt, že v knize byly zaznamenávány především trhy u nichž došlo k okamžitému finančnímu vyrovnání mezi stranami.³⁰³ V této úřední písemnosti je možné identifikovat rukopisy těchto písařů: M. Gabriela Svěčina z Paumberka,³⁰⁴ Václava Vencelína,³⁰⁵ Daniela Spira Turnovského,³⁰⁶ Daniela Almayera,³⁰⁷ Daniela Thermena ze Zhoře³⁰⁸ a Samuela Filadelfa.³⁰⁹

Kniha svatebních smluv 1562–1622

Nejstarší kniha svatebních smluv pocházející z hradeckého prostředí.³¹⁰ Tato kniha ovšem do sledovaného období zasahuje spíše okrajově. Jedná se o rukopis s rozměry 30 x 40 cm. Na přední straně desek nesoucí dobový název „*Obligationum*

---

²⁹⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 230.

²⁹⁹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 1r.

³⁰⁰ *Tamtéž*, fol. 241v.

³⁰¹ *Tamtéž*, fol. 217r.

³⁰² *Tamtéž*, fol. 246v–247r.

³⁰³ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 231.

³⁰⁴ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 138r.

³⁰⁵ *Tamtéž*, fol. 147v.

³⁰⁶ *Tamtéž*, fol. 133r.

³⁰⁷ *Tamtéž*, fol. 177v.

³⁰⁸ *Tamtéž*, fol. 134v.

³⁰⁹ *Tamtéž*, fol. 200v.

³¹⁰ O této knize podrobněji viz J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 211–216.

coniugalium 1562“.³¹¹ Kniha obsahuje kromě manželských smluv³¹² i tzv. manželská „zdání“.³¹³ Tj. písemně podchycenou úpravu majetkových vztahů mezi manželi. Tato česky psaná kniha je parafována. Její listy jsou k sobě navzájem svázané provázkem. Foliace je původní, provedená písmeny a arabskými číslicemi. V knize rozeznáváme písmo Gabriela Svěchina z Paumberka,³¹⁴ Daniela Spira Turnovského,³¹⁵ Daniela Thermeny ze Zhoře³¹⁶ a Václava Vencelína.³¹⁷

Kniha svatebních smluv 1623–1850

Druhá dochovaná kniha svatebních smluv nese dobový název „*Liber novus obligationum conjugantium*“.³¹⁸ Ten je zachycen hned na prvním očíslovaném foliu. Dále je zde připojen dodatek „*de anno: 1623*“.³¹⁹ *Liber novus obligationum conjugantium* časově navazuje na svou předchůdkyni, nejstarší hradeckou knihu svatebních smluv „*Liber obligationum conjugantium*“.³²⁰ Časové vymezení knihy ovšem ani zde zcela neodpovídá skutečnému stavu. Objevují se zde i marginální poznámky dopsané po r. 1850. Vazba je polokožená, moderní. Pochází z počátku 60. let (1961). *Liber novus obligationum conjugantium* má rozměry 21 x 33 cm.³²¹ O provedeném restaurátorském zásahu jsme informováni hned na počátku knihy. Na papírovém štítku přilepeném k vnitřní straně desek. Zde čteme: „*Převazbu provedlo v prosinci 1961 knihařství Komunálního podniku Vysoké Mýto. Kniha měla původní celokoženou vazbu s tlačenými ornamenty ze světlé kůže neodborně vyspravenou, když se utrhla hřbet*“.

Foliaci této knihy můžeme rozdělit na původní, provedenou v pravém horním rohu a novodobou. Ta je psána tužkou. Lze ji nalézt v pravém dolním rohu. Novodobá foliace je tvořena arabskými číslicemi. Původní potom majuskulními literami, které jsou rovněž doplněny arabskými číslicemi (A1 – L16). Při práci s touto knihou je využita spolehlivější novodobá foliace. *Liber novus obligationum conjugantium* se skládá z celkem 519 listů.

³¹¹ Srov. též *Tamtéž*, s. 212.

³¹² Kupř. AMHK, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. E17v.

³¹³ *Tamtéž*, fol. G5r.

³¹⁴ *Tamtéž*, fol. T1r.

³¹⁵ *Tamtéž*, fol. S16r.

³¹⁶ *Tamtéž*, fol. S19r.

³¹⁷ *Tamtéž*, fol. T3r.

³¹⁸ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 1r.

³¹⁹ *Tamtéž*.

³²⁰ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, inv. č. 330, kn. č. 41. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 211–216.

³²¹ Petr ZIMMERMANN – Leoš REJMÁNEK – Jan WIPLER – Stanislava SVATOŇOVÁ, *Inventář k fondu Archiv města Hradec Králové 1225–1945 (1949)*, Hradec Králové, s. 85.

Kniha je psána česky a německy. Převážně již německou novogotickou kurzívou. V několika případech se potom vyskytuje kurzíva humanistická. Setkáváme se s ní kupř. u česky psané svatební smlouvy ze 17. listopadu 1840. Ta byla uzavřena mezi Josefem Chmelařem a Marií Kejkličkovou.³²² Na počátku knihy nacházíme dobový jmenný rejstřík, vytvářený z větší části patrně právě během třicetileté války. Není tedy ani zdaleka kompletní. Zahrnuje s několika výjimkami jen jména osob figurujících na foliích A1 – C14. Na versu posledního folia (519) je přitištěna hradecká městská pečeť spolu s německy psanou zprávou: „*Dieses Grundbuch enthält 817 beschriebene und 219 unbeschriebene Blattseiten und zwar von litt. A bis L3. Grundbuchsamt Königgrätz am 31. Januar 1850. Obige bestätigung Blausel wird dahin berichtigt, daß gegenwärtig Grundbuch durch Hundert neunzehn Blätter enthält, voran 817 beschriebene und 221 unbeschriebene Blattseiten sind. Königgrätz am 6. März 1850*“.³²³ I dnešní rozsah knihy tedy odpovídá stavu z 6. března 1850. Právě v roce 1850 knihu parafoval magistrátní úředník Josef Eckert.³²⁴

V knize byly identifikovány rukopisy těchto královéhradeckých radních písařů: Gabriela Svěchina z Paumberka,³²⁵ Václava Vencelína,³²⁶ Samuela Filadelfa,³²⁷ Daniela Almayera,³²⁸ Jana Marcotia³²⁹ a Samuela Suka³³⁰.

Kniha závětí 1612–1745

Jedná se o knihu nesoucí dobový název „*Liber testamentorum V*“.³³¹ Její rozměry činí 27,5 x 45 cm. Je opatřena původní renesanční vazbou, vyrobenou z kůže.³³² Soudobá foliace je složená z písmen a arabských číslic. Kšafy v knize jsou z drtivé většiny české.³³³ Z pobělohorských písařů do knihy zapisoval Gabriel Svěchin

---

³²² *Tamtéž*, fol. 416r–420r.

³²³ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 519v.

³²⁴ Srov. kupř. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 244.

³²⁵ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 31r.

³²⁶ *Tamtéž*, fol. 39v.

³²⁷ *Tamtéž*, fol. 67r.

³²⁸ *Tamtéž*, fol. 39r.

³²⁹ *Tamtéž*, fol. 70r.

³³⁰ *Tamtéž*, fol. 80r.

³³¹ Jak je zřejmé kupř. z odkazu v trhové knize 1617–1682, kde se hovoří o „*Libro 5 testamentorum D21*“ (AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G3r). Tento zápis je v knize závětí 1612–1745 skutečně obsažen.

³³² Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 245.

³³³ Jedním z nemnoha německy psaných kšaftů obsažených v této knize závětí je kšaft jistě Veroniky Mackové (AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. W25r).

z Paumberka,³³⁴ Václav Vencelín,³³⁵ Samuel Filadelf,³³⁶ Daniel Spir Turnovský,³³⁷ a Daniel Thermenus ze Zhoře.³³⁸

Kniha smluv na nájem a prodej masných krámů 1560–1803

Tato kniha nese dobový název „*Kniha o pořádcích cechu řeznického a o koupení krámuj masných léta 1560*“. Toto soudobé pojmenování je zachyceno na jejím druhém, nečíslovaném, foliu.³³⁹ Rozměry knihy činí 21,5 x 31 cm. Vazba je dobová, kožená. Zdobená tlačenými motivy rostlin a geometrických obrazců. Písemnost je vybavena abecedně řazeným rejstříkem. Je psána česky. Pouze velmi zřídka se vyskytuje němčina. Využitým písmem byla česká novogotická kurzíva. Ta ovšem postupem času přechází do novogotické kurzívy německé.³⁴⁰ Foliace je pouze původní. Vytvořená s pomocí písmen a římských, někdy i arabských, číslic. Novodobá foliace chybí. Pro obchodní transakce týkající se jednotlivých masných krámů bývalo vyhrazeno několik folií, kam je písaři postupně zaznamenávali.

Kniha smluv na nájem a prodej masných krámů byla, podobně jako mnohé další, v roce 1850 parafována magistrátním úředníkem Josefem Eckertem. Josef Eckert připojil dodatek. Jeho znění je podobné jako u jiných úředních knih z tohoto období: „*Dieses Grundbuch enthält 393 beschriebene und 207 unbeschriebene Blattseiten und zwar von Lit. A1 bis O25. Grundbuchsamt Königgrätz am 31. Jänner 1850 diese Abschlusungblausel wird dahin berächtiget daß gegenwärtiges Grundbuch Drei Hundert Blätter enthält. Königgrätz am 11. März 1850*“.³⁴¹ Základní vrstva trhů pochází povětšinou z prosince 1559. Do knihy byly ovšem vepsány patrně až v roce následujícím, tedy 1560.³⁴² Písaři zapisující do této knihy: M. Gabriel Svěchin z Paumberka,³⁴³ Samuel Filadelf,³⁴⁴ Daniel Spir Turnovský,³⁴⁵ Daniel Thermenus ze Zhoře,³⁴⁶ Samuel Suk³⁴⁷ a Jan Marcotius.³⁴⁸

---

³³⁴ *Tamtéž*, fol. B16r.

³³⁵ *Tamtéž*, fol. C18v.

³³⁶ *Tamtéž*, fol. D10v.

³³⁷ *Tamtéž*, fol. B25r.

³³⁸ *Tamtéž*, fol. C16v.

³³⁹ AMHK, *Kniha smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, nefoliováno.

³⁴⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 234.

³⁴¹ AMHK, *Kniha smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, nefoliováno. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 235.

³⁴² AMHK, *Kniha smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků)*, kupř. fol. D3r.

³⁴³ *Tamtéž*, fol. O2r.

Kniha smluv 1620–1703 (1706)

Dochovaná kniha smluv je patrně šestou knihou svého druhu vedenou v hradeckém prostředí.³⁴⁹ Nasvědčuje tomu ostatně sám její dobový název. Ten lze nalézt kupř. ve zmínce o této knize smluv, obsažené v trhovém knize zelené 1604–1679 (1706, 1801). Nacházíme zde odkaz na: „*Liber sextus contractuum*“.³⁵⁰ Zároveň je nejstarší dochovanou. Má rozměry 29 x 46 cm. Je opatřena renesanční vazbou, vyrobenou z kůže a ozdobenou ornamenty.³⁵¹ Kniha obsahuje nekompletní abecední rejstřík. Foliace knihy je původní. Provedená pomocí písmen a arabských číslic. Na prvních osmi foliích knihy (A1–A8) nacházíme informace o dědickém řízení po významném hradeckém měšťanovi Janu Čenvicovi z Libína. Je zde zmíněn i Čenvicův inventář z roku 1616. K založení knihy a následnému vepsání těchto údajů však patrně došlo až k roku 1620. Obecně jsou v knize nejčastěji obsaženy záznamy týkající se řešení majetkovým záležitostem po zemřelých osobách. Popřípadě zápisy, v nichž se dlužník přiznává k povinnosti zaplatit věřiteli pohledávku. Za jednotlivými smlouvami nechávali písaři volné místo, kam bylo případně možné zaznamenávat pozdější přípisky.³⁵² Nejmladším zápisem je přepis kvitance z 1. 2. 1706. Originál této kvitance vydal hrabě Ferdinand Leopold Špork pro Frantze Šarfa.³⁵³

Do knihy je mimo to vloženo hned několik originálů kvitancí. Jedna z nich časově patří do období třicetileté války. Jan Jakub Khüebel jejím prostřednictvím 26. června 1641 dokládá, že přijal od poručníků sirotků po Petrovi Dvořském Adama Loskoty a Pavla Zahradky 30 kop míšeňských.³⁵⁴ Podobně jako další dochované hradecké knihy i tuto parafoval magistrátní úředník Josef Eckert.³⁵⁵ V této knize byl identifikován rukopis Daniela Thermana ze Zhoře,³⁵⁶ Daniela Spira Turnovského,³⁵⁷ M.

---

³⁴⁴ *Tamtéž*, fol. O19v.

³⁴⁵ *Tamtéž*, fol. F20v.

³⁴⁶ *Tamtéž*, fol. C14r.

³⁴⁷ *Tamtéž*, fol. I15r.

³⁴⁸ *Tamtéž*, fol. L9v.

³⁴⁹ Podrobněji k této knize J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 242–245.

³⁵⁰ AMHK, *Trhová kniha 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 217v.

³⁵¹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 244.

³⁵² *Tamtéž*.

³⁵³ AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706)*, fol. T10v.

³⁵⁴ *Tamtéž*, mezi fol. H1v a H2r.

³⁵⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 244.

³⁵⁶ AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706)*, fol. A15r.

³⁵⁷ *Tamtéž*, fol. B3r.

Gabriela Svěchina z Paumberka,³⁵⁸ Václava Vencelína,³⁵⁹ ojediněle Daniela Almayera (zápis, ve kterém Mikuláš Michálek s manželkou potvrzují Šimonovi Štratelovi jeho nárok na 144 kop míšeňských),³⁶⁰ Samuela Filadelfa,³⁶¹ Samuela Suka³⁶² a Jana Marcotia.³⁶³

Knihy městského soudnictví sporného

Kniha svědomí

I tento typ diplomatického materiálu byl patrně v hradecké kanceláři veden. Byť se žádná z „knih svědomí“ nedochovala do dnešních dnů. Nejspíše právě knihy svědomí se týká poznámka z r. 1623 zmiňující „*svědomí listovní i také z kněh našich městských*“.³⁶⁴

Kniha obsílek

O této blíže neznámé knize se zmiňuje k roku 1620 Švenda. A to v souvislosti s případem Jiřího Kamenického, který zmocnil k „*vyupominání*“ dlužných purkrechtních peněz svou sestru Lidmilu.³⁶⁵ Není tedy úplně zřejmé, zda nešlo o soukromou knihu Jiřího Kamenického. Mohlo se rovněž jednat o knihu obsahující předvolání k soudu. Tj. nejspíše pŕuhony.

Smolná (černá, krevní) kniha

Pro období třicetileté války neexistuje žádný přímý doklad o jejím vedení. Vzhledem k existenci hradeckého hrdelního soudu však není nutné pochybovat, že i ona byla součástí tehdejšího knižního fondu hradecké provenience.

Kniha rukojemství

I tato kniha byla v pobělohorské hradecké městské kanceláři prokazatelně přítomná. Na rozdíl od doby předcházející ovšem nemáme k dispozici žádný dochovaný

---

³⁵⁸ *Tamtěž*, fol. A11r.

³⁵⁹ *Tamtěž*, fol. D11v.

³⁶⁰ *Tamtěž*, fol. D13r.

³⁶¹ *Tamtěž*, fol. G15r.

³⁶² *Tamtěž*, fol. M9r.

³⁶³ *Tamtěž*, fol. K16r.

³⁶⁴ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 110r.

³⁶⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 42–43.

exemplář.³⁶⁶ Jediný doklad o jejím vedení najdeme v knize smluv 1620 – 1703 (1706). Ludmile Prokopiusové bylo odevzdáno 22 kop míšeňských. Šlo o peníze z podílu sirotků po Václavovi Jeřábkově na domě Valentina Vyskočila. Dotyčná Ludmila zajišťovala výchovu těchto sirotků. Měla je zaopatřovat „*bez újmy spravedlnosti jejich*“.³⁶⁷ Patrně právě proto se zaručila „v knize rukojemství“³⁶⁸, že jim tyto prostředky později navrátí.³⁶⁹

Knihy z produkce radních písařů pojišťující práva města jako celku

Pamětní kniha cca 1540–1757

První z řady hradeckých pamětních knih. Na rectu druhého folia v knize čteme její název: „*Liber documentorum primus curiae Reginaehradecensis 1532*“.³⁷⁰ Je psán humanistickou kurzívou. Dobové pojmenování knihy „*Liber documentorum primus de anno 1532*“ je uvedeno také na předních deskách. Vazba je původní, renesanční, kožená. Zdobená tlačenými rostlinnými motivy.³⁷¹ Její rozměry činí 20 x 32 cm. Kniha je psána především česky. Řidčeji potom německy a latinsky. A to jak českou, tak německou novogotickou kurzívou. V některých případech se zde vyskytuje i kurzíva humanistická. A to především v latinsky psaných textech. Jednotlivě pak v závěrečném rejstříku. Digitální podobu této knihy bychom našli na stránkách SOkA Hradec Králové.³⁷²

Kniha obsahuje dva rejstříky. Oba jsou nekompletní. Tvorba prvního z nich byla skutečně jen započata. Tvoří ho název „*Index memorabilis zrum et verborum in hoc libro contentorum 1566*“³⁷³ a nadepsaná písmena A, B a C. Foliace je značně chaotická. Číslo folií bývají psána v jejich pravých horních rozích. Prvních devět listů je označeno novodobou foliací, provedenou tužkou. Poté následuje soudobá foliace, vyhotovená arabskými číslicemi. Využity jsou římské číslice (I – IX). Původně se jednalo o knihu,

³⁶⁶ Tento rukopis, založený v roce 1577 během úřadování purkmistra Jana Albusse Klatovského, je dnes uložen ve Strahovské knihovně (Strahovská knihovna, *Rejstřík rukojemství města Hradce Králové počínaje léta 1577*, rukopis DE V. 3).

³⁶⁷ AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706)*, fol. A14r.

³⁶⁸ *Tamtéž*, fol. A14r.

³⁶⁹ *Tamtéž*.

³⁷⁰ Nad číslovkou „1532“ je pastelkou nadepsáno „1506“ (AMHK, *Kniha pamětní cca 1540–1757*, fol. IIr).

³⁷¹ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, (*Králové*)hradecké městské kanceláře, s. 182.

³⁷² http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p307&nadpis=i%C4%8D+307+Kniha+pam%C4%9Bn%C3%AD+%28Liber+documentorum+I.%29%2C+Hradec+K%C3%A1lov%C3%A1lov%C3%A9%2C+kn.%C4%8D.18%3B+1532-1757&strana=1, [cit. 14. 7. 2016].

³⁷³ AMHK, *Kniha pamětní cca 1540–1757*, fol. 243r.

kam byla zaznamenávána „naučení“ od „vrchního práva“. Vrchním právem se rozumí staroměstská městská rada. Od konce 40. let 16. století potom pražský apelační soud. Zamýšlená funkce knihy je přímo popsána na jejím počátku: „*Naučení od práva vrchního, kteráž se listovně k tomuto právu, pod pečeti pánuo Pražan, dávají. Podlé případností rozličných při a zde prve neobyčejných v těchto knihách pořád sepsána jsú a budou. I také to, což zoustně za naučení někdy od téhož vrchního práva se dává.*“³⁷⁴ Později se charakter knihy mění a zápisy v ní zachycené jsou značně různorodé. Najdeme zde kupř. příznávací list³⁷⁵, jistotu³⁷⁶ nebo kvitance³⁷⁷. Mezi zápisy z let 1620–1648 se nachází mj. opis listiny vydané českou komorou. Pánové z české komory zde dávali na vědomí, že se městu Hradci navrací statky zabavené v r. 1622.³⁷⁸ Do této pamětní knihy byly tedy v pozdější fázi jejího vývoje zaznamenávány opisy písemností, které představitelé města z nějakého důvodu pokládali za podstatné.

Pamětní kniha 1638–1700 (Liber documentorum II.)

Další z řady hradeckých pamětních knih. Dobovým názvem „*Liber documentorum secundus*“. Je opatřena barokní polokoženou vazbou. Její rozměry činí 20 x 32, 5 cm.³⁷⁹ Rovněž tato pamětní kniha je digitalizována.³⁸⁰ Foliace je zde dvojitá. Původní, psaná v pravém horním rohu, byla zpočátku tvořena slovem „*Folio*“ a arabskou číslicí. Označení „folio“ bývá později zkracováno na „fol.“. Případně úplně chybí a list je označen pouze arabskou číslicí. Prvních 5 listů je označeno moderní, tužkou psanou foliací využívající římských číslic (I. - V.). Tato kniha je parafována. Podobně jako jiné soudní a pamětní knihy i tuto parafoval magistrátní úředník Josef Eckert. Ten rovněž připojil poznámku: „*Dieses Buch enthält neunzig zwey Blätter. Königgrätz am 12. März 1850*“.³⁸¹ Jazykem knihy je čeština a němčina. Na foliích IIr – IIIr je vyhotoven rejstřík nesoucí dobový název „*Registrum contentorum*“.³⁸² Jsou zde vypsány všechny záznamy, které se v knize dále vyskytují. Spolu s odkazem na příslušná folia. Celkem jde o 36 položek. Najdeme zde kupř. opis konfirmace české

³⁷⁴ *Tamtéž*, fol. 1r.

³⁷⁵ *Tamtéž*, fol. 200v.

³⁷⁶ *Tamtéž*, fol. 165.

³⁷⁷ *Tamtéž*, fol. 183v–184r.

³⁷⁸ *Tamtéž*, fol. 263r–264r.

³⁷⁹ P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Inventář k fondu Archiv města Hradec Králové 1225–1945 (1949)*, s. 79.

³⁸⁰ http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p308&nadpis=i%C4%8D+308+Kniha+pam%C4%9Bn%C3%AD+%28Liber+documentorum+II.%29%2C+kn.%C4%8D.19%3B1638-1700&strana=1, [cit. 14. 7. 2016].

³⁸¹ AMHK, *Knih pamětní 1638–1700*, nefoliováno.

³⁸² *Tamtéž*, fol. 2r.

komory z 22. července 1649 adresované císařskému rychtáři. Ten měl umožnit hradecké městské radě využívat polovinu příjmů z odúmrtí.³⁸³ Doby před rokem 1648 se dotýká pouze několik z 36 zápisů. Kupř. opis rozhodnutí místodržících z 26. února 1644. ve věci sporů mezi Hradeckými a císařským rychtářem Janem Dyringerem.³⁸⁴

Kniha komorních nálezů

O této knize hovoří Švenda, v souvislosti se „svědectvím“ budoucího císařského rychtáře Jana Dyringera o jeho účasti při obraně Hradce před Švédy a pozdějším útěku z dobytého města. Jedná se vlastně jen o jedinou zmínku o její existenci.³⁸⁵ Pro nedostatek informací nelze jednoznačně rozhodnout, zda se jednalo o knihu psanou radními písaři. Zdá se to být ovšem pravděpodobné. Do této knihy patrně bývaly zaznamenávány opisy rozhodnutí české komory v nejrůznějších záležitostech, v nichž se na ni Hradečtí obraceli.

„Protokol judicialis“

Známý pouze ze Švendovy práce. Především v první polovině 20. let 17. století (1620–1623, 1625–1626) Švenda odkazuje na „protokol judicialis“ v mnoha případech. Mohlo by se jednat o radní manuál. Rozhodující důkaz ale chybí. Např. k 28. lednu 1621 údajně tento „protokol“ obsahoval informaci o svatbě císařského rychtáře pana Hubecia z Libé Hory s vdovou po Janu Vadasovi z Karlova Lidmilou. K tomuto záznamu byla také připojena zmínka o půjčce ve výši 200 kop, poskytnuté městu Hradci konventem literátského bratrstva. Literátské bratrstvo bylo při této transakci zastoupeno právě zmíněným panem Hubeciem.³⁸⁶

Rejstra rozličných pamětí

O této blíže neznámé knize hovoří Švenda k r. 1629 v souvislosti s narušením práva Hradeckých provozovat lov v císařských lesích. Byly jim neprávem zabaveny pasti na zvěř.³⁸⁷

„Protocol actionum forensium“

---

³⁸³ *Tamtéž*, fol. 7r.

³⁸⁴ *Tamtéž*, fol. 14r–15v.

³⁸⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 25, 32.

³⁸⁶ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 61.

³⁸⁷ *Tamtéž*, s. 184.

Podrobněji neurčená písemnost. Rovněž jeden ze zdrojů, z nichž Švenda vycházel při tvorbě své práce. Právě z něj čerpá kupř. informaci o pobytu Albrechta z Valdštejna v městě Hradci dne 15. dubna 1628: „*Jeho Milosti císařské armády generál Albrecht z Valdštejna s 3 houfy rejtarů a 2 praporci pěchoty do města Hradce přijeti a tu přes noc zůstati, potom nazejtří ráno s tím lidem k Smiřicům a k Opočnu, k spokojení těch zbujných sedláků, táhnouti ráčil*“.³⁸⁸

Knihy městské správy v užším smyslu

Registra (Liber conceptuum)

Registra, v nichž byly zaznamenávány koncepty materiálů vydaných z královéhradecké městské kanceláře, existovala v královéhradeckém prostředí ještě minimálně několik let po Bílé hoře.³⁸⁹ Bohužel se nedochovala do dnešních dnů. Jedinou zmínku o nich získáváme ze Švendova „*Třetího měděného obrazu historie království Českého a města Králové Hradce nad Labem*“. Jejich vedení je máme doloženo mezi roky 1620 – 1624. Právě tehdy o nich hovoří Švenda. Nijak se nezmiňuje o jejich bližší specializaci, která ovšem s velkou pravděpodobností existovala.

Jedno ze psaní, jehož kocept se nacházel v registrech, bylo adresováno rektoru pražské univerzity Janu Kampanovi Vodňanskému. Je datováno 3. březnem 1621. Hradečtí požadovali schválení jmenování Václava Kochana z Prachova na pozici předního správce hradecké školy. Měl nahradit odstoupivšího Viktorína Kherbiera.³⁹⁰ Další psaní, jehož kocept byl součástí tehdejších register, pochází ze 7. března 1622. Je určeno nejvyššímu hofmistru. Hradecká městská rada v něm žádá o to, aby město Hradec muselo poskytnout kvartýr pouze jedné kompanii rejtarů namísto požadovaných dvou. Její žádosti patrně nebylo vyhověno.³⁹¹ Pro příklad uveďme ještě třetí dokument, uváděný ve Švendově práci jako součást konceptních register. Hradečtí konšelé v něm 8. srpna 1624 oznámili knížeti z Lichtenštejna, že „*nějakého Bartoloměje Klementa, z gruntu paní Applmayerové, zde v šatlavě vězného [!], s těmi instrumenty minskými, při něm postiženými, do Prahy odeslali*“.³⁹²

---

³⁸⁸ *Tamtéž*, s. 166.

³⁸⁹ O předbělohorských registrech vzniklých z produkce královéhradecké radní kanceláře blíže J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, zejména s. 189–192 a 201–206.

³⁹⁰ Např. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 66.

³⁹¹ *Tamtéž*, s. 91.

³⁹² *Tamtéž*, s. 123.

Kniha mandátů

O jejím vedení se opět zmiňuje Švenda. A to pro léta 1635 - 1644. Jednalo se s největší pravděpodobností o knihu obsahující opisy písemností mandátního charakteru doručených hradecké městské radě. Podle dostupných informací tedy měla charakter kopiáře. Švenda blíže popisuje hned několik písemností, jejichž opisy byly do této knihy zachyceny. Jde kupř. o patent z 28. 12. 1634. Tehdy už korunovaný český a uherský král Ferdinand III. v něm žádal sněm o povolení k výběru další kontribuce.³⁹³ V „knize mandátů“ bychom zřejmě našli i rozkaz vydaný 19. 2. 1635 místodržícími. Ten se týkal perzekuce osob nekatolického vyznání. Místodržící požadovali hlášení případného výskytu evangelíků. Pokud by během dvoutýdenní lhůty nekonvertovali ke katolictví, měli být ze země vyhnáni.³⁹⁴ Konečně do třetice si uveďme psaní krajského hejtmana Oty z Opersdorfu z 11. 5. 1636. O jeho existenci a následném zápisu v „knize mandátů“ Švenda rovněž podrobněji hovoří. Krajský hejtman v něm oznámil, že ustanovil vojenské komisaře Jakuba z Adlersdorfu a Jiřího Jetřicha Grodeckého. Hradeckým pak přikázal, aby respektovali jejich případné požadavky.³⁹⁵

II.4 Písemnosti listinného, listového a mandátního typu vytvářené v královéhradecké radní kanceláři

LISTINY

Kvitance

Pod pojmem „kvitance“ rozumíme listinu, v níž věřitel potvrzuje dlužníkovi, že mu byl zaplacen dluh. Nebo alespoň jeho část.³⁹⁶ I když zřejmě můžeme předpokládat vyhotovování kvitancí v hradecké městské kanceláři, dochoval se v místním prostředí pro dobu třicetileté války pouze jeden její originál. Existuje i řada opisů. Ve všech případech se ovšem jedná o písemnosti soukromoprávních původců. Dochovaný originál je, jak již víme, vložen do knihy smluv 1620–1703 (1706). Jde o krátkou kvitanci tohoto znění: *„Já, Jan Jakub Khüebel z Stradaně přiznávám se touto kvitancí, že jsem přijal od poručíků po panu Petrovi Dvořskému Adama Loskoty a Pavla Zahrádky jedněch peněz podlé smlouvy [?] učiněné třiceti kop míš. Z nich je kvituji.*

³⁹³ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 247.

³⁹⁴ *Tamtéž*, s. 248.

³⁹⁵ *Tamtéž*, s. 266.

³⁹⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011, s. 338.

*Actum [v] městě Královým Hradci nad Labem 26. juni anno 1641. Za rok 1640 Jakub Kybel z Stradaně manu propria.*³⁹⁷

Jistota

Jistotu bychom mohli definovat jako potvrzení o povinnosti zaplatit pohledávku (dluh) vydané dlužníkem věřiteli. Ve „Staré manipulaci“ se vyskytuje hned několik ověřených kopií jistot (tzv. transsumptů) vydaných Hradeckými mezi lety 1618–1648. Např. dnem 22. října 1654 je zadatován transsumpt jistoty z 16. října 1623. Hradečtí v ní potvrzují svůj dluh vůči Marianě Jestříbské. Jednalo se o dva tisíce kop míšeňských grošů.³⁹⁸ V jedné z dalších jistot souhlasí hradecká městská rada s povinností zaplatit pohledávku ve výši 800 kop grošů míšeňských Voršile Věžníkové.³⁹⁹ Informaci o vyhotovení jistoty na 4000 kop míšeňských Hradeckými nalézáme také v kšaftu Jana st. Duchoslava z Libína z 8. září 1640. Jan Duchoslav získal tuto jistotu od Hertvíka Záruby z Hustiřan. Odkázal ji svému synu Janovi Matyášovi Duchoslavovi: *„Jistot, které za obcemi jak na pana purkmistra, pány Hradecké, též také na pány Bydžovské, které sobě od dobré a vzácné paměti urozeného pána pana Hertvíka Záruby z Hustiřan dobřejmi volemi, rejstry ouřadu Nejvyššího purkrabství pražského dané a postoupené, ty Janovi Matyášovi, synu svému, jako i též dobré vůle od téhož pana Hertvíka Záruby z Hustiřan, dávám.*⁴⁰⁰

List otevřený (patent)

V trhové knize 1604 – 1679 (1706, 1801) najdeme opis listu otevřeného jehož původcem byl hradecký měšťan Martin Kožka. Martin Kožka v něm r. 1623 potvrzuje, že prodal kus pole Joachymovi Kameníkovi. Pan Joachym zastupoval při uzavření tohoto trhu Annu Kozarovou.⁴⁰¹ Další opis listu otevřeného z 5. ledna 1628 se objevuje mezi materiály „Staré manipulace“.⁴⁰²

Revers

³⁹⁷ AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706)*, nefoliováno.

³⁹⁸ NA, SM, sign. 27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 276r–277v.

³⁹⁹ NA, SM, sign. 27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 386r.

⁴⁰⁰ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E12v.

⁴⁰¹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 183.

⁴⁰² NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 247r–248v.

Písemnost potvrzující nějaký závazek svého vydavatele vůči příjemci.⁴⁰³ V hradeckých městských knihách nacházíme řadu opisů reversů soukromých osob. Jde např. o kopii reversu Bernharda Hertvíka a Anny Čertorajské z 13. listopadu 1641. Dotyční koupili v městě Hradci dům. V tomto reversu potom přislíbili platit ze zmíněného domu povinné poplatky a dodržovat městská privilegia.⁴⁰⁴

Výhost (Zhostní list, výhostní list)

Jedná se o písemné rozhodnutí vrchnosti, že daná osoba je vyvázána z poddanské závislosti na ní. Vrchností v daném případě byla hradecká městská rada. I v této době šlo o dosti běžně vyhotovovaný typ písemnosti. Pro sledované období se dochovaly hned dva originály výhostu. Dnes jsou uloženy v SOkA Hradec Králové. V prvním případě Hradečtí zhostním listem datovaným 21. březnem 1644 propouští ze své „*jurisdikci*“⁴⁰⁵ Kateřinu, vdovu po Diviši Noskovi. Tato se měla stát manželkou Václava Horkého z Dobrušky.⁴⁰⁶ Druhý zhost vzniknul na samém sklonku námi sledovaného období, 31. října 1648. Zde se jedná o propuštění Jakuba, syna nebožtíka Lukáše Poláka z Předměřic, z poddanství.⁴⁰⁷

Svědomí

Pod pojmem „svědomí“ rozumíme ověřený písemný záznam svědecké výpovědi.⁴⁰⁸ Pro dobu pobělohorskou předpokládáme v prostředí hradecké radní kanceláře vedení tohoto typu listiny. Byť nemáme k dispozici žádný dochovaný originál ani opis svědomí. Písemných poznámek odkazujících na „svědomí“ (mezi lety 1618 – 1648) ovšem existuje pouze málo. Kupř. ke 14. únoru 1623 ona nám již známá zmínka pocházející z opisu části radního manuálu. Pro řešení sporu o majetek mezi Janem Žehuňským, Adamem Choustnickým a hradeckou obcí bylo využito též „*svědomí listovní i také z kněh našich městských*“.⁴⁰⁹

Vidimus

---

⁴⁰³ Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 1994, s. 182.

⁴⁰⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. E19r.

⁴⁰⁵ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 115, krab. č. 36.

⁴⁰⁶ *Tamtéž*.

⁴⁰⁷ *Tamtéž*, inv. č. 118, krab. č. 36.

⁴⁰⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 339.

⁴⁰⁹ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 313v.

Listina, která potvrzovala znění jiné písemnosti. Ověřovaná písemnost je do ní zpravidla vepsána. Vidimus býval v hradecké radní kanceláři prokazatelně vytvářeným typem diplomatického materiálu. Několik těchto listin se zachovalo v rámci „Staré manipulace“. Za všechny zmiňme vidimus z 28. prosince 1623, jenž byl vytvořen na základě žádosti Anny Sobiny. Ověřoval platnost dekretu knížete Karla z Lichtenštejna. Ten potvrzoval nárok Anny Sobiny na Opatovský mlýn.⁴¹⁰

Řezaná cedule

Šlo o listinu psanou ve dvou stejnopisech na jeden kus papíru. Tento papír byl posléze nepravidelně přestřížen uprostřed věty či slova vepsaného mezi oběma texty. Pravost obou takto vzniklých písemností se pak dokládala jejich přiložením k sobě.⁴¹¹ Podobně jako u mnoha dalších typů diplomatického materiálů, ani zde nemáme fyzicky dochovaný žádný exemplář řezané cedule. V hradeckých městských knihách jsou v několika případech zmiňovány řezané cedule vytvořené soukromoprávními původci. Kupř. z 28. září 1627 pocházela řezaná cedule potvrzující závazek jisté Lidmily, dcery Václava Bíliny, zaplatit Anně Patočkové 200 kop míšeňských grošů.⁴¹² V říjnu 1620 umožnil hradecký měšťan Adam Barbora své manželce ve společném „zadání“ statků disponovat se svým majetkem. Mj. i s jemu povinnými dluhy pojištěnými „*na šuldbřífích, cedulích řezaných, vrubích, registry aneb zápisy*“.⁴¹³ Můžeme předpokládat také využívání řezaných cedulí hradeckou radní kanceláří.

Plnomocenství (List mocný)

Jedná se o udělení plné moci (úřadem, městskou radou, soukromou osobou) pro vykonání určité právní záležitosti.⁴¹⁴ V hradeckém prostředí pro dobu třicetileté války neznáme žádný příklad plnomocenství uděleného přímo městskou radou. O jejich existenci však patrně není třeba pochybovat. V hradeckých městských knihách se ovšem objevují opisy plnomocenství soukromých osob, často šlechticů. Jedná se např. o kopii mocného listu vydaného 20. března 1629 Karlem Kapounem ze Svojkova pro jeho syna Albrechta Kapouna. Karel Kapoun v něm tomuto svému potomkovi udělil plná práva

⁴¹⁰ NA, SM, sign. K27/2, inv. č. 1606, kart. 1136, fol. 21.

⁴¹¹ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 338.

⁴¹² AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 225v.

⁴¹³ AMHK, *Knihá svatebních smluv 1562–1622*, fol. S16v.

⁴¹⁴ Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 338.

k prodeji zahrady ve městě Hradci.⁴¹⁵ Z 31. října 1636 pak pochází plnomocenství, vyhotovené Vilémem z Valdštejna pro Jana st. Žáka z Radobejle. Jan st. Žák měl zastupovat pana Viléma z Valdštejna při vložení jeho tržeb do městských knih.⁴¹⁶

Kundšaft

Písemnost vytvořená vydavatelem za účelem potvrzení něčeho. Např. přijetí zásilky doručené poslem.⁴¹⁷ Pro období třicetileté války není dochován žádný kundšaft, jehož původcem by byla hradecká městská rada. Dne 17. října 1644 zaslal hejtman Opočenského panství Jan Rašín hradecký konšelům psaní ve věci smilstva mezi Václavem Horkým a jistou Kateřinou: „*Na kteréžto psaní toliko od ouřadu kundšaft, že jest adjunkt JMC rychtářství, co by na ten čas proti tomu říkati chtěl propůjčeno, dán*“.⁴¹⁸ O tom, že se tento typ listiny v hradeckém prostředí nepochybně vyskytoval, se dozvídáme také z řady zmínek v hradeckých městských knihách. Kupř. v jednom z zápisů z roku 1623 zachycených v knize závětí 1612 – 1745. Hradečtí požadují po jistém Duchoslavu Karafiátovi, aby zaslal „*ku právu tomuto jistý kundšaft*“.⁴¹⁹ Mezi materiály ze „Staré manipulace“ lze nalézt opis kundšaftu vytvořeného Tomášem Kleclem. Ten se potom po nějaký čas nalézal v radní „deposici“.⁴²⁰

LISTY

List poselací (misiv)

Typ diplomatického materiálu obsahující sdělení bez závazné moci. Býval uzavřen přitištěnou pečetí.⁴²¹ V hradecké radní kancelář šlo nepochybně o velmi často vyhotovovaný typ diplomatického materiálu. Produkce misivů ovšem během třicetileté války poklesla.⁴²² Ve „Staré manipulaci“ se dochoval např. misiv ze 17. září 1640,

---

⁴¹⁵ AMHK, *Tržební kniha bílá 1617–1716*, fol. H7v–H8r. Toto plnomocenství bylo archivováno v jedné z „ladulí“.

⁴¹⁶ AMHK, *Tržební kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 246v–247r.

⁴¹⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 338.

⁴¹⁸ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 310r.

⁴¹⁹ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. C28r.

⁴²⁰ NA, SM, sign. K27/10/1, inv. č. 1606, kart. č. 1136, fol. 120.

⁴²¹ I. HLAVÁČEK – J. KAŠPAR – R. NOVÝ, *Vademecum*, s. 179.

⁴²² K tématu více J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 303–308.

zaslaný Hradeckými do české komory. Informují v něm o stavu Zvonařovského pivovaru.⁴²³

Cedule poselací

Písemnost připomínající svým provedením řezanou cedulí. I ona byla nepravidelně přestřížena a postrádala pečeť. Po obsahové stránce se poselací cedule nejvíce podobala misivu.⁴²⁴ Ve zkoumaném období nemáme k dispozici žádný originál poselací cedule. V trhově knize zelené 1604 – 1679 (1706, 1801) nalezneme alespoň opis: „*Cedulka poselací, od Jiříka Hocha ku panu kupujícímu odeslaná. Též vlastní rukou jeho, Jiříka Hocha, psaná a sekretem zpečetěná. Která též dle žádosti pana kupujícího sem přiložena jest*“.⁴²⁵ Původcem této cedule ovšem byla soukromá osoba jménem Jiří Hoch. Tato poselací cedulka pocházela z 5. září 1630.⁴²⁶

---

⁴²³ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 95r – 96v.

⁴²⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 269.

⁴²⁵ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 216v.

⁴²⁶ *Tamtéž*, fol. 217r.

III. Kancelářské zařízení hradeckých důchodních písařů

III.1 Hradečtí důchodní úředníci, podoba jejich kancelářských prostor

Nejprve si něco povězte o známých hradeckých důchodních úřednících. Tj. osobách majících na starosti agendu týkající se hospodaření města. Počátek sledovaného období se časově kryje s působením důchodního úředníka **Tobiáše Vostatka**. Dvacátého července 1620 „*pan Tobiáš Vostatek, úředník důchodní, na místě a k ruce obce přijal na zasedlé peníze purkrechtní za dům tento závdavku od Matěje Drába koupenny, složeného*“.⁴²⁷ K 7. únoru 1622 nacházíme na pozici jednoho z důchodních úředníků **Joachyma Kameníka**.⁴²⁸ Za několik dnů poté byl v zápisu věnovaném prodeji dvou obecních rolí Mikuláši Bočkovi, spolu se svým kolegou Joachymem Kameníkem, jmenován jako jeden z důchodních úředníků **Ondřej Žlutický**.⁴²⁹ V následujících měsících došlo patrně k odchodu Joachyma Kameníka. Již 24. dubna totiž jedna z trhových knih hovoří o **Václavovi Vrchovnickém** a Ondřeji Žlutickém. Tito jako „*úředníci důchodní prodali od dvora obecního slove Hunšovského roli šosovně*“.⁴³⁰

Pan Joachym Kameník se zřejmě po určité době do této funkce navrátil. Po nějaký čas jistě spolupůsobil s **Mikulášem Tejneckým z Oujezda**. Oba tyto muže prameny zmiňují jakožto důchodní úředníky k roku 1630.⁴³¹ Je rovněž zajímavé, že u Joachyma Kameníka došlo k současnému zastávání funkce městského radního a důchodního úředníka. K 7. říjnu 1630 je jmenován jako „*měšténín a spoluradní, též úředlník důchodní*“.⁴³² Dne 12. listopadu 1632 potvrdil důchodní úředník Joachym Kameník „*i na místě druhého, p. tovaryše svého*“,⁴³³ že „*oni, úředlníci důchodní na místě a k ruce obce od Matěje Růta a Salomény, manželky jeho, za roli tuto ostatních 20 kop m. do měšce obecního přijali*“.⁴³⁴ Nejpozději k 22. březnu 1635 již Mikuláš Tejnecký obecní důchody nespravoval. Byl, jak se dočteme v jedné z trhových knih, „*pouze*“ městským radním. Pozici důchodního k témuž dni zastával **Martin Hunšovský**.⁴³⁵ K 10. dubnu 1636 nalézáme Mikuláše Tejneckého opět jako úředníka

⁴²⁷ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. E8v.

⁴²⁸ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 137r.

⁴²⁹ *Tamtéž*, fol. 138r.

⁴³⁰ *Tamtéž*, fol. 152r.

⁴³¹ *Tamtéž*, fol. 213r.

⁴³² *Tamtéž*.

⁴³³ *Tamtéž*, fol. 228r.

⁴³⁴ *Tamtéž*.

⁴³⁵ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. K19r.

„*důchodu pozemského města Hradce nad Labem*“.⁴³⁶ Jeho spolupracovníkem ovšem už nebyl Joachym Kameník, ale **Matěj Procházka**.

Dne 3. května 1639 byl potvrzen trh, při kterém hradecká městská rada koupila třetinu Křížovního mlýna. K uzavření zmíněné trhové smlouvy došlo za součinnosti „*Jana Veisa a p. Karla Jiskry, úředníkův důchodních*“.⁴³⁷ Na údaje o „úřednicích pozemského důchodu“ jsou relativně bohaté i materiály, které jsou dnes součástí „Staré manipulace“. V roce 1641 hovoří kupř. o důchodních úřednicích **Václavu Šolcovi** a **Karlovi Jiskrovi** ze Sobince.⁴³⁸ O tři roky později již v těchto funkcích nacházíme jiné osoby. A to **Samuela Sudlice** a **Mikuláše Pekelského**. Jejich vlastnoruční podpisy a pečeti jsou připojeny pod výpisem z lochenických purkrechtních register.⁴³⁹ Minimálně mezi léty 1646 – 1648 bychom na postu důchodního úředníka stále našli Mikuláše Pekelského. I důchodní zřejmě disponovali, podobně jako ostatní vysocí úředníci města, pomocným personálem v podobě služebníků. V roce 1619 učinil „*Vít Viduna, obyvatel města tohoto a služebník pánů úředníkův důchodních*“⁴⁴⁰ manželku Alžbětu spoluvlastnicí svého majetku.⁴⁴¹

Patrně právě v kanceláři důchodních úředníků byla, minimálně v r. 1635, umístěna také truhlice. Hradečtí do ní shromažďovali výnosy ze všech obecních důchodů. Dne 31. října 1635 bylo 29 zlatých zaplacené kontribuce přidáno „*do sumy hlavní, téhož dne z rozličných důchodův shromážděné a do truhlice obecní, okované, vozové, v kanceláři složeno*“.⁴⁴² O této truhlici nalezneme v trhové knize bílé 1617–1716 ještě několik dalších zmínek. Např. na konci srpna 1635 město obdrželo 150 kop míšeňských grošů kontribuce, kterou dlužili Václav a Jan Kellerové. Uvedená částka byla rovněž uložena „*do truhlice obecní*“.⁴⁴³

III.2 Hradečtí důchodní písaři v letech 1618 – 1648

Důležitou osobou v kanceláři hradeckých důchodních úředníků, býval **důchodní písař**. Měl na starosti přímou tvorbu diplomatického materiálu. První letnou zmínku o jednom z důchodních písařů, pravděpodobně působícím v Hradci, nalezneme v kšaftu Tobiáše Vostatka. Ten 9. září 1621 zprostil důchodního písaře **Jana Tomka** povinnosti

⁴³⁶ *Tamtéž*, fol. L16r.

⁴³⁷ *Tamtéž*, fol. D2r.

⁴³⁸ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 215r.

⁴³⁹ *Tamtéž*, fol. 289.

⁴⁴⁰ AMHK, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. S15v.

⁴⁴¹ *Tamtéž*.

⁴⁴² AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. L3r.

⁴⁴³ *Tamtéž*, fol. L4r.

zaplatit 16 kop míšeňských grošů, které mu „na pohřeb paní Doroty Obešlové, tchýně jeho, zapůjčil“.⁴⁴⁴ Není ovšem úplně jisté, zda se jednalo o hradeckého důchodního písaře. Pramen o něm totiž hovoří pouze jako o „důchodním písaři“, bez bližšího určení místa jeho působení. Zdá se to ovšem být dosti pravděpodobné. Dalším důchodním písařem, jehož existenci jsme schopni na základě existujících pramenů prokázat, byl **Václav Holý**. Jako písař hradeckého důchodu působil minimálně v letech 1641 - 1644. Dne 1. listopadu 1641 oznámil Václav Holý, že důchodní úředník Karel Jiskra ze Sobince uzavřel jakousi dohodu o provedení práce ve prospěch obce. Dobovou terminologií „o dílo obecní oučet učinil“.⁴⁴⁵ Známe dokonce rukopis tohoto důchodního písaře. Právě jeho rukou byl totiž 29. října 1644 vyhotoven onen již výše zmíněný výpis z lochenických purkrechtních register. Vedle důchodních úředníků Samuela Sudlice a Mikuláše Pekelského se mezi osobami podepsanými pod tímto výpisem objevuje také „Václav Holej, soused v městě Hradci nad Labem, téhož ouřadu písař přísežní“.⁴⁴⁶

K 5. červnu 1648 jsou v souvislosti s kolářem Tomášem Kalinou zmiňovány dvě kvitance. Z 13. ledna 1647 a 9. února 1648. Byly napsané „vlastní rukou **Daniele Kavky, písaře při důchodu městským**“.⁴⁴⁷ Jen o několik týdnů později se s hradeckým důchodním písařem Danielem Kavkou setkáváme znovu. Tentokrát jako se svědkem, který měl 2. března 1648 potvrdit přijetí 20 kop míšeňských důchodním úředníkem Mikulášem Pekelským. Peníze byly městu odvedeny od Jakuba Čerovského, který koupil obecní dům v Klášterišťském hejtmanství. „Daniel Kavka, písař při důchodu městským“⁴⁴⁸ proto pro Jakuba Čerovského „kvitanci tuto učinil vedlé práva“.⁴⁴⁹

III.3 Finanční knihy vzniklé z produkce kanceláře královéhradeckých důchodních úředníků, případně důchodním úředníkům odvedené

Urbáře (Purkrechtní registra)

Urbáře byly v hradeckém prostředí mezi lety 1620 – 1648 již tradičně vedenými písemnostmi. Žádný exemplář se ovšem nedochoval. O jejich existenci víme pouze díky odkazům v pramenech. K trhu Jiříka Náchodského a jeho manželky Anny, kteří koupili

⁴⁴⁴ AMHK, *Knih z závětí 1612–1745*, fol. C26r.

⁴⁴⁵ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. K19r.

⁴⁴⁶ NA, *SM*, sign. 27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 289v.

⁴⁴⁷ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2r.

⁴⁴⁸ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O2v.

⁴⁴⁹ *Tamtéž*.

své dceři Kateřině dům „pod Rybářskou fortanou“⁴⁵⁰, je připojena tato marginální poznámka: „Vide v rejstříku příjmův purkrechtních sub lit. H“.⁴⁵¹ V textu jedné z trhových knih je doloženo vedení purkrechtních register pro ves Plotiště. Nacházel se v nich mimo jiné záznam o prodeji Koutského statku městu Hradci, zastoupenému městskou radou: „Trh nadepsaného dvoru nacházel se v registřích purkrechtních vsi Plotišť sub numero 6 fol. 44, z nichž nyní, jsouce vymazán, sem se přenáší“.⁴⁵² Ve „Staré manipulaci“ lze nalézt důkaz o vedení purkrechtních register vsi Lochenic. Jde o koupi mlýna v Lochenicích jistým mlynářem Adamem a to za 2000 kop míš. Bližší informace se pak nacházely „při ouřadu ouředníkův důchodních v městě Hradci nad Labem“.⁴⁵³ A to „v rejstřích purkrechtních vsi Lochenic numero 35“.⁴⁵⁴

Dobové označení této knihy podobně jako dalších finančních knih, o kterých budeme dále hovořit, pojmem „registra (rejstra)“ ovšem zcela neodpovídá nynější definici této diplomatické kategorie. Dnes jsou registra chápána jako „pomocné kancelářské knihy vedené ve vydavatelově kanceláři, do nichž se zpravidla zapisovaly písemnosti z kanceláře vycházející“.⁴⁵⁵ V případě „Register sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce“ se ovšem jedná o účetní knihu.

Šosovní registra

I tyto finanční knihy byly v neklidných válečných letech jedním z dokumentů produkových osobami podřízenými hradeckým důchodním úředníkům. Dozvídáme se například, že z role nazývané „Literátská“ platil její majitel kolem roku 1639 šos ve výši 10 grošů českých „do důchodu městského k rejstrům šosovním“.⁴⁵⁶

Registra půjčky a skládání peněz do depositů radní

Informace o využívání tohoto typu finanční knihy Hradeckými zjišťujeme v souvislosti s vkladem 29 zlatých, provedeným 31. října 1635 „do sumy hlavní téhož dne z rozličných důchodův shromážděné“.⁴⁵⁷ Podobně do městské pokladny téhož dne přibylo 150 zlatých. Z této sumy bylo 30 zlatých odevzdáno „panu podkomořímu na

⁴⁵⁰ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. E7r.

⁴⁵¹ *Tamtéž*.

⁴⁵² AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O16r.

⁴⁵³ NA, *SM*, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 289r.

⁴⁵⁴ *Tamtéž*.

⁴⁵⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 339.

⁴⁵⁶ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 264r.

⁴⁵⁷ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. L3r.

deputát“.⁴⁵⁸ Dalších 12 potom „*lajtenantu kompanie 'michnovské za to, že dobrý regiment při pomínulým jarmarce držel, z tohoto závdavku od pana purkmistra a pánův na pár rukavic darováno*“.⁴⁵⁹ Vklad oněch 29 a 150 zlatých, ve druhém případě patrně pokrácený o zmíněných 42 zl., byl zachycen k 31. říjnu 1635 v „*Registřích půjčky a skládání peněz do deposití radní*“.⁴⁶⁰

Registra vinné skládky

Zmínku o této finanční knize nalezneme v dochované knize závětí 1612–1745. Při sepisování svého kšaftu v r. 1633 na tato registra odkazoval Jan Vorlický. Učinil tak spolu se žádostí, aby z nich byl v případě jeho smrti učiněn „počet“. Jeho manželka pak měla doplatit případné dluhy, které by na základě těchto „register“ mohl mít: „*Za to žádá [tj. Jan Vorlický], kdyby ho Pán Bůh z tohoto světa povolati ráčil, aby z těch rejster počet byl učiněn a přijat. A z něho manželka jeho kvitována.*“⁴⁶¹ Tato „registra“ byla prokazatelně vedena i v roce 1647. Právě v tomto roce městská rada prodala dům Mikuláši Halířkovi a jeho manželce Kateřině. Hned při koupi zmíněného domu složil Mikuláš Halířek s manželkou závdavek ve výši 7 kop grošů míšeňských. Těchto 7 kop bylo záhy „*propuštěno k registrům skládky vinné urozenému pánu Mikulášovi Tejneckému z Oujezda, na spokojení pana Mladoty a shledání 50 kop míš. paní Markétě Studenecký, tchýni jeho*“.⁴⁶²

Registra odvodů a vydání

Na tato registra je odkazováno v knize závětí z let 1612–1745. A to spolu s výše uvedenými „registry vinné skládky“. Tj. jsou zde pojmenována „*rejstra dvoje důchodu obecního, jedna skládky vinné a potom odvody i zase vydání*“.⁴⁶³ Pro úplnost je třeba zmínit, že právě výdaje města byly evidovány v registrech vydání z důchodu městského z roku 1605.⁴⁶⁴ Jedná se tedy patrně o podobný druh finanční knihy.

Registra pro evidenci mimořádného poplatku z piva a vína

---

⁴⁵⁸ *Tamtéž*, fol. L4r.

⁴⁵⁹ *Tamtéž*.

⁴⁶⁰ *Tamtéž*, fol. L3r.

⁴⁶¹ AMHK, *Knihá závětí 1612–1745*, fol. D30r.

⁴⁶² AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A18v.

⁴⁶³ AMHK, *Knihá závětí 1612–1745*, fol. D30r.

⁴⁶⁴ AMHK, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, inv. č. 5156, kn. č. 3790.

Dne 25. října 1625 rozhodli o ročním placení mimořádné dávky za pivo a víno. Z výtěžku měly být placeny obecní dluhy. Ze sudu vína mělo být placeno 7 kop grošů, z vědra tzv. bílého piva 2 kopy grošů. Z vědra ječného piva potom 3 kopy. Jak píše Švenda: „*K tomu rejstra obzvláštní se založila*“.⁴⁶⁵

Registra k evidenci várek piva ve školním pivovaru a poplatků z nich odváděných

Školní pivovar nebyl po delší čas využíván. Hradecká městská rada pověřila k roku 1628 vedením tohoto pivovaru Pavla Černoorského. Pavel Černoorský měl evidovat počet varů piva a částky, odvedené na poplatcích: „*Kterého by týhodně kolik várek bylo, to vše na rejstřík aby uvédsti hleděl*“.⁴⁶⁶ Z každého varu potom měl být odveden poplatek ve výši 5 kop českých grošů.⁴⁶⁷ Jak píše Švenda: „*A tak porozdílne ta rejstra skrze 7 let, až do roku 1634, tam se nacházejí*“.⁴⁶⁸

Finanční knihy zachycující náklady související s pobytem vojska ve městě Hradci

V souvislosti s mimořádnými výdaji na udržování vojska v těchto neklidných časech vzniklo hned několik specializovaných finančních knih. Když dne 7. ledna 1641 do Hradeckého kraje přitáhl Rambsdorfský regiment, jeho velitelský štáb se ubytoval v Hradci. Byla založena minimálně jedna finanční kniha evidující náklady na pobyt těchto vojáků ve městě. Zachycovala cca třítýdenní období. Na jejím podkladě vyčísluje Švenda částku vynaloženou při této příležitosti Hradeckými na 632 zlatých, 27 krejcarů a 3 denáry.⁴⁶⁹ Kromě toho bylo „*ovsa vydáno do 27. ledna 204 korce a půl věrtele*“.⁴⁷⁰ Podobně v roce 1643 vzniknul „*rejstřík*“⁴⁷¹, ve kterém bychom našli výdaje za jeden týden pobytu regimentu „*pěchoty nejvyššího Šifra s štobem*“.⁴⁷² Samotnému panu Šifrovi bylo za týden vyplaceno 37 zlatých a 30 krejcarů. Zmíněná finanční kniha

---

⁴⁶⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 137.

⁴⁶⁶ *Tamtéž*, fol. 173.

⁴⁶⁷ *Tamtéž*.

⁴⁶⁸ *Tamtéž*, fol. 174.

⁴⁶⁹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 52.

⁴⁷⁰ *Tamtéž*.

⁴⁷¹ *Tamtéž*, s. 80.

⁴⁷² *Tamtéž*.

obsahovala, alespoň podle Švendových informací, i náklady na „*lajtnanta a služebníky*“.⁴⁷³

Dílčí finanční registra založená pro konkrétní finanční operace

Registra skládky odeslaného

Zmínku o existenci těchto „register“ lze najít pouze jednou. A to v tržové knize bílé 1617–1716. Zde se 7. prosince 1635 hovoří o výdaji 10 kop míšeňských grošů „*panu Leonhardovi Korbovi, inspektoru panství opočenského, od register skládky odeslaného*“.⁴⁷⁴ Vzhledem k nedostatku informací je těžké určit přesný charakter těchto „register“. Snad se jednalo o drobnou finanční knihu založenou pro tento jediný případ.

Registra založená na jakousi peněžní skládku

I tato finanční kniha patrně vznikla pouze pro evidenci konkrétní finanční transakce. Její součástí byl mj. odvod 50 zlatých „*do deposití radní*“.⁴⁷⁵ Informace o této platbě měly být k dohledání v „*registřích na touž skládku peněžitou založených pod titulem roku 1632, 1. aprilis*“.⁴⁷⁶

Špitální registra

Registra dluhů k špitálu

Jsou doložena v tomtéž případě jako výše uvedená „registra skládky odeslaného“. Spolu s 10 kopami odvedenými Leonhardu Korbovi byly 7. prosince 1635 odevzdány 4 kopy „*k registrům pana Joachyma Kameníka dluhu k špitálu svatého Antonína povinného*“.⁴⁷⁷

Registra úředníků záduší jednotlivých hradeckých kostelů

Registra záduší

V dochovaných pramenech jsou doložena registra záduší kostela Svatého Ducha a sv. Pavla. Na „*registra záduší Sv. Ducha, na rok 1632 se vztahující*“⁴⁷⁸ a informace

---

⁴⁷³ *Tamtéž.*

⁴⁷⁴ AMHK, *Tržová kniha bílá 1617–1716*, fol. L7v.

⁴⁷⁵ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. D23v.

⁴⁷⁶ *Tamtéž.*

⁴⁷⁷ AMHK, *Tržová kniha bílá 1617–1716*, fol. L7v.

⁴⁷⁸ AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. D23v.

v nich obsažené se při řešení pozůstalosti po Kateřině Lyňkové odvolávala Anna Dvorská. Tato finanční kniha patrně byla zakládána vždy na každý nový rok. Zmíněná registra „*Od neb. pana Pavla Mikšíčka, úředníka téhož záduší, složena a po učinění počtu přijata i ratifikována*“.⁴⁷⁹ Anna Dvorská odevzdala na základě kšaftu Kateřiny Lyňkové část její pozůstalosti k dobru záduší Sv. Ducha. V těchto registrech „*mezi jinými příjmy nachází se, že jest Anna Dvorská, vedlé odkazu ne. Kateřiny Lyňkovy k témuž záduší 21 kop 25 g. 5 d. č., což 50 f. učiní, k rukám ne. Pana Pavla Mikšíčka odvedla*“.⁴⁸⁰ Dokladem o nesporné existenci register záduší sv. Pavla je tato věta, rovněž pocházející z knihy závětí 1612 – 1745: „*Jak předešli kostelníci, tak i oni sami, nynější správcové, na to třetí sto k témuž záduší [jde o záduší sv. Pavla] odkázané od Martina Hunšovského šedesáte kop m. rozdílně k registrům téhož záduší přijali*“.⁴⁸¹ Je vysoce pravděpodobné, že obdobná registra byla vedena i pro záduší dalších hradeckých kostelů. Tedy kostela sv. Anny, sv. Antonína a sv. Petra.⁴⁸²

Registra solních úředníků

Solní registra

Šlo o finanční knihu, v níž byla evidována městem vydaná a možná i nakoupená sůl. Informaci o její existenci máme pouze ze Švendovy práce, v níž zmiňuje údaje obsažené „*v rejstrách solních*“. Mimo jiné fakt, že bylo k roku 1638 „*dáno varhaníkovi na službu 2 čtvrtce soli*“.⁴⁸³ V těchto „registrech“ se vyskytoval i výdaj ve výši 5 kop 8 grošů a 4 denáry daný jistému Samuelovi „*na postavení varhan*“.⁴⁸⁴ Vzhledem k zaznamenávání výdajů sloužících k uhrazení dluhů obce byla tato registra patrně vedena přímo městskými úředníky. Nikoliv tedy úředníky zeměpanskými.

Registra vzniklá z produkce hradeckého fišmistra nebo jemu podřízených osob

Rejstřík výlovu Březhradského rybníka

---

⁴⁷⁹ *Tamtéž.*

⁴⁸⁰ *Tamtéž.*

⁴⁸¹ *Tamtéž*, fol. C28v.

⁴⁸² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měštití zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku (Případová studie z předbělohorského „Hradce nad Labem“)*, SAP 65, 2015, s. 451.

⁴⁸³ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 11.

⁴⁸⁴ *Tamtéž.*

Jedná se o další dochovanou finanční knihu. Jak se dozvíme hned při pohledu na recto prvního folia vznikla v roce 1630. Právě zde je uveden i dobový název této písemnosti: „*Registřík lovení rybníka Březhradského*“.⁴⁸⁵ Kniha není foliována ani paginována. Její rozměry činí 10 x 32,5 cm. Lze ji nalézt i v digitální podobě na stránkách SOkA Hradec Králové.⁴⁸⁶ Kniha je papírová. Psaná výhradně česky. Má 8 listů. Jsou zde uvedeny jak zisky z tohoto výlovu, tak náklady s ním spojené. Mezi rybami, které byly při výlovu tohoto rybníku získány, bychom našli štiky a kapry. Kapři nejspíše převažovali. Tento „registřík“ byl psán dvěma osobami. Rukopis jedné z nich naprosto převažuje. Využitým písmem je česká novogotická kurzíva. Druhá písařská ruka se vyskytuje snad jen v jednom ze závěrečných součtů: „*Za drůbež a kapry, štíhlata, porůznu pánům sousedům prodávaná, utržino při tom lovení 13 kop 1 g. 1,5 d.*“.⁴⁸⁷ Celkem bylo podle údajů z „*Registříku lovení rybníka Březhradského*“ tímto výlovem získáno 125,5 džberu kaprů. Částka získaná z prodeje těchto ryb činila 233 kop 3 grošů 5,5 denáru.⁴⁸⁸

K listopadu roku 1640 se Švenda zmiňuje o výlovu Březhradského rybníka, z něhož „*jindy každému pánu po džberu kaprů se dávalo*“.⁴⁸⁹ Následuje výčet osob, kterým byly ryby poskytnuty. V tomto předpokládaném rejstříku bylo navíc připsáno „*rozdávání ryb na zelený čtvrtek roku následujícího*“.⁴⁹⁰ Zdá se tedy být celkem pravděpodobné, že podobné finanční knihy vznikaly při výlovu jak tohoto rybníka, tak rybníků ostatních. A to i v letech předchozích a následujících. Žádná další se však bohužel nezachovala až do dnešních dnů.

Finanční knihy ostatních úředníků, majících na starosti správu městského majetku

Ačkoliv jejich vedení není nikde doloženo, můžeme v Hradci předpokládat vedení **register vzniklých z produkce hradeckého purkrabího nebo jemu podřízených osob**. Tyto finanční knihy se pravděpodobně týkaly peněžních transakcí souvisejících s lesním hospodařením. Není jisté, zda existovali **specializovaní úředníci**

---

⁴⁸⁵ AMHK, *Rejstřík výlovu Březhradského rybníka*, nefoliováno.

⁴⁸⁶ http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p107&nadpis=i%C4%8D+107+Rejst%C5%99%C3%ADk+v%C3%BDlovu+b%C5%99ezhradsk%C3%A9ho+rybn%C3%ADka%2C+Hradec+Kr%C3%A1lov%C3%A9%2C+u%C4%8D.+36%3B+1630&strana=1, [cit. 13. 7. 2016].

⁴⁸⁷ *Tamtéž.*

⁴⁸⁸ *Tamtéž.*

⁴⁸⁹ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 49.

⁴⁹⁰ *Tamtéž.*

mající na starosti správu luk v majetku Hradeckých. Pokud ano, byla jistě i jejich agenda nějak písemně podchycena.⁴⁹¹ V trhové knize zelené 1604 – 1679 (1706, 1801) je rovněž doložena existence obcí vlastněné cihelny. Ta se měla k roku 1623 nacházet ve Střezině. Její polohu máme v této trhové knize blíže lokalizovánu. Dům kupovaný jistým Matějem Čermákem totiž stál „vedlé Matěje Poláka z strany jedné a podlé cihelny gruntu obci náležitého z strany druhé“.⁴⁹² **I tuto cihelnu patrně, stejně jako v době před r. 1618, spravoval obci odpovědný úředník.** Také on jistě vedl finanční knihy evidující jeho hospodaření se svěřeným majetkem.⁴⁹³

Ani tento výčet ovšem jistě není kompletní.

Knihy zeměpanských berních úředníků z řad hradeckých měšťanů

Berniční registra

Existovala jak v době předbělohorské, tak po roce 1620. Zmínek o jejich vedení se v pramenech dochovala celá řada. S výběrem berně úzce souvisí jedna z místností na tehdejší hradecké radnici. Jde o tzv. „berniční pokoj“, jehož existenci máme doloženu. Kupř. v jedné z trhových knih čteme: „*Peníze jsou složeny do pokoje berničního a připraveny k registrům.*“⁴⁹⁴ Trhová kniha 1588–1602 potom v roce 1628 hovoří o „*vyhledání z register berničných*“.⁴⁹⁵ Za všechny uvedme ještě zápis z r. 1635. Ten se týká prodeje domu hradeckou městskou radou. A to Tomáši Ulrichovi Krebsovi a jeho manželce Anně. K tomuto trhu je ovšem připojen dodatek: „*Kontribucí a sbírky všelijaké, zemské i vojenské na témž domě podlé register berničních zadržáno bylo 268 f. 56 k*“.⁴⁹⁶

Registratura (registra) sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622

Tato finanční kniha byla zřejmě rovněž vedena zeměpanskými berními úředníky. Je opatřena novodobou papírovou vazbou s hnědými deskami a černým koženým hřbetem. Její rozměry činí 21 x 33, 5 cm.⁴⁹⁷ Na přední straně desek lze v pravém dolním rohu vidět vlepený bílý papírový štítek se základními údaji: „*Státní*

⁴⁹¹ K tomu srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci*, s. 448–449.

⁴⁹² AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 157r.

⁴⁹³ K tomu srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci*, s. 441.

⁴⁹⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. L8r.

⁴⁹⁵ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. O7r.

⁴⁹⁶ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. L4v.

⁴⁹⁷ J. PAVLÍK, *Dílčí inventář k archivnímu fondu Archiv města Hradec Králové 1518–1945, inventární seznam*, Hradec Králové, s. 3.

okresní archiv Hradec Králové, HK – AM, kn. č. 3785“. „Registra sbírek a kontribucí“ jsou psána výhradně česky. Téměř všechny listy jsou vyspraveny lepicí páskou. Foliace je novodobá, umístěná zhruba uprostřed dolního okraje listu. Je provedená arabskými číslicemi. První a poslední folio, obě nečíslovaná, patrně byla do knihy přidána v době výměny staré vazby za novou. Na rectu prvního folia pak čteme moderní název knihy a její časové vymezení: „Registra sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622 apr. 17 – oct. 29.“. Pod ním je folio označeno razítkem Archivu Muzea Království českého. Zmíněné razítko se na dalších listech vyskytuje ještě několikrát. Je tedy zřejmé, že právě této instituci kniha po bližší neurčenou dobu náležela.

První původní folio obsahuje základní údaje o důvodech vzniku knihy a jeho iniciátorech: „Rejstra sbírek a kontribucí od 17. aprilis až do 29. octobris, tj. za 28 téhodnů, vše léta 1622. Jak od pánův sousedův městských a předměstských, tak i od lidí poddaných obce této a jiných, cizopanských, tomuto městu ku pomoci přidaných, i od jinud přijímaných. Založena jak na příjem, tak na vydání od vejběrcích“.⁴⁹⁸ Městskou radou pověřeni výběrčí kontribuce jsou pak dále vyjmenováni. Jednalo se o Jana Vorlického, Jana Tobolecia, Nykodýma France, Jiříka Svěchina a Martina Hradeckého.⁴⁹⁹

Příjmy z kontribuce jsou v knize zaznamenávány podle čtyř hradeckých městských čtvrtí a jednotlivých hejtmanství: Na Střezině, U svatého Antonína, V Soukenicích, Pod Pražskou bránou, Na Okrouhlíku, U svatého Jakuba, Klášterišť, U svatého Petra, Malé Trávnice, Zámostí, Malšovice.⁵⁰⁰ Zvláště jsou zde zachyceny příjmy od hradeckých poddaných, dvořáků a částka získaná z krajské kontribuce.

Kontribuční registra byla vedena i v dalších letech. V jedné z trhových knih čteme v souvislosti s dlužnou kontribucí ve výši 76 zlatých 40 krejcarů váznoucí na tzv. Šmídovském dvoře o „vyhledání z register kontribučních“.⁵⁰¹ O neodvedené dlužné kontribuci nás informuje i jiný dochovaný pramen. Jde o dluh Jana Biskupa ve výši 175 zlatých (florénů). Údaje o této dlužné částce byly zjištěny a do trhové knihy zaznamenány „z register kontribučních“.⁵⁰² Šlo o nedoplatek na kontribucích „zemských, vojenských, též i městských“.⁵⁰³

---

⁴⁹⁸ AMHK, Registratura sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622, fol. 1r.

⁴⁹⁹ Tamtéž.

⁵⁰⁰ K tomu srov. kupř. J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 399.

⁵⁰¹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. 17v.

⁵⁰² AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. F16v.

⁵⁰³ Tamtéž.

Registra berničních reštantů (tj. dluhů)

Tato registra známe i z hradeckého prostředí. Zachycovala nejspíše případné nedoplatky u jednotlivých plátců berně. Dne 23. září 1623 byla částka ve výši 73 kop 4 groše dána na „*zasedlé berně a kontribuci, které jest neb. Václav Svoboda Dřevíňko na té zahradě zadržel. A ty také v rejstřích berničných reštantův přetrženy bejti mají.*“⁵⁰⁴

Registra výběrčích posudného a ungeltu

Registra císařského ungeltu

Švenda o nich hovoří k roku 1620. Jím zmiňovaná konkrétní finanční kniha vznikla kvůli zachycení finančních transakcí týkajících se odvodu ungeltu. Vedena byla od 1. července do 31. prosince 1620. Výběr ungeltu měli tehdy zajistit Jan Hubecius a Jan Vorlický. Získaná částka dosáhla za tento půlrok výše 169 kop 39 grošů a 2 denáry české.⁵⁰⁵

Registra výběru posudného

Pro rok 1621 jsou doložena „*rejstra posudní*“.⁵⁰⁶ Na jejich základě bylo možné, alespoň podle Švendových informací, zjistit množství piva uvařeného během celého roku ve městě Hradci. Jednalo se o 10843 sudů. Celková výše vybraného posudného činila 180 zlatých 13 grošů českých.⁵⁰⁷ Tato registra s největší pravděpodobností existovala i pro rok předcházející (tj. 1620). Jak píše Švenda: „*Od dne 1. července až do posledního prosince [1620] posudné dědičné přijímáno*“.⁵⁰⁸ Za tento půlrok bylo v městě Hradci vyprodukováno 6328 sudů piva.⁵⁰⁹ Ačkoliv v tomto případě nejsou registra výběru posudného výslovně zmíněna, lze je označit za nejpravděpodobnější zdroj Švendových informací.

Registra pro mimořádnou půjčku peněz

Tato finanční kniha vznikla v r. 1620 pro výběr jakéhosi mimořádného finančního odvodu. Dne 5. května tohoto roku je svoláno shromáždění celé obce, kde se Hradečtí seznámili s královským nařízením o vypsání zvláštní berně. Ta měla být

---

⁵⁰⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. A15v.

⁵⁰⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 55–56.

⁵⁰⁶ *Tamtéž*, s. 85.

⁵⁰⁷ *Tamtéž*.

⁵⁰⁸ *Tamtéž*, s. 55.

⁵⁰⁹ *Tamtéž*.

zaplacená do 14 dnů. Současně došlo k rozhodnutí o poskytnutí mimořádné půjčky státu.⁵¹⁰ Pro její realizaci „obzvláštní rejstra byla založená a do nich osobně vše se zaznamenalo, jednomu každému pro paměť a bezpečnost“.⁵¹¹ Jako osoby zodpovědné za výběr této půjčky byli ustanoveni radní Martin Uhlíř a Simeon Daniel ze Semanína. Spolu s obecním starším Burianem Ledským z Chroustovic.⁵¹²

---

⁵¹⁰ *Tamtéž*, s. 39.

⁵¹¹ *Tamtéž*, s. 40.

⁵¹² *Tamtéž*.

IV. Kancelářské zařízení hradeckých městských rychtářů

IV.1 Hradečtí městští rychtáři, podoba jejich úředních prostor

V době třicetileté války byl již městský rychtář dávno zcela podřízen hradecké městské radě. Tak jako v dalších královských městech šlo v podstatě o osobu, která byla pověřena bdít nad bezpečností ve městě. Vykonával tedy jakousi pořádkovou a policejní službu. Účastnil se též výslechů osob obviněných před městským soudem.⁵¹³ Městský rychtář býval v Hradci jmenován při obnovování rady podkomořím.⁵¹⁴ Některé osoby ovšem, jak ještě dále uvidíme, zastávaly tento post hned několik let.

Známe jména některých hradeckých městských rychtářů, kteří svůj úřad vykonávali v době třicetileté války. Poměrně často jsou v dochovaných pramenech uváděni jako osoby přítomné uzavírání trhových smluv. Před Bílou Horou šlo o **Pavla Jakobe Čáslavského**. K roku 1620 je poměrně často zmiňován v rychtářských registrech města Hradce Králové 1617–1624. Kupř. 26. března 1620 je zde uveden jako svědek smlouvy uzavřené mezi Václavem Smutným, jeho manželkou Annou a Michalem Niaurem s chotí Dorotou.⁵¹⁵ V říjnu 1620 Pavel Jakobaeus Čáslavský funkci rychtáře dočasně opouští. K jeho opětovnému jmenování došlo 8. (podle Švendy 10.) února 1623 v souvislosti s obnovením městské rady.⁵¹⁶ Mezi říjnem 1620 a únorem 1623 Pavla Jakobe Čáslavského vystřídal **Jan Pekelský**. I o něm se z dochovaných materiálů dozvídáme několik podrobností. Jmenování Jana Pekelského je rovněž zachyceno v „rychtářských registrech“.⁵¹⁷ V knize závětí 1612–1745 je, mezi jinými, obsažen také kšaft manželky Jana Pekelského Anny. Za dědice určila manžela Jana, spolu se svými sestrami Kateřinou a Magdalénou. Anna Pekelská zemřela někdy mezi 14. a 18. březnem 1622.⁵¹⁸ Pavel Jakobaeus Čáslavský, nástupce a předchůdce Jana Pekelského v jedné osobě, zastával své druhé funkční období na postu městského rychtáře jistě od února 1623 do září 1624.⁵¹⁹

Dalším z řady hradeckých rychtářů byl **Samuel Štětina**. Hovoří o něm již Švenda při příležitosti obnovy městské rady v r. 1626.⁵²⁰ K jeho jménu se váže pouze

⁵¹³ K tomu Ivan VÍŠEK – Martin MYŠIČKA, *Správa města Mostu v průběhu staletí*, Most 2005, s. 11–12. Též Miloš CHARBUSKÝ, *Řízení měst v historickém vývoji*, Pardubice 1997, s. 17–18.

⁵¹⁴ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 134.

⁵¹⁵ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, inv. č. 514, kn. č. 225, fol. 97.

⁵¹⁶ *Tamtéž*, fol. 47v.

⁵¹⁷ *Tamtéž*, fol. 123r.

⁵¹⁸ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. C14r.

⁵¹⁹ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, fol. 175r.

⁵²⁰ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 151.

jediná další zmínka v hradeckých pramenech. Dne 19. února 1627 byla uzavřena trhová smlouva mezi „panem Samuelem Štětinou, měšťanem města Hradce nad Labem, toho času rychtářem městským“⁵²¹ a krejčovským cechem. Jeho členové jménem cechu od městského rychtáře koupili louku. Manželkou Samuela Štětiny byla jakási Alžběta.⁵²² Po jeho odchodu místo městského rychtáře zaujal **Daniel Mastík Chrudimský**. V dochovaných pramenech je poprvé uveden kvůli své přítomnosti mezi osobami asistujícími při vykonání „zvodu“ na dům pana Bořka Dohalského z Dohalic. K tomu došlo 26. dubna 1630.⁵²³ Rychtářem byl Daniel Mastík i o dva roky později. Dne 25. srpna 1632 je zmiňován jako městský rychtář a manžel jisté paní Anny.⁵²⁴ O okolnostech jeho smrti píše Švenda k 29. 12. 1632 „pan Daniel Mates Chrudimský, rychtář městský, složivše se, asi do 4. dne život skončil“.⁵²⁵ Někdy během r. 1633 nastupuje na jeho post **Samuel Cejp z Peclínovce**. Městského rychtáře **Jana staršího Landu** nacházíme v pramenech k letům 1636 - 1637. Dne 17. listopadu 1636 byl přítomen uzavření trhové smlouvy mezi Samuelem Sudliciem a Janem Kavkou. Jednalo se o prodej pozemku za 216 zlatých 40 krejcarů.⁵²⁶ Jménem známe také **Jana Gebaura (Gbaura)**. O existenci Jana Gebaura víme z trhové knihy bílé 1617–1716 a trhové knihy zelené 1604–1679 (1706, 1801). První z těchto dokumentů hovoří o jeho obeslání k soudu 27. září 1644, kde měl potvrdit platnost trhové smlouvy uzavřené s rektorem koleje hradeckých jezuitů Adamem Kravařským.⁵²⁷ O necelý rok později, 14. července 1645, samotný Jan Gebaur koupil roli od Jana Dyringera.⁵²⁸ Posledním z řady hradeckých městských rychtářů působících před koncem třicetileté války se jmenoval **Blažej Fezera**. Dne 20. dubna 1648 došlo za „přítomnosti p. Blažeje Fezera, rychtáře v ten čas v městě tomto Hradci předního“⁵²⁹ k prodeji tzv. Sasejnovského domu Janovi Šefbekovi.⁵³⁰

Kromě předního městského rychtáře tehdy existoval i tzv. **rychtář poručený** neboli **přidaný**. Známe jména tří těchto „poručených“ rychtářů. Prvním z nich je **Jan Biskup**. Ten byl v r. 1623 častěji zmiňovaný v roli „poručeného rychtáře městského“.⁵³¹

⁵²¹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 190v.

⁵²² *Tamtéž*.

⁵²³ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. D18v.

⁵²⁴ *Tamtéž*, fol. H15r.

⁵²⁵ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 219.

⁵²⁶ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 251r.

⁵²⁷ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O12v.

⁵²⁸ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 280r.

⁵²⁹ AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. O15r.

⁵³⁰ *Tamtéž*.

⁵³¹ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, fol. 150v.

Dalším pak **Jan ml. Altman**.⁵³² V době úřadování Jana st. Landy, tj. mezi 17. listopadem 1636 a 9. červnem 1637, zastával funkci poručeného rychtáře **Jan Svoboda**. Právě k 9. červnu máme zprávu o relaci, vykonané za přítomnosti „*Jana Svobody, přidaného rychtáře městského*“.⁵³³ Právě Jana Svobodu můžeme zvolit jako příklad případného kariéerního postupu poručených rychtářů. K 18. červenci 1644 je již uváděn v postavení „*hradeckého rychtáře městského*“.⁵³⁴

Jedním z center úřední činnosti hradeckých městských rychtářů se nejspíše stal tzv. rychtářský pokoj. Nacházel se na radnici. Jak již bylo řečeno výše, je tato radní místnost výslovně zmiňována v registrech vydání z důchodu městského 1605 v souvislosti s opravou kamen „*v pokoji úřednickém, rychtářském a v rad[.] světnici*“.⁵³⁵ O jeho vybavení toho blíže mnoho nevíme. Snad jen, že byl vybaven jakýmsi uzamykatelným stolkem. Ve výčtu předmětů, které obdržel Jan Pekelský při svém uvedení do úřadu městského rychtáře, nacházíme také klíče od dveří „*při pokoji rychtářským postavených*“.⁵³⁶ A „*od stolečku v témž pokoji*“.⁵³⁷ I v kanceláři městského rychtáře evidentně musely existovat prostory sloužící k uskladnění diplomatického materiálu. Jako důkaz může posloužit krátká zmínka z r. 1619 o uložení šuldbrífů a rejstříku obsahující náklady na pohřeb paní Anny Vorlové „*do deposití práva rychtářského*“.⁵³⁸ Její věřitel Václav Zdeněk Radecký obdržel jako náhradu za nezaplacený dluh dům, pařící kdysi Anně Vorlové.⁵³⁹

IV.2 Písaři městských rychtářů

Některé údaje prozrazují torzovitě dochované prameny i o písařích městských rychtářů. Jde v prvé řadě o **Jiříka Svěchina z Paumberka**. Jiřík Svěchin byl synem chrudimského měšťana Petra Svěchina a Alžběty Písecké. Mladším bratrem předního radního písaře M. Gabriela Svěchina.⁵⁴⁰ Dne 12. srpna 1611 získal bakalářský titul na pražské univerzitě. Již v roce následujícím potom vyučoval na hradecké škole. Jeho nástup do této pozice se časově kryje s odchodem Gabriela Svěchina z tohoto postu.⁵⁴¹

⁵³² *Tamtéž*, kupř. fol. 154v.

⁵³³ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. W11v.

⁵³⁴ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. C19a/v

⁵³⁵ AMHK, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, fol. 41v.

⁵³⁶ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, fol. 123r.

⁵³⁷ *Tamtéž*.

⁵³⁸ *Tamtéž*, fol. 80r.

⁵³⁹ *Tamtéž*, fol. 79v–80r.

⁵⁴⁰ A. RYBIČKA, *O rodině erbovní Svěchinů z Paumberka*, s. 263–268.

⁵⁴¹ *Tamtéž*, s. 267–268.

V r. 1613 se potom oženil s Juditou, dcerou bývalého předního radního písaře M. Jiříka Vodičky. Šlo o vdovou po důchodním úředníkovi Janu Rybkovi.⁵⁴² S Juditou měl syna Jana Jiřího spolu s dvěma dcerami, Alžbětou a Ludmilou.⁵⁴³ Asi od roku 1617 působil jako písař hradeckého městského rychtáře. V tomto roce rovněž ovdověl. Jeho manželka Judita zemřela při porodu. Jiřík Svěchin z Paumberka se posléze oženil znovu. Tentokrát s Esterou, dcerou pana Jana Kašovského z Újezdce.⁵⁴⁴ V této souvislosti stojí za zmínku záznam v knize závětí 1612–1745. Estera Svěchinová zde 13. ledna 1622 odkazuje svému manželovi dům, půl zahrady a louku v Jaroměři. Tyto nemovitosti získala od své tety Doroty Bubenské z Újezdce.⁵⁴⁵ Během dubna 1625 požádal Jiřík Svěchin o uvolnění z pozice rychtářského písaře i obecního staršího. Tou dobou byl již přijat za radního písaře v Jaroměři.⁵⁴⁶ Ani potom ovšem zmínky o něm v hradeckých pramenech zcela nemizí. Např. v opisu tržové smlouvy z 12. května 1631 je, spolu s dalšími dědici statku po Kateřině Vodičkové, uveden jako prodejce kusu pole Michalu Mahrlovi.⁵⁴⁷ Je zde jmenován jako „*měšténín a písař přední radní z města Jaromíře nad Labem*“.⁵⁴⁸ Po smrti Estery se Jiřík Svěchin oženil potřetí. Jeho manželkou se stala Margareta Hofferová z Gmundu. V r. 1628 se stal jaroměřským předním radním písařem. Mezi lety 1638 - 1658 zastával prakticky neustále post primase. Dne 3. září 1658 umírá.⁵⁴⁹

Podstatně méně známým písařem městského rychtáře byl **Samuel Sudlice (Sudlicius)**. Ve funkci patrně vystřídal pana Jiřího Svěchina. Poměrně brzy ji však opouští. Byl to právě on, kdo během srpna 1628 vstoupil, spolu s radním písařem Danielem Mastíkem, do císařské armády. Jak píše Švenda: „*V tom čase Mastík, písař třetí radní a Samuel Sudlice, písař ouřadu práva rychtářského, poněvadž k potřebě J. M. císaře za soldáty psáti a verbovati se dali, z služby propuštěni. A manželkám jich ochrana práva připověděná*“.⁵⁵⁰ Jak si ještě blíže ukážeme, Samuel Sudlice byl zřejmě po jisté pauze rychtářským písařem jmenován znovu. K letům 1630 a 1633 se jeho

---

⁵⁴² Jaroslav MIKAN, *O literátských družinách v Hradci Králové. Klenoty starých pergamenů. Hudební rukopisy východních Čech, Hradec Králové 1967*, s. 16. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 300.

⁵⁴³ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 133.

⁵⁴⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 300.

⁵⁴⁵ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. C9v–C10r.

⁵⁴⁶ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 133.

⁵⁴⁷ AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 219r–220r.

⁵⁴⁸ *Tamtéž*, fol. 219v.

⁵⁴⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 300.

⁵⁵⁰ F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 150. Srov. též J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 42.

podpis vyskytuje pod opisy záznamů z rychtářského památného rejstříku.⁵⁵¹ O **Václavu Kameníkovi**, dalším z rychtářských písařů, víme rovněž velice málo. V trhově knize zelené 1604 – 1679 (1706, 1801) je k 7. březnu 1641 poloha jednoho z masných krámů určena takto: „*Jeden krám v velkých krámcích masných, zde v městě Hradci ležící, vedlé Samuele Slavíka z jedné a podlé Václava Kameníka, písaře rychtářského zdejšího, z strany druhé.*“⁵⁵²

IV.3 Písemnosti vzešlé z produkce hradeckých městských rychtářů

Památné rejstříky

Jedná se o dokumenty, které rovněž vznikaly z produkce kanceláře hradeckého městského rychtáře. Vůbec první zmínku o tomto typu písemnosti z doby třicetileté války nacházíme k r. 1628. „*Při právě rychtářském*“⁵⁵³ bychom „*v registříku památném, na léto Páně 1628, pod literami A6, 10, 15*“⁵⁵⁴ našli trojí „ouvod“ na dvůr. Dvůr byl zabaven Kateřině Nygrínové kvůli dluhům. A to ve prospěch Jindřicha Vadasa z Karlova, jeho manželky a Kateřiny Přerovské. Další důkaz o existenci památného rejstříku pochází z r. 1630. „*V rejstříku památným, na léto Páně 1630 založeným, pod literou D.D.1*“⁵⁵⁵ bychom v době jeho vzniku našli zvod na dům Žofie Jestřibské.⁵⁵⁶ Není bez zajímavosti, že pisatelem pisatelem posledně jmenovaného zápisu v památném rejstříku byl pravděpodobně rychtářský písař Samuel Sudlice. Pod kopií tohoto zvodu je totiž zachycen podpis osoby jménem „*Samuel Sudlice, manu propria*“.⁵⁵⁷ V trhově knize žluté 1588 – 1696 je zachycen zvod na dům jirchářky Anny Borčové. Proběhnul dne 2. září 1633 za asistence několika konšelů a městského rychtáře Samuela Cejpa z Peclínovce. Ve zmíněné trhově knize lze ovšem nalézt jen kopii zápisu původně zachyceného „*při právě rychtářském v městě Hradci nad Labem, v rejstříku památném na léta Páně 1633 založeným*“.⁵⁵⁸ Také pod tímto zápisem je podepsán Samuel Sudlice. Památný rejstřík byl při hradeckém „rychtářském právu“ prokazatelně veden i v roce 1637. Právě tehdy byl „*v registříku památném při právě rychtářském města Hradce nad*

⁵⁵¹ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. M14v. Též AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. D18v.

⁵⁵² AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. 70v.

⁵⁵³ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 240r.

⁵⁵⁴ *Tamtéž.*

⁵⁵⁵ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. D18r.

⁵⁵⁶ *Tamtéž*, fol. D18v.

⁵⁵⁷ *Tamtéž.*

⁵⁵⁸ AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. M14v.

*Labem anni 1637, B9*⁵⁵⁹ zachycen „*ouvod*“⁵⁶⁰ na dům Matouše Veisa.⁵⁶¹

Jediná dochovaná kniha psaná písaři městských rychtářů, nese moderní název **Registra rychtářská města Hradce Králové 1617 - 1624**. Částečně zasahuje do námi sledovaného období. Jde o jeden z památných rejstříků, které byly blíže popsány výše. Jedno z folií knihy smluv 1620 – 1703 (1706) obsahuje odkaz na zápis uvedený „*v registřích památných rychtářských, na rok Páně 1617 založených, pod literou H*“.⁵⁶² Zmíněný zápis lze opravdu nalézt v rychtářských registrech města Hradce Králové 1617 – 1624. V samotném textu rychtářských register se toto jejich dobové pojmenování několikrát vyskytuje. Kupř. jeden ze sporů týkajících se urážky na cti byl „*pro budoucí pamět*“⁵⁶³ zaznamenán „*do tohoto památného rejstříku*“.⁵⁶⁴ Tato písemnost má rozměry 10,5 x 32,5 cm. Je vybavena moderní poloplátěnou vazbou.⁵⁶⁵ Na prvním, neoznačeném, foliu je vepsáno: „*Viz časopis Musea království Českého 1862 III., str. 268*“.⁵⁶⁶ Stejný list je také označen jeho razítkem. V držení této instituce tedy nejspíše tato právní kniha po nějaký čas zůstávala. Pravděpodobně právě v době držby register rychtářských Muzeem království Českého byl na rectu úvodního folia dopsán tehdy užívaný název této knihy: „*Manuál právní města Hradce Králové 1617–1624*“.⁵⁶⁷

Na versu prvního, neoznačeného, folia a rectu folia následujícího jsou vypsány typy zápisů, které písaři do knihy včleňovali. Můžeme si tak ještě před pročtením knihy udělat představu o jejím obsahu. Je značně různorodý. Jsou do ní vepsány kupř. rukojemství, zatykače, zvody na nemovitosti, kvitance nebo plnomocenství.⁵⁶⁸ Foliace je dvojí. Jednak původní, provedená v pravém horním rohu literami a arabskými číslicemi. Dále také novodobá, tužkou psaná, vyhotovená při dolním okraji jednotlivých listů pomocí arabských číslic. Na tvorbě této knihy se podíleli celkem dva písaři. Jedním z nich, dominantním, byl Jiřík Svěchin z Paumberka.⁵⁶⁹ V některých případech se objevuje i další písařská ruka.⁵⁷⁰ Byl to právě Jiřík Svěchin, který na foliu 2r zachytil

---

⁵⁵⁹ *Tamtéž*, fol. W11v.

⁵⁶⁰ *Tamtéž*.

⁵⁶¹ *Tamtéž*.

⁵⁶² AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706)*, fol. B3r.

⁵⁶³ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, fol. 171v.

⁵⁶⁴ *Tamtéž*.

⁵⁶⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 295–296.

⁵⁶⁶ V originále zkráceno „*Viz časopis Mus. kr. Č. 1862. III., str. 268*“ (AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, nefoliováno).

⁵⁶⁷ *Tamtéž*.

⁵⁶⁸ AMHK, *Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624*, nefoliováno–1r.

⁵⁶⁹ Kupř. *Tamtéž*, fol. 19r.

⁵⁷⁰ Kupř. *Tamtéž*, fol. 41v.

latinsky psaný výňatek z Pliniova díla.⁵⁷¹

Podobné typy písemností se vyskytovaly i v dalších městech. Kupř. v poddanském městě Náchodě byly obsahově velmi podobné „rychtářské manuály“ vedeny minimálně od roku 1603.⁵⁷²

---

⁵⁷¹ *Tamtéž*, fol. 2r. Srov. též J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 296.

⁵⁷² Markéta ČESÁKOVÁ, *Rychtářské manuály města Náchoda*, Praha 2013, s. 69.

V. Kancelářské zařízení císařského rychtáře

V.1 Hradečtí císařští (královští) rychtáři

V případě císařského rychtáře se jednalo o zeměpanského úředníka, který měl hájit zájmy panovníka v královských (věnných) městech. Císařský rychtář byl jmenován českou komorou. Velmi často z měšťanů příslušného královského města.⁵⁷³ Mnoho informací o úkolech a pravomocích císařského rychtáře se dozvídáme z opisu instrukce adresované císařskému rychtáři Janovi Uhlířovi. Tato instrukce pocházela ze 4. listopadu 1641. Císařský rychtář měl být v rámci městské správy nejdůležitější osobou. Měl dohlížet na respektování zájmů panovníka. Mezi jeho důležité úkoly patřila např. evidence majetku připadlého panovníkovi odúmrtí. Nyní bychom ji našli v pamětní knize cca 1540–1757.⁵⁷⁴ Na pozici císařského rychtáře se v pobělohorském Hradci postupně vystřídaly tyto osoby: **Jan Hubecius z Libé Hory**,⁵⁷⁵ **Mikuláš Boček**,⁵⁷⁶ **Jan Uhlíř**⁵⁷⁷ a **Jan Dyringer**⁵⁷⁸. I císařští rychtáři měli, podobně jako rychtáři městští, k dispozici pomocníky. Šlo o tzv. adjunktů neboli podrychtáře. K 9. srpnu 1641 zažádal císařský rychtář Jan Uhlíř o zaslání jednoho exempláře právní instrukce upravující činnost jeho úřadu. Tato instrukce měla sloužit jemu „i adjunktů nedávno pominulých téhodnův mně [Janu Uhlíři] nařízenému a k radě přidanému“⁵⁷⁹ **Nykodémovi Vostarkovi z Vacetína**.⁵⁸⁰ Dne 1. dubna 1642 došlo k uzavření dohody mezi řezníkem Janem Šafránkem a vdovou po Danielu Rychnovském Annou. Šlo o předání kusu pole, odkázané týmž Danielem Rychnovským jeho zeti Janu Šafránkovi. Tato dohoda byla dojednána za součinnosti několika prostředníků. Mezi nimi najdeme i císařského rychtáře Jana Uhlíře a „*Jeho Milosti císařského rychtářství*“⁵⁸¹ adjunkta Nykodéma Vostarka z Vacetína.⁵⁸² Adjunktem Jana Dyringera byl k r. 1648 **Samuel Filadelf**. K 11. květnu 1648 přijal „na místě téhož pana JMC rychtáře“⁵⁸³ 10 kop míšeňských

⁵⁷³ Ivan VÍŠEK – Martin MYŠIČKA, *Správa města Mostu v průběhu staletí*, s. 12.

⁵⁷⁴ AMHK, *Kniha pamětní cca 1540–1757*, fol. 269r–271v.

⁵⁷⁵ Kupř. AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 31r.

⁵⁷⁶ Kupř. AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E11r. Jedná se o závěť císařského rychtáře z 22. října 1639. Mikuláš Boček zde zmiňuje řadu zajímavých podrobností o svém zdravotním stavu. V této době již trpěl mj. „podagrou“ (tj. dnou).

⁵⁷⁷ Kupř. AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 207r.

⁵⁷⁸ Kupř. AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B23v.

⁵⁷⁹ NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 205r.

⁵⁸⁰ *Tamtéž*.

⁵⁸¹ AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)*, fol. 273r.

⁵⁸² *Tamtéž*.

⁵⁸³ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. C19a/v.

purkrechtu za dům Jana Gbaura a jeho manželky Doroty.⁵⁸⁴ Jen o týden později je Samuel Filadelf znovu jmenován jako člověk zastávající tuto pozici.⁵⁸⁵ Pan Samuel byl adjunktem císařského rychtářství i po roce 1648.⁵⁸⁶

V.2 Písemnosti z produkce hradeckých císařských (královských) rychtářů

Bohužel se nezachovala žádná z úředních knih vedená císařskými rychtáři. To výzkum této problematiky značně ztěžuje. Pokud jde o podobu kanceláře hradeckých císařských rychtářů, i zde pravděpodobně existoval prostor sloužící jako úložiště písemností. Máme doloženo hned několik příkladů trvalejšího uchování diplomatických materiálů císařskými rychtáři. Uveďme si zde dva případy. Jednalo se např. o archivaci „poručení“ pánů z české komory z 14. října 1643 ve věci vdovy po Italovi Havlovi Galinovi, Kateřiny Duchoslavové. Té byly, podle informací v trhové knize bílé 1617–1716, sníženy pravidelné platby purkrechtu za dům z 35 na 25 zlatých. Z poznámky připojené k příslušnému se potom dozvídáme, že „*originál téhož milostivého poručení zůstává za JMC rychtářem nyní zřízeným slovně a vzácné poctivosti panem Janem Dyringerem*“.⁵⁸⁷ Tentýž den povolila česká komora zmenšení placené částky i paní Anně Barborové. Stejně jako v případě Kateřiny Duchoslavové rovněž zde obeslal Annu Barborovou „ku právu“ císařský rychtář Jan Uhlíř. Fakt, že tato „poručení“ byla uložena ještě u jeho nástupce, císařského rychtáře Jana Dyringera, dokládá jejich dlouhodobější archivaci. „*Při registřích JMC pana rychtáře*“⁵⁸⁸ bychom také našli kvitanci jisté Lidmily. Jednalo se o manželku Nykodéma France. Tato kvitance pocházela z 30. dubna 1633.⁵⁸⁹

Je tedy rovněž nesporné, že císařští rychtáři vedli úřední knihy. Tento fakt je v pramenech několikrát doložen. Právě v jakýchsi registrech byl zachycen prodej tzv. Kotoulovského domu. Ten se stal majetkem panovníka po emigraci jeho původního vlastníka Pavla Jakobeá. Jistá Kateřina Smilipeusová zaplatila za tento, patrně dosti zpustlý, dům 100 kop grošů míšeňských. A to „*do důchodu JMC fiskálního, k registrům mým* [tj. císařského rychtáře Jana Uhlíře]“.⁵⁹⁰ Je tedy pravděpodobné, že císařští rychtáři vedli **finanční knihy zachycující peněžní transakce týkající se prodeje majetku**

---

⁵⁸⁴ *Tamtéž.*

⁵⁸⁵ *Tamtéž*, fol. N3r.

⁵⁸⁶ AMHK, *Trhová kniha cca 1651*, fol. 44v + 60v.

⁵⁸⁷ AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. 11v.

⁵⁸⁸ NA, SM, sign. 27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 108r.

⁵⁸⁹ *Tamtéž.*

⁵⁹⁰ *Tamtéž*, fol. 175.

zabaveného pobělohorským emigrantům. Mohlo se jednat i o knihy specializované, tj. vytvořené pouze k tomuto účelu. Císařští rychtáři také zakládali **registra zachycující peněžní poplatky odváděné z každé várky piva.** I to je doloženo v jednom z dokumentů, který je součástí „Staré manipulace“. V říjnu 1643 se císařský rychtář Jan Uhlíř ve svém misivu dotazoval pánů z české komory, zda má císařskému pojezdnému Urbanovi Kholovi pronajmout tzv. Zvonařovský dům. Součástí tohoto domu byl i pivovar. I u tohoto pivovaru majitel odváděl „z každé várky po 30 gr. míš., jakž registra má [císařského rychtáře Jana Uhlíře], do Puchalterie [tj. Buchhalterie] komory české složená, ukazují“.⁵⁹¹ Zdá se, že finanční knihy vedené pro evidenci těchto poplatků císařští rychtáři v pravidelných intervalech (ke konci účetního období?) odváděli české komoře. I v knize závětí 1612–1745 máme k roku 1632 potvrzení existence register „*důchodu JMC varného*“, která by mohla být totožná s výše uvedenými registry císařských rychtářů.⁵⁹² **Císařští rychtáři spravovali v letech 1622–1628 jménem panovníka městu zkonfiskované statky.** Tato činnost se jistě logicky nemohla obejít bez tvorby **specializovaných finančních knih.** Doloženy máme finanční knihy související s opětovným předáním zkonfiskovaných majetků pod správu hradecké obce. Podle rozhodnutí měli založit „*dva inventáře s podpisem svým, primasa a jednoho staršího obecního*“.⁵⁹³ Tyto inventáře pak pravděpodobně měly podobu výčtu majetku opět převáděného na obec. Jeden z těchto dvou inventářů byl posléze odeslán pánům z české komory.⁵⁹⁴ Královský rychtář byl povinen vést **podrobnou evidenci poplatků a pokut případných panovníkovi.** Každého půl roku⁵⁹⁵ měl odvádět pravidelné vyúčtování těchto příjmů české komoře. Písemnosti dokumentující jejich výběr měl potom „*polouletně se všemi poručeními, kvitancími a aprobacími*“⁵⁹⁶ odesílat české komoře.⁵⁹⁷ Za součinnosti s městskou radou mělo probíhat také zajišťování majetku případného panovníkovi odúmrtí.

Mezi materiály „Staré manipulace“ se samozřejmě nachází i značné množství **misivů (listů poselcích)** pocházejících z produkce hradeckých císařských rychtářů. Uvedme pouze dva příklady za všechny. Dne 30. srpna 1636 zaslal císařský rychtář pánům z české komory formou misivu své vysvětlení, proč nevydal Janovi Jirkovi jemu

---

⁵⁹¹ *Tamtéž*, fol. 138v.

⁵⁹² AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D30r.

⁵⁹³ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 105, krab. č. 35.

⁵⁹⁴ *Tamtéž*.

⁵⁹⁵ Vždy po 30. červnu, resp. 31. prosinci (AMHK, *Knihy pamětní cca 1540–1757*, fol. 271r).

⁵⁹⁶ AMHK, *Knihy pamětní cca 1540–1757*, fol. 271r.

⁵⁹⁷ *Tamtéž*.

náležící dědictví.⁵⁹⁸ V dalším misivu žádal císařský rychtář Jan Uhlíř 21. března 1641 českou komoru o instrukce, jak se zachovat v několika sporných záležitostech. Mimo jiné šlo o nakládání s majetkem z různých důvodů propadlým panovníkovi.⁵⁹⁹ Tyto dva citované misivy ovšem samozřejmě představují pouze nepatrný zlomek poselacích listů, které královští rychtáři české komoře zaslali.

---

⁵⁹⁸ NA, SM, sign. 27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 313r–315v.

⁵⁹⁹ *Tamtéž*, fol. 227–228.

Závěr

Předkládaná práce po mém soudu snad splnila svůj primární cíl. Tj. na základě dostupných pramenů co nejkomplexněji popsat činnost jednotlivých hradeckých kancelářů, jejich fyzickou podobu, personální složení. A jimi produkované písemnosti. Značnou překážku, na kterou narazí každý badatel zabývající se dějinami středověkého a raně novověkého Hradce, je známá torzovitost místních dochovaných pramenů. Kupř. v Archivu Národního muzea nelze k dané době nalézt prakticky žádné využitelné materiály. Ta by měla být v případě této práce alespoň částečně vykompenzována velmi podrobným průzkumem toho mála, které máme k dispozici.

V mnoha ohledech se potvrdil předpoklad, že speciálně nedůležitější z hradeckých kancelářů, kancelář radních písařů, nezažívala v době třicetileté války právě pozeňované období. To se zdá být po provedeném výzkumu naprosto zřejmé. Již kvůli absenci některých radních písařů v 2. polovině dvacátých let 17. století. O značném ochromení činnosti kanceláře radních písařů dostatečně svědčí i fakt, že v roce 1627 nebyl veden, jinak nepřetržitě využívaný a na každý nový rok znovu zakládán, radní manuál. Na nedostatek využitelného materiálu si v závěrečném období války výslovně stěžuje i Švenda. Ten ovšem jinak mohl, na rozdíl od dnešního badatele, vycházet z podstatně širšího knižního, listinného i listového fondu hradecké provenience. U dalších hradeckých kancelářských zařízení, majících na starosti písemnou agendu důchodních úředníků či císařského a městského rychtáře se nepodařilo takovýto podstatný vliv válečných strážní na jejich fungování prokázat. Jednalo se o menší kancelářská zařízení, která nebylo tak obtížné vybavit personálem a potřebným materiálem. Vzhledem k jejich vysoce pravděpodobné provázanosti s kancelářů radních písařů se ovšem dá předpokládat, že se její úpadek podepsal i na jejich fungování.

Poměrně podrobně se podařilo rekonstruovat způsob ukládání diplomatického materiálu v radní kanceláři. Ten byl již dosti sofistikovaný. Měl svůj základ již v době před rokem 1618. Ať již jde o systém ladulí a krabic nebo svazky dokumentů, obsahující tržní smlouvy, poselací listy či nařízení od nadřízených úřadů. Zde by se mohl nalézat prostor pro případnou další badatelskou práci. Spočívala by v porovnání personální situace či uspořádání dokumentů města Hradce se stavem v dalších věnných (královských) městech. V práci byl vyhotoven poměrně podrobný soupis radních písařů, nejdůležitějších zaměstnanců hradecké radní kanceláře. Není však patrně kompletní,

jelikož ve 30. a 40. letech poměrně často nebývají známa jména osob zastávajících pozice druhého a třetího radního písaře. Nevyskytují se v pramenech, nehovoří o nich ani Švenda. Zdá se proto, že v určitých údobích mohli mít písemnou agendu města na starosti pouze dva nebo dokonce jeden písař. Písaři mohli být zároveň i konšely. Důkazem může být Samuel Suk. Ten zastával k roku 1647 pozici městského písaře a zároveň radního.

Úbytek úřednického aparátu byl pro Hradec v době třicetileté války typický. Týkal se, jak již bylo výše uvedeno, i obecních starších. Jejich počet klesnul v roce 1640 z 20 na 12. Jako obecní starší působil také nevýznamnější z písařů hradeckého městského rychtáře Jiří Svěchin z Paumberka. A to až do svého odchodu do Jaroměře. V některých ohledech však minimálně kancelář radních písařů zachovávala určitou kontinuitu s časy před r. 1618. Jde např. o provenienci využívaného papíru. Ten byl i nadále nakupován povětšinou z papírny v Trutnově nebo ze slezských Dušníků. Za přínosnou součást této diplomové práce je snad možné považovat také poměrně podrobné jmenné výčty osob figurujících v letech 1618 – 1648 na postech významných městských úředníků. Ať již městských rychtářů nebo důchodníků.

Pokud jde o hradecké městské rychtáře podařilo se, mimo jmenné identifikace větší části z nich, zjistit řadu informací o nejdůležitější písemnosti z produkce jejich kancelářského zařízení. Tak zvaných památných rejstřících. Bylo s určitostí prokázáno, že mezi ně patřila i registra rychtářská města Hradce Králové 1617 – 1624. Do dnešních dnů se ale bohužel dochovala pouze ona. Právě proto je třeba tuto „registra“ pokládat za stěžejní pramen k poznání činnosti městského rychtáře v Hradci.

U důchodníků úředníků se také v jednom případě podařilo prokázat kumulaci funkcí. Důchodní Joachym Kameník byl po určitou dobu současně také městským radním. Jde tedy o jednoznačný důkaz, že minimálně kolem roku 1630 finanční agenda personálně splývala s městskou správou.

Nejtěžší situace je u popisu úřední agendy císařských rychtářů. Z jejich knižní produkce se nic nezachovalo. Jediným zdrojem informací proto jsou materiály listinného a listového charakteru. Popřípadě i zmínky o osobách královských rychtářů v úředních knihách radní kanceláře. I zde bylo v současnosti možné rekonstruovat pouze jednotlivosti z knižního fondu těchto zeměpanských úředníků. V dochovaných pramenech se vyskytují také zmínky o velice důležité úloze hradeckých císařských rychtářů. Mezi lety 1622 – 1628 se jednalo o správce majetku, jenž byl Hradeckým dočasně zkonfiskován.

Doposud neexistuje příliš mnoho studií, které by se podrobně věnovaly činnosti kanceláří nebo kancelářských zařízení v královských, věnných, tím méně pak poddanských městech. Pokud se této práci podařilo alespoň malým dílem přispět k lepšímu poznání tohoto dosud historiky poněkud opomíjeného tématu, potom splnila svůj účel.

Prameny a literatura

Prameny

Národní archiv Praha, fond Stará manipulace:

- sign. K27/2, inv. č. 1606, kart. 1136.
sign. K27/4, inv. č. 1606, kart. 1136.
sign. K27/8, inv. č. 1606, kart. 1136.
sign. K27/10/1, inv. č. 1606, kart. č. 1136.
sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137.
sign. 27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139.
sign. 27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139.

Strahovská knihovna:

Rejstřík rukojemství města Hradce Králové počínaje léta 1577, rukopis DE V. 3.

SOA Zámorsk, SOkA Hradec Králové, fond Archiv města Hradce Králové:

- Listiny a listy, inv. č. 1, krab. č. 1.*
Listiny a listy, inv. č. 92, krab. č. 35.
Listiny a listy, inv. č. 105, krab. č. 35.
Listiny a listy, inv. č. 115, krab. č. 36.
Listiny a listy, inv. č. 118, krab. č. 36.
- Trhová kniha 1532–1583 (= trhová kniha černá 1532–1606), inv. č. 333, kn. č. 44.*
Kniha pamětní 1532–1757 (= kniha pamětní cca 1540–1757), inv. č. 307, kn. č. 18.
Kniha smluv na prodej a nájem masných krámů 1560–1803 (Zápisy cechovních pořádků), inv. č. 454, kn. č. 165.
Kniha svatebních smluv 1562–1622, inv. č. 330, kn. č. 41.
Trhová kniha 1575–1667 (= trhová kniha bílá 1575–1707), inv. č. 335, kn. č. 46.
Trhová kniha 1588–1602 (= trhová kniha žlutá 1588–1696), inv. č. 334, kn. č. 45.
Trhová kniha 1604–1690 (= trhová kniha zelená 1604–1679 (1706, 1801)), inv. č. 336, kn. č. 47.

Registra vydání z důchodu městského 1605, inv. č. 5156, kn. č. 3790.

Kniha závětí 1612–1745, inv. č. 418, kn. č. 129.

Kniha smluv 1616–1706 (= kniha smluv 1620–1703 (1706)), inv. č. 430, kn. č. 141.

Registra rychtářská města Hradce Králové 1617–1624, inv. č. 514, kn. č. 225.

Trhová kniha 1617–1682 (= trhová kniha bílá 1617–1716), inv. č. 337, kn. č. 48.

Registratura sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622, kn. č. 3785.

Kniha svatebních smluv 1623–1850, inv. č. 331, sign. 7, kn. č. 42.

Rejstřík výlovu Březhradského rybníka, inv. č. 107, krab. č. 36.

Trhová kniha 1631–1651 (= trhová kniha cca 1651), kn. č. 3801, inv. č. 5167.

Kniha pamětní 1638–1700, inv. č. 308, kn. č. 19.

Literatura

Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001.

Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula 15. Kraj Hradecký*, IV. díl, Praha 2011.

Markéta ČESÁKOVÁ, *Rychtářské manuály města Náchoda*, Praha 2013.

Ludvík DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, Hradec Králové 1937.

Zdeněk DOUBEK – Milan LAJDAR, *Kouzlo objevů, čtení o starém Hradci*, Hradec Králové 2005.

Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války*, Praha 2013.

Marek ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, Nymburk 2012.

Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 1994.

Miloš CHARBUSKÝ, *Řízení měst v historickém vývoji*, Pardubice 1997.

Jan Amos KOMENSKÝ, *Suma historie o protivenstvích církve české*, in: Opera omnia Jan Amos Komenský, ed. Jiřina OTÁHALOVÁ – POPELOVÁ, Praha 1989.

Jaroslav MIKAN, *O literátských družinách v Hradci Králové. Klenoty starých pergamenů. Hudební rukopisy východních Čech*, Hradec Králové 1967.

Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, Hradec Králové 1994.

František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do r. 1526)*, Praha 2009.

Jiří PAVLÍK, *Dílčí inventář k archivnímu fondu Archiv města Hradec Králové 1518–1945, inventární seznam*, Hradec Králové.

Radek POKORNÝ, *Úvod*, in: Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Nejstarší archivní dokumenty týkající se středověkého Hradce Králové a katedrály Svatého Ducha*, Hradec Králové 2008.

Petr RAK, *Správa města Kadaně v letech 1465–1620*, Ústí nad Labem 2014.

Antonín RYBIČKA, *O rodině erbovní Svěchinů z Paumberka*, ČČM 36, 1862, s. 255–268.

Petr ŠILHÁNEK – Vladimíra ŠILHÁNKOVÁ, *Ulice, náměstí a nábřeží Hradce Králové*, Hradec Králové 2009.

Ivan ŠTOVÍČEK, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

František de Paula ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Králové Hradce na Labem*, Rozdíl V., Hradec Králové 1804.

František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie království Českého a města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I. – II., Hradec Králové 1807–1808.

Václav Vladivoj TOMEK, *Z dějin Hradce Králové*, Hradec Králové 1997.

Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, 4. – 5. díl, Praha 1973–1982.

Ivan VÍŠEK – Martin MYŠIČKA, *Správa města Mostu v průběhu staletí*, Most 2005.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Měštití zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku (Případová studie z předbělohorského „Hradce nad Labem“)*, SAP 65, 2015, s. 388–460.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti a její středověký vývoj*, in: Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Úvod*, in: Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013.

Petr ZIMMERMANN – Leoš REJMÁNEK – Jan WIPLER – Stanislava SVATOŇOVÁ, *Inventář k fondu Archiv města Hradec Králové 1225–1945 (1949)*, Hradec Králové.

František ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, Památky archeologické 35, 1926–1927, s. 441–464.

Internetové zdroje:

<http://hradeckralove.luksoft.cz/historie.php>, [cit. 3. 7. 2016].

http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p107&nadpis=i%C4%8D+107+Rejst%C5%99%C3%ADk+v%C3%BDlovu+b%C5%99ezhradsk%C3%A9ho+rybn%C3%ADka%2C+Hradec+Kr%C3%A1lov%C3%A9%2C+u%C4%8D.+36%3B+1630&strana=1, [cit. 13. 7. 2016].

http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p307&nadpis=i%C4%8D+307+Kniha+pam%C4%9Bt%C3%AD+%28Liber+documentorum+I.%29%2C+Hradec+Kr%C3%A1lov%C3%A9%2C+kn.%C4%8D.18%3B+1532-1757&strana=1, [cit. 14. 7. 2016].

http://vychodoceskearchivy.cz/ebadatelna/zobrazeni-publikace-hradec/?adresar=CZ_225101010_283_p308&nadpis=i%C4%8D+308+Kniha+pam%C4%9Bt%C3%AD+%28Liber+documentorum+II.%29%2C+kn.%C4%8D.19%3B+1638-1700&strana=1, [cit. 14. 7. 2016].

http://www.dekanstvihak.cz/historie/historie_katedrala/historie_katedrala.htm, [cit. 25. 1. 2016].

Zkratky

ČČM = Časopis Českého muzea

f. = florén (zlatý)

JMC = Jeho Milosti císařské

míš. = míšeňský

NA = Národní archiv

p. = pan

SAP = Sborník archivních prací

SOA = Státní oblastní archiv

SOkA = Státní okresní archiv

zl. = zlatý

Rejstřík jmenný a místní

A

Adam, mlynář z Lochenic 61
z Adlersdorfu, Jakub 52
Albus Klatovský, Jan 48
Almayer, Daniel 33, 42, 44, 47
Altman, Jan ml. 73
Alžběta, dcera Jiříka Svěchina z Paumberka 74
Alžběta, manželka Samuela Štětiny 72
Alžběta, manželka Víta Viduny 59
Anna, manželka Daniela Mastíka Chrudimského 72
Anna, manželka Jana Pekelského 71
Anna, manželka Jiříka Náchodského 60
Anna, manželka Tomáše Ulricha Krebse 67
Anna, manželka Václava Opendy 18
Anna, manželka Václava Smutného 71
Anna, sestra Jana Žehuňského 22
Anna, vdova po Danielu Rychnovském 78
Applmayerová? 51

B

Babice 19
Banér, Johan 16
Barbora, Adam 55
Barborová, Anna 79
Biskup, Jan 68, 72
Bílina, Václav 55
Boček, Mikuláš 25, 34-35, 58, 78
Boharyně 19

Borčová, Anna 75

Broul, Jan 21

Bubenská z Újezdce, Dorota 74

Budiměřický, Adam 37

C

Cejp z Peclínovce, Jindřich 23

Cejp z Peclínovce, Martin 10

Cejp z Peclínovce, Samuel 23, 72, 75

Concordie, manželka písaře Samuela Suka 33

Č

Čechy 10, 15

Čenvic z Libína, Jan 46

Čermák, Jan 23

Čermák, Matěj 67

Čermák, Václav 23

Černohorský, Pavel 63

Čertorajská, Anna 54

Červinková, Anna 24

Čeřovský (Čerovský), Jakub 27, 60

Česká Lípa 19

Čížek, Jiřík 28

D

Daniel ze Semanína, Simeon 26, 70

Davidů, Ondřej 27

Dohalský z Dohalic, Bořek 72

Dohalský z Dohalic, Bořek starší 24

Doležal, Adam 37
Dorota, dcera Jana Ještětického 20
Dorota, manželka Daniela Spira Turnovského 31, 108-109
Dorota, manželka Jana Gebaura 79
Dorota, manželka Michala Niaura 71
Dráb, Matěj 58
Duchoslav, Jan Matyáš 39, 53
Duchoslavová, Kateřina 79
Duchoslavová z Kaliště, Libuše 26
Duchoslav z Libína, Jan starší 18, 53
Dušňky 22, 83
dům Bilinovský 37
    Hronšovský 39
    Hunšovský 25
    Kotoulovský 79
    Kustošovský 21
    Sasejnovský 72
    Zvonařovský 80
Dvorská, Anna 65
Dvořáček, Marek 28
Dvořský, Petr 46, 52
dvůr Hochovský 25
    Hunšovský 17, 41, 58
    Jirkovský 15
    Maškovský 26
    Nygrínovský 17
Dyringer, Jan 19, 20, 28, 34, 38, 39, 50, 72, 78, 79

E

Ebron, Pavel 16
Eckert, Josef 40, 42, 44-46, 49
Eliška Rejčka 10
Ester, manželka Jiřika Svěchina z Paumberka 74

F

Fabricius z Rosenfeldu, Filip 34
Ferdinand I. 29
Ferdinand II. 13
Ferdinand III. 52
Fezera, Blažej 72
Filadelf, Adam 34
Filadelf Chlumecký, Martin 34
Filadelf, Samuel 28, 35, 42, 44-45, 47, 78-79
Forman, Jakub 27
Franc, Nykodým 68, 79
Fridrich, radní písař 27

G

Galín, Havel 79
Gallas, Matyáš 19
Gebaur (Gbour), Jan 72, 79
Golčův Jeníkov 34
Grodecký, Jiří Jetřich 52
Guardian, Bartoloměj 23

H

Halířek, Mikuláš 62
Heidelberg 32

hejtmanství Klášteřiště 68

Malé Trávnice 68

Malšovice 68

Na Okrouhliku 68

Na Střezině 68

Pod Pražskou bránou 68

U svatého Antonína 68

U svatého Jakuba 68

U svatého Petra 68

V Soukenicích 68

Zámostí 16

Herbon 32

Hertvík, Bernhard 54

Hofferová z Gmundu, Margareta 74

Hoch, Jiří 57

Holý, Václav 60

Horký, Václav 54, 56

Horní Šmidberk 28

Hradecký, Martin 68

Hubecius z Libé Hory, Jan 22, 25, 50, 69, 78

Hunšovský, Martin 58, 65

CH

Chaloupka, Jan 18

Chmelař, Josef 44

Choustnický, Adam 54

Chrudim 10, 29

J

Jakobeus Čáslavský, Pavel 15, 25, 71, 79
Jakub, syn Lukáše Poláka 54
Jan Jiří, syn Jiříka Svěchina z Paumberka 74
Jan Lucemburský 10
Jan Žižka 10
Jaroměř 10, 74, 83
Jeremiáš, bratr Daniela Spira Turnovského 31, 108
Jeřábek, Václav 48
Jesenský, Martin 18
Jestřibská, Mariana 53
Jestřibská, Žofie 75
Ještětická, Anna 38
Ještětický, Jan 20
Jirka, Jan 80
Jiskra ze Sobince, Karel 18, 59-60
Johana, manželka Valentina Vyskočila 26
Judita, dcera hradeckého radního písaře Jiříka Vodičky 74
Judita, manželka Daniela Spira Turnovského 31
Judit, Barbora 27-28

K

Kalín, Colin 23
Kalina, Tomáš 60
Kamenický, Jiří 47
Kameník, Jáchym (Joachym) 30, 34, 53, 58-59, 64, 83
Kameník, Václav 75
Kampanus Vodňanský, Jan 29, 51
Kapoun ze Svojkova, Albrecht 23, 55
Kapoun ze Svojkova, Karel 23, 55

Karafiát, Duchoslav 56
Karel IV. 10, 21
Kašovský z Újezdce, Jan 74
Kateřina, dcera Jiříka Náchodského 61
Kateřina, manželka Gabriela Svěchina z Paumberka 30
Kateřina, manželka Jana Dyringera 39
Kateřina, manželka Mikuláše Halířka 62
Kateřina, manželka Václava Horkého 54, 56, 113
Kateřina, sestra Daniela Spira Turnovského 31, 108
Kateřina, sestra manželky Jana Pekelského Anny 71
Kavka, Daniel 60
Kavka, Jan 72
Kejkličková, Marie 44
Keller, Jan 59
Keller, Václav 59
Kherbier, Viktorín 51
Khol, Urban 80
Khüebel (Kybel), Jan Jakub 46, 52-53
Klecle, Tomáš 26, 56
Klement, Bartoloměj 51
Kochan z Prachova, Václav 51
Kolín, Havel 25
Komenský, Jan Amos 14
Korba, Leonhard 64
Kostelecká, Dorota 108
Košťál, Alois 39
Kotečnický, František 41
Kotečnický, Jiří 19
Kozarová, Anna 53

Kožka, Martin 16, 24, 53
Kratochvíle, Václav 25
Kravařský, Adam 72
Krebs, Tomáš Ulrich 67
Kretschmerovi, rodina papírníků 22
Krumlovský, Jan 17, 26
Křeček, Tobiáš 24
Kutná Hora 29, 31

L

Labe 20
Landa, Jan st. 72-73
Ledčanská z Aventinu, Anna 24
Ledčanský z Popic, Benjamin 24
Ledčanský z Popic, Jan st. 24, 30
Ledecká, Judita 30
Ledský z Chroustovic, Burian 70
Libocký z Libé Hory, Jan ml. 30
Lidmila, dcera Václava Bíliny 55
Lidmila, manželka Jiříka Čížka 28
Lidmila, manželka Nykodéma France 79
Lidmila, sestra Daniela Spira Turnovského 31, 108
Lidmila, sestra Jiřího Kamenického 47
Lidmila, vdova po Janu Vadasovi z Karlova 50
z Lichtenštejna, Karel 13, 51, 55
Lochenice 61
Loskota, Adam 46, 52
louka Kamarytovská 34
Suchá 17

Ludmila, dcera Jiříka Svěchina z Paumberka 74

Ludmila, manželka Jiříka Šlechty 26

Lyňková, Kateřina 65

M

Macková, Anna 21

Macková, Veronika 44

Madát, Adam 30

Magdaléna, sestra manželky Jana Pekelského Anny 71

Mahrle, Michal 74

Mandaléna, manželka Daniela Thermana ze Zhoře 32

Marcotius, Jan 29, 35, 41, 44-45, 47

Marcotius, Jiří 35

Mastík Chrudimský, Daniel 33, 72, 74

Michálek, Mikuláš 18, 47

Mikšíček, Pavel 35, 65

Mladota, urozený pán 62

Mlska, Marta 36

mlýn Křížovní 59

Lochenický 61

Opatovský 55

Rormejestrovský 34

Mnichovec, obecní jezero 20

N

Náchod 77

Náchodský, Jiřík 60

Nedělka, Jan 18

Netolický, Matěj 18

Niaur, Michal 71

Nygrínová, Kateřina 75

Nosek, Diviš 54, 113

O

Obešlová, Dorota 60

Opatovice 20

Openda, Jiřík 38, 40

Openda, Václav 18

z Opersdorfu, Ota 52

Opočno 51

P

Panství opočenské 56, 64

pardubické 22

smidarské 24

Pardubice 37

Patík, Izaijáš 17

Patík, Jiří 26

Patík, Jonáš 26

Patočková, Anna 55

Pecingár, Albrecht Ctibor 23

Pecingár, Heřman Vilém 25

Pecingár, Václav Mikuláš 25

Pečeňková, Anna 21

Pekelský, Adam 31

Pekelský, Jan 71

Pekelský, Mikuláš 59-60, 110

Pfof, Kryštof 31

Picák, Adam 18
Picák, Václav 38
Piccolomini, kníže 28, 34
pivovar Školní 63
    Zvonařovský 57
Písecká, Alžběta 29, 73
Plácel z Elbingu, Václav 42
Plinius, Gaius 77
Plotiště 61
Plzeň 22
Polák, Lukáš 54
Polák, Matěj 67
Polička 10
Pomořanská, Alžběta 21
Praha 34, 51
Pravětická, Dorota 23
Pražské předměstí 20
Preclíček, Jakub 31, 108
Procházka, Matěj 17, 34, 59
Prokopiusová, Ludmila 48
Přelouč 26
Přemysl Otakar I. 10
Přerovská, Kateřina 75
Přín 23

R

Rabe, Václav 18
Radecký, Václav Zdeněk 73
Rašín, Jan 56

Renofrej, Pavel 108

role Literátská 61

Macháňovská 23

Roudnice 28

Růt, Matěj 58

Rybka, Jan 74

Rychnovský, Daniel 78

S

Saloména, manželka Matěje Růta 58

Saloména, sestra Daniela Spira Turnovského 31-32, 108

Samuel, bratr Daniela Spira Turnovského 31, 108

Samuel, stavitel varhan 65

Skrochovský, Pavel 41

Slavík, Samuel 75

Sládek, Jakub 35

Slepička, Václav 30

Slezsko 28

Smilipeusová, Kateřina 79

Smiřice 51

Smutný, Václav 71

Sobina, Anna 55

Solnice 39

Spir (Spira) Turnovský, Daniel 31-32, 41-43, 45-46, 108-109

Staré Město pražské 29

Strnad, Jan 25

Stříbro 32

Studenecká, Markéta 62

Sudlice, Samuel 33, 59-60, 72, 74-75, 110

Suková, Anna 33

Suk, Samuel 33-34, 38, 41, 44-45, 47, 83

Svěchin z Paumberka, Gabriel 15, 26, 28-30, 41-45, 47, 73, 109

Svěchin z Paumberka, Jiří 29, 68, 73-74, 76, 83

Svěchin z Paumberka, Jiří – dědeček Gabriela Svěchina 29

Svěchin z Paumberka, Petr 29, 73

Svoboda Dřevíňko, Václav 69

Svoboda, Jan 27, 73

Š

Šafenbergerová, Dorota 38

Šafránek, Jan 78

Šarf, Frantz 46

Šefbek, Jan 72

Šifr, velitel pěchoty 63

Šícha, Petr 25

Šlechta, Jiřík 16, 26

Šolc, Václav 18, 59

Špork, Ferdinand Leopold 46

Štefek, Jiřík 18

Štětina, Samuel 71-72

Štratel, Šimon 47

Štraub, Kašpar 14

Šturm, Jan 24

T

Tejnecký z Oujezda, Mikuláš 58, 62

Therminus ze Zhoře, Daniel 32, 41-43, 45-46

Tobolecus Strochovský, Jan 15, 68, 109

Tomek, Jan 59
Torquato, hrabě 14
Torstenson, generál 16
Trčka z Lípy, Adam Erdman 15-16
Trutnov 22, 83
Tuchlovský, Adam 18
Turnov 108

U

Uhlíř, Jan 78-81
Uhlíř, Martin 70

V

Václav, bratr Jana Čermáka 23
Vadas z Karlova, Jan 32, 50
Vadas z Karlova, Jindřich 17, 75
z Valdštejna, Albrecht 15, 51
z Valdštejna, Vilém 56
Václav II. 10
Veis, Jan 59
Veis, Matouš 76
Vejvarovský, Martin 23
Vencelín Boleslavský, Jan 32
Vencelín (Vencelík), Václav 32, 34, 42-45, 47
Věžníková, Voršila 53
Vilímovský, Jan Lukáš 38
Vít, syn Jana Ještětického 20
Vodička, Jiřík 74
Vodičková, Kateřina 74

Vodňany 29

Vorlická, Marta 33

Vorlický, Jan 26, 35, 62, 68-69, 109

Vorlová, Anna 73

Vostarek z Vacetína, Jan 28

Vostarek z Vacetína, Nykodém 78

Vostatek, Tobiáš 24, 58-59

Vostatek, Zachariáš 30

Vrchovnický, Václav 58

Vyskočil, Valentin 26, 48

Vysoké Mýto 10, 43

W

z Wolframsdorfu, pan 16

Wittenberg, generál 16

Z

Zahrádka, Pavel 46-52

Záruba z Hustířan, Hertvík 53

Zemánková, Barbora 37

Zhořelec 31, 34

Ž

Žák z Radobejle, Jan (st.?) 15, 56, 109

Žatec 32

Žehuňský, Jan 22, 54

Žlutický, Ondřej 58

Žofie, manželka Pavla Mikšíčka 35

Seznam příloh

Textové přílohy

Příloha č. 1: Opis nařízení z české komory o navrácení zkonfiskovaných statků královským (věnným) městům (AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 105).

Příloha č. 2: Druhý radní písař Mistr Daniel Spir Turnovský postupuje svůj majetek manželce (AMHK, *Knih z závětí 1612–1745*, fol. C11).

Obrazové přílohy

Příloha č. 1: Vlastnoruční podpis a pečeť důchodního úředníka Mikuláše Pekelského (NA, *SM*, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 289r).

Příloha č. 2: Vlastnoruční podpis a pečeť důchodního úředníka Samuela Sudlicia (NA, *SM*, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 289r).

Příloha č. 3: Úvodní stránka registratury sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce nad Labem 1622 (AMHK, Registratura sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622, kn. č. 3785, fol. 1r).

Příloha č. 4: Filigrán trutnovské papírny (NA, *SM*, sign. K27/4, inv. č. 1606, kart. č. 1136, fol. 6).

Příloha č. 5: Výhost vydaný Hradeckými pro Kateřinu, vdovu po Diviši Noskovi (AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 115, krab. č. 36).

Textová příloha⁶⁰⁰

I.

Opis nařízení z české komory o navrácení zkonfiskovaných statků královským (věnným) městům⁶⁰¹

Poctivý nám milý. Věděti vám dáváme, že jest v tom jistá a konečná JMC vůle a resolucí, aby statky a všelijaké důchody měst královských, též i JM císařové jakožto králové české věnných, ty však toliko, který ještě odprodáný anebo zastavený nejsou, zase týmž městům pod pořádný inventář navrácené. A počty JMC rychtářův nynějších, z těch kteří sobě od vítězství JMC týž ouřad a důchody obecní svěřené měli, od purkmistra a rady v jednom každém městě přijímané, přehlížené, pokudž se jací [!]⁶⁰² nedostatkové najdou, vystavené. A o reštantích JMC zpráva učiněna byla. Protož aby se on, vedlé takové JMC resolucí, ihned tak a ne jinak zachoval, všeckny statky, grunty a důchody obecní až posavad sobě od JMC pod pečetí náležitý svěřené, purkmistru a radě postoupil. To cokoliv jim postoupí, na to dva inventáře s podpisem svým, primasa a jednoho staršího obecního, založil. Jeden za ouřadem zanechal, druhý na komoru českou podal. S počtem svým se neprodleně zhotovil, jej purkmistru a radě k přehlídnutí odvedl. Pokudž se nějaké nedostatky od nich vystaví, ze všeho odpovídal, s reštem jestli by čím pozůstal práv byl a dáleji pro dobré obecní tak, aby o dům kterých privátních osob důchody uražené a ztenčené nebyly. Tyto níže psané artikule skutečně, opravdově ustavil, nařídil a nad tím, aby se budoucně tomu všemu dostatečně zadosti činilo bedlivě, jak on sám tak i budoucí JMC rychtářové, pozoroval.

Předně. Aby z týchž důchodův obecních kněžstvo, žakovstvo, též chudí lidé, jako kdy prve v špitálích náležitě vychováváni byli.

Druhé. Jestliže by se kdy budoucně města z nevyhnutelné potřeby dlužití chtěly, tu aby se nejprve na JMC nebo na JMC komoru českou vzneslo. A na povolení očekávalo. Jináče dluhy bez povolení stalé, za nepořádné uznané býti mají.

Třetí. Důchody obecní aby sami toliko ouředníci spravovali. Na poručení jedný osoby, buďto primasa, purkmistra neb koliv z rady, aby nic nevydávali. Než kdyby se co vydati jmělo, to aby se nejprve v plné radě uvážilo, vedlé uznání a snešení aby

---

⁶⁰⁰ Texty byly přepsány na základě pravidel stanovených Ivanem Šťovíčkem (Ivan ŠŤOVÍČEK, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002).

⁶⁰¹ AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 105, krab. č. 35.

⁶⁰² Za slovem „gaczy“ jsou, pravděpodobně nadbytečně, dopsána písmena „Ne“.

certifikací o takové nařízení od radního písaře, s podpisem primasa a předního staršího obecního, zhotovená byla. Jiné certifikací žádné pasírovati nemají.

Čtvrté. Na ouředníky o hospodaření neb správu jich aby primas a jeden přední z starších obecních dohlídal tak, aby oni o všelijakém příjmu a vydání vědomost jměli a při ouřadech purkmistrských neb někoho jiného aby nic přijímáno a vydáváno nebylo.

Páté. Na⁶⁰³ újmu a ztenčení důchodův obecních aby žádné pankety tak, jakož se to předešle při přehlížení všelijakých počtův, vejchozech, komisejch, smlouvách nebo jakékoliv nejmenší obecní práce vedli, z té navyklosti činilo, strojené nebyly.

Šesté. Aby ouředníkům přísaha vydaná byla, že z důchodův obecních nemají a nebudou nic vydávati. Leč by jim z plné rady po bedlivém uvážení poručeno a na to dostatečná certifikací, jakž nahoře dotčeno, dodána byla.

Sedmé. Aby ze všech příjmův a vydání důchodův obecních počty každoročně do rady skládané a o tom, JMC neb na komoru českou, když počty složené budou, aby se věděti dalo. Tak, aby jistý osoby k přehlížení jich nařízené býti mohly.

Osmé. Co by se osobám radním, ouřad purkmistrský držícím, za ten čas dokudž se ouřad purkmistrský drží, na vychování v plné radě uvážilo a to vydání aby mírné bylo. Mimo to, co se v plné radě nařídí, aby purkmistrům nic víceji z důchodův obecních povolováno a vydáváno nebylo.

Naposledy. Jestliže by nadepsaný JMC rychtář to znamenal, že by se s důchody obecními vedlé starobylejch [?] navyklostí od primasa, purkmistra a rady zacházeti chtělo, dluhové obecní že by splácení nebyli, hospodářství že by se spouštělo a nebo při důchodích obecních svého vlastního zisku a užitku vyhledávali, jako i jestliže by kdokoliv z rady neb z obce proti nadepsaným artikulům nětco nejmenšího před sebe bral, o tom všem aby týž JMC rychtář JMC neb na komoru českou zprávu učiniti nemeškal. Tak, aby se nezpůsoby a neřády časně přetrhnouti mohly. Dán na Hradě Pražském 11. maji anno⁶⁰⁴ 1628.

Jeho Milosti⁶⁰⁵ císařské prezident a rady zřízené komory v Království českém.

---

⁶⁰³ Za tímto slovem je v originále přeškrtnuto „*Auřzednjky*“.

⁶⁰⁴ V originále zkráceno „*A*“.

⁶⁰⁵ V originále zkráceno „*mi*“.

II.

Druhý radní písař Mistr Daniel Spira Turnovský postupuje svůj majetek manželce⁶⁰⁶

Mistr Daniel Spira Turnovský dává statek Dorotě, manželce své.

Já, Mistr Daniel Spira Turnovský, měšťenin a písař druhý radní města Hradce nad Labem, známo činím tímto mým zjevným a dobrovolným zápisem všem vůbec a vzláště tu, kdež náleží, že jsouc navštíven od Pána Boha těžkou a nebezpečnou nemocí, užívaje však z daru milosti boží rozumu zdravého a paměti dobré, mocí zápisu tohoto dal jsem a z své jisté dobré a svobodné vůle, s zdravým mým rozmyslem, mocně dávám statek můj, kteréhož mi všemohoucí Pán Bůh požehnati ráčil, všecek a všelijakej, mohovitej i nemohovitej, jmenovitě dům můj v kterýmž bytem jsem, mezi domy Pavla Renofreje a p. Doroty Kostelecký zde v městě Hradci nad Labem obostranně ležící, též v něm všecky svršky, nábytky, peníze hotové a sumou jiné všeckno a všelijaké jmění a spravedlivosti mé, jakými by koliv ty jmény jmenovány a kdekoliv po kom a kdykoliv uptány a vyhledány býti a jakýmkoli právem a způsobem na mne přijíti mohly, po smrti však mé teprva a prvé nic, Dorotě, manželce mé věrné a nejlepší. Spolu s tím, což pod srdcem svým nosí a což by jí koliv Pán Bůh z lože našeho manželského na svět tento vyvísti a dáti ráčil, na rovný díl. A to k dědičnému jmění, užívání a jako s svým vlastním mocnému vládnutí. A to bez každé překážky všech přátel mých. I jednoho každého člověka.

Z toho pak ze všeho statku mého táž Dorota, manželka má, bude po smrti mé povinna vydati: Předně panu Jakubovi Preclíčkoví, měšťeninu města Turnova nad Jizerou, panu otci mému nejmilejšímu, osm kusův tolarův širokých. Jeremiášovi Spirovi, bratru mému, jeden prsten zlatý velký s diamantem českým. Kateřině, sestře, kteráž při mně zůstává, pás stříbrný, dílem jetelovatým udělaný. Item⁶⁰⁷ Samuelovi Spirovi, bratru mému, když by sem přišel, kněžnici a kord. Item Lidmile, sestře mé, jeden zlatý prsten s turkusem. Saloméň, sestře mé, prsten zlatý s rubínem. Mimo však toto dání mé důvěřuji se též Dorotě, manželce mé milé, i za to ji žádám, že týmž panu otci, bratřím a sestrám mým, když toho při ní náležitě vyhledávati budou, z téhož statku jí tak ode mne daného, nětco více učiniti a nadlepšiti nepomine. Čehož při vůli a moci

⁶⁰⁶ AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. C11.

⁶⁰⁷ V originále zkráceno „It“.

její zanechávám.

Naposledy při tomto zápisu a dání mém to sobě znamenitě vymíňuji, jestliže by mne milý Pán Bůh k prvnějšímu zdraví zase přijíti dáti ráčil, abych zápis tento sobě zase z kněh městských, když by mi se koliv dobře vidělo, líbilo a zdálo, propustiti mohl a moc jměl. Vše podlé vůle mé. Stalo se v městě Hradci nad Labem 6. dne februari, léta 1622.

Na relací pana Jana Tobolecia a pana⁶⁰⁸ Jana Vorlickýho, osob radních a Mistra Gabriele Svěchina z Paumberka, písaře předního radního, kterouž jsou v radě většimu počtu pana purkmistra a pánův učinili, totiž že jest dobré paměti Mistr Daniel Spira v nemoci své, jsa rozumu zdravého a paměti dobré [fol. C11r/C11v], k tomuto dání a zápisu svému rukou vlastní jeho podepsanému, ústy svými před nimi, maje jej sobě přečtenej, se přiznal. A jeho ku právu za dodání, stvrzení a v knihy městské vepsání žádal. Jest též dání a zápis k žádosti a přiznání téhož zapisujícího a p. Doroty, po něm pozůstalé vdovy, ku právu přijat a knihami městskými stvrzen. Actum in consilio pleno, feria secunda post dominicam invocavit, 14. februari anni 1622. Consule domino⁶⁰⁹ Joanne Zakio est⁶¹⁰.

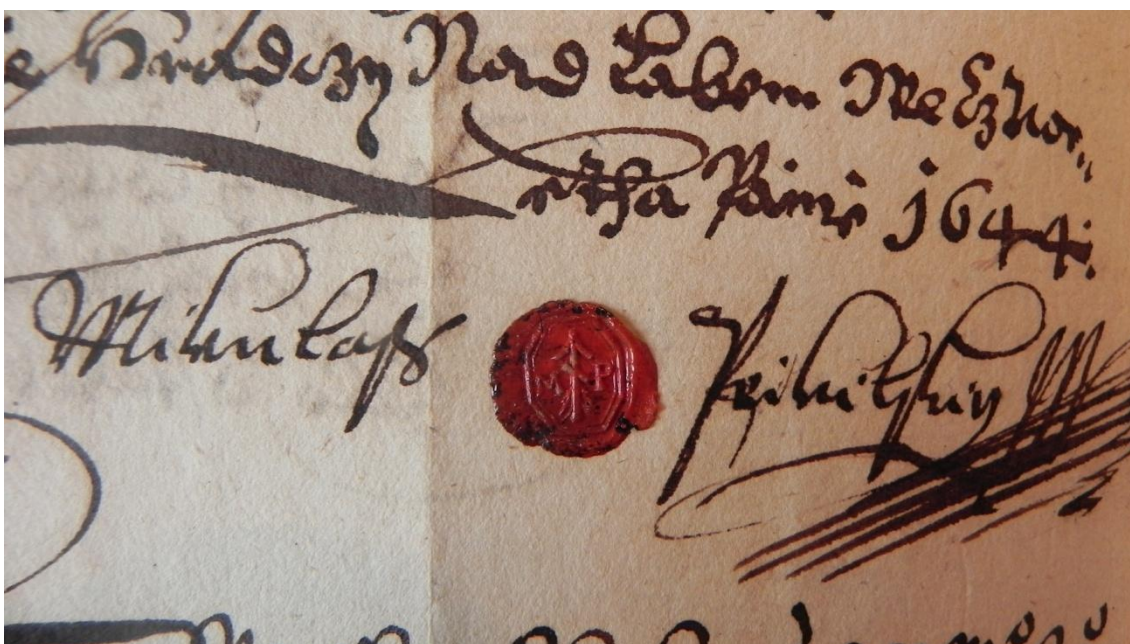
⁶⁰⁸ Poslední dvě slova jsou v originále možná přeškrtnuta. Nad posledními třemi slovy je formou marginální vsuvky vepsáno „Daniel Spira“.

⁶⁰⁹ Poslední dvě slova jsou v originále zkrácena „Cos. Dno“.

⁶¹⁰ Psáno formou značky.

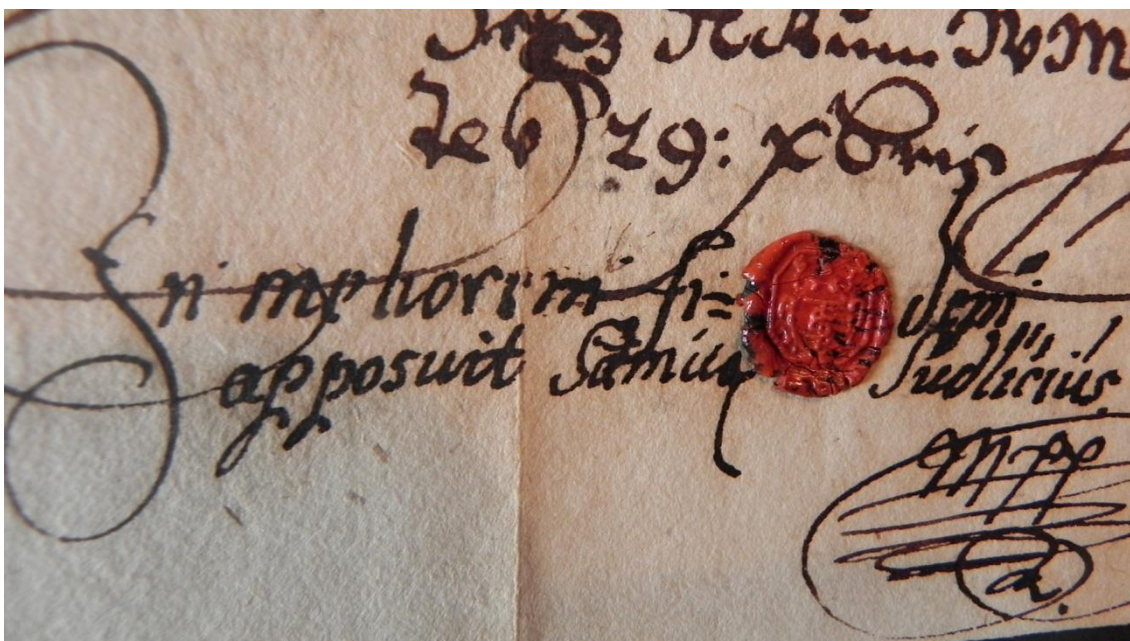
Obrazová příloha

I.

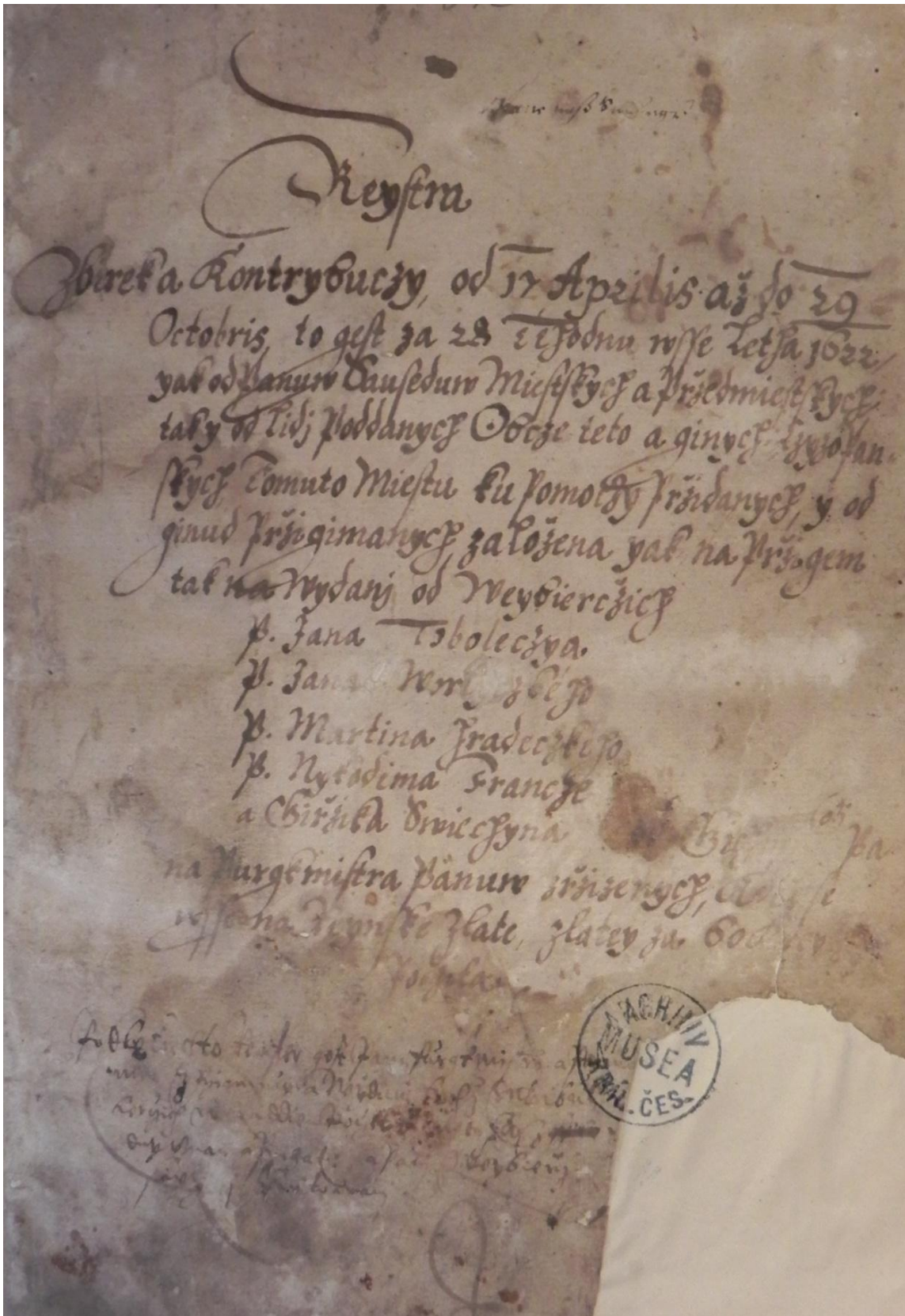
Vlastnoruční podpis a pečeť důchodního úředníka Mikuláše Pekelského (NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 289r).

II.

Vlastnoruční podpis a pečeť důchodního úředníka Samuela Sudlicia (NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. č. 1137, fol. 289r).

III.

Úvodní stránka registratury sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce nad Labem 1622 (AMHK, Registratura sbírek a kontribucí obce města Králové Hradce 1622, kn. č. 3785, fol. 1r).

IV.

Filigrán trutnovské papírny (NA, SM, sign. K27/4, inv. č. 1606, kart. 1136, fol. 6).

